

PALJ

วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร
JOURNAL OF PUBLIC ADMINISTRATION AND LAW SHINAWATRA UNIVERSITY

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2569
VOL. 3 NO. 2 MAY - AUGUST 2026

ISSN 3056-9257 (ONLINE)

SHINAWATRA
UNIVERSITY

วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร

Journal of Public Administration and Law Shinawatra University

ISSN: 3056 - 9257 (Online)

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2569

Vol.3, No.2, May – August 2026

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานทางวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ ตลอดจนถึง สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ให้กับนักศึกษา อาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ และการสร้างเสริมเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระหว่าง นักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นักนวัตกรรม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนเป็น แหล่งข้อมูลความรู้ทางวิชาการ และนวัตกรรมด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ และ ตลอดจนงานด้านมนุษยและสังคมศาสตร์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม และประเทศได้

เจ้าของวารสาร

วิทยาลัยการเมือง การปกครอง และการบริหาร มหาวิทยาลัยชินวัตร

รูปแบบการดำเนินการกลั่นกรองบทความ

กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกระบวนการจัดทำวารสารตั้งแต่การคัดเลือกบทความ จะต้องผ่านการพิจารณาให้ความเห็น ทบทวน และตรวจสอบ วิพากษ์ วิวิจารณ์ ความถูกต้อง เหมาะสมทางวิชาการ จากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง จำนวนอย่างน้อย 3 ท่าน ในสาขาวิชา ที่เกี่ยวข้องต่อบทความเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการ และในการประเมินใช้รูปแบบผู้ ประเมินไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้ประเมิน

คณะที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุเทพ เชาวลิตร	ที่ปรึกษาสถาบันการศึกษาเอกชน
ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	กรรมการสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.สิน พันธุ์พินิจ	อดีตอธิการราชมณฑลตะวันออกเฉียงเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.ทองหล่อ วงศ์อินทร์	กรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ ดวงเดือน	ที่ปรึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ ณ หนองคาย	อดีตนายกสภาวิทยาลัยนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมินันท์ รุ่งเรืองกูร	ที่ปรึกษาสถาบันการศึกษาเอกชน

บรรณาธิการวารสาร

รองศาสตราจารย์ ดร.รัฐบุรุษ คัมทรัพย์	มหาวิทยาลัยชินวัตร
--------------------------------------	--------------------

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร.ศุภกานต์ มังกรสุรกาล	มหาวิทยาลัยชินวัตร
-------------------------	--------------------

กองบรรณาธิการภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนากร ธนาธารชูโชติ	มหาวิทยาลัยชินวัตร
รองศาสตราจารย์ ดร.สบสันต์ มหานิยม	มหาวิทยาลัยชินวัตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอก (พิเศษ) ดร. พินัย วิถีสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยชินวัตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญเพ็ง จันทรงม	มหาวิทยาลัยชินวัตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชนี คุปตะวาทีน	มหาวิทยาลัยชินวัตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัช นุกุลกิจ	มหาวิทยาลัยชินวัตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ศิลปาภิสิทธิ์	มหาวิทยาลัยชินวัตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นนิชา อุตตมะเวทิน	มหาวิทยาลัยชินวัตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณี โรจนเบญจกุล	มหาวิทยาลัยชินวัตร
ดร.กำพล วันทา	มหาวิทยาลัยชินวัตร
ดร.ปรัชญา มีโนทองมหาศาล	มหาวิทยาลัยชินวัตร
ดร.กิตติศักดิ์ นิธิรัฐเจริญกุล	มหาวิทยาลัยชินวัตร
ดร.ภัทรฤทัย เกณิกาสมานวรคุณ	มหาวิทยาลัยชินวัตร
ดร.รภัสศา รวงอ่อนนาม	มหาวิทยาลัยชินวัตร
ดร.ธนพล ศรีสุขวัฒนชัย	มหาวิทยาลัยชินวัตร

ดร.อัจฉรา บุญคง
ดร.วศิน พรหมพิทักษ์กุล

มหาวิทยาลัยชินวัตร
มหาวิทยาลัยชินวัตร

กองบรรณาธิการภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ตั้งชัยศักดิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญาณทน กาญจนาทวีกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.กึ่งพร ทองใบ
รองศาสตราจารย์ พตอ.ดร.สมดุลย์ ดำทองสุข
รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยพันธ์ แสนทวีสุข
รองศาสตราจารย์ ดร.วราฤทธิ์ พานิชกิจโกศลกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.สมกุล ถาวรกิจ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐ วัฒนพานิช
รองศาสตราจารย์ ดร.โนตะวัน กำห่อม
รองศาสตราจารย์ ดร.อำนวย มีราคา
รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธ์สรรค์ สุทธิไชยเมธี
รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา ไตลังคะ

รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุตดาสาร
รองศาสตราจารย์ ดร.บัญชา วิทยอนันต์
รองศาสตราจารย์ ดร.พิษณุภา ยืนยาว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ บุญเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณกร ไท้ประยูร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรภัทร เริ่มศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ เทียนขาว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิน อัครภูวดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดารักษ์ ลือชา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชิน ชัยยัน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท คูศิริรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพลิน นุกุลกิจ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยเนชั่น วิทยาเขตลำปาง
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค2
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
มหาวิทยาลัยเกริก
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
วิทยาลัยทองสุข
วิทยาลัยพิษณุบัณฑิต
มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
วิทยาลัยนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
วิทยาลัยนครราชสีมา
สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนีนาฏ ฦ สุนทร	สถาบันสารสนเทศเทคโนโลยีแห่ง สุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาคม พรหมเสน	สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การเรียนรู้อาชีพศึกษาและ เทคโนโลยีเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิน บุตรดีสุวรรณ	มหาวิทยาลัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิบูลย์ พุ่มพูลสวัสดิ์	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ เจนประโคน	วิทยาลัยทองสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติรัตน์ มีมาก	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.พิสิฐ โอ่งเจริญ	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสงี่ยม บุชบาบาน	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทิน โรจน์ประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐา สุริยะ	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดนัย ลามคำ	วิทยาลัยพิษณุพนธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญธรรม พรเจริญ	มหาวิทยาลัยราชชมงคลพระนคร
พระปลัดกล้าณรงค์ ญาณวิโร (โตนดแก้ว), ดร.	ผู้บริหาร Dhammakaya Eigersund
พระมหาจุฑา สุจุฑาโมโก (บุญเสนอ), ดร.	สำนักพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย
นาวาอากาศโท ดร.อนันต์ ไกรบำรุง	นักวิชาการอิสระ
ดร.นุชรรัตน์ นุชประยูร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี
ดร.นิพัทธ์พนธ์ สนิทเหลือ	สถาบันสารสนเทศเทคโนโลยีแห่ง สุวรรณภูมิ
ดร.พลธาวิณ วัชรธรรมารงค์	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 3
ดร.วิโรจน์ โกศลฤทธิชัย	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.สมลักษณ์ หรมมีเนตร	นักวิชาการอิสระ
ดร.รติรัตน์ วรโชคเดชาวิวัฒน์	นักวิชาการอิสระ
ดร. สุภัฏญา สุดารารัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึง

ดร.กฤตพล ทองดอนพุ่ม

พ.ต.อ.ดร.สุริยะ ประกายสาธก

ดร.พงศ์วัช จันทบุลย์

ดร.ชัยพัฒน์ ลาพินี

ดร.ศศิรดา แพงไทย

ดร.ทัศนีย์ ทิพย์คงคา

ดร.สุเทพ ตระหง่าน

ดร.พิเชฐ ภูเฉลิมตระกูล

ดร.ณรงค์ฤทธิ์ วังศรี

ดร.ทิวากร สุทธิบาก

ดร.ธาราทิพย์ มูลศาสตร์

ดร.ธีระพงศ์ บุศรากุล

ดร.ณัฐพล บัวเปลี่ยนสี

ว่าที่ร้อยตรี ดร.ธนเดช กังสวัสต์

ดร.เดชา โลจนสิริศิลป์

ดร.พินิจ มีคำทอง

ดร.วิรัชพัชร วงศ์วัฒน์เกษม

ดร.สมใจ มณีวงษ์

ดร.ศิริมงคล ทนทอง

ดร.วิชาญ จันทร์อินทร์

ดร.อุษณีย์ ทอย

คณะผู้ทรงคุณวุฒิการปฏิรูปและ
พัฒนาการศึกษา

สำนักราชบัณฑิตสภา

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยเกริก

มหาวิทยาลัยพะเยา

วิทยาลัยพิษณุพนธ์

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

พระจอมเกล้า

พระนครเหนือ

โรงเรียนบ้านดอนแดง

นักวิชาการอิสระ

วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัย

ราชภัฏเพชรบูรณ์ ศูนย์การศึกษา

ศรีราชา

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

องค์การบริหารส่วนจังหวัด

ขอนแก่น

วิทยาลัยนครราชสีมา

โรงเรียนบ้านไผ่ ประถมศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์

เขต 3

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

นักวิชาการอิสระ

ดร.วรานิษฐ์ ลำไย

สมาคมศิษย์เก่าพยาบาลกระทรวง
สาธารณสุข

สำนักงานกองบรรณาธิการวารสาร

วิทยาลัยการเมือง การปกครอง และการบริหาร มหาวิทยาลัยชินวัตร

99 หมู่ 10 ตำบลบางเตย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี 12160

โทรศัพท์ (+66) 2599 0000

E-mail : supakran.m@siu.ac.th และ

<https://so17.tci-thaijo.org/index.php/palsiuj/index>

กำหนดออก

วารสารมีกำหนดออก ตามเวลาที่กำหนด ปีละ - 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน – ธันวาคม

การเผยแพร่

ผู้ที่สนใจสามารถค้นหาที่ <https://so17.tci-thaijo.org/index.php/palsiuj/index>

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความฉบับนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ตั้งชัยศักดิ์

รองศาสตราจารย์ ดร.บัญชา วิทยอนันต์

รองศาสตราจารย์ ดร.พฤษ์สรรค์ สุทธิไชยเมธี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัช นุกุลกิจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติรัตน์ มีมาก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดนัย ลามคำ

พ.ต.อ.ดร.สุริยะ ประกายสาธก

ดร.ไตรมาศ พูลผล

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนากร ธนาธารชูโชติ

รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา ไตลังคะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ เจนประโคน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชนี คุปตะวาทีน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ศิลปาสันทน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิน อัสวภูวดล

ดร.วรานิษฐ์ ลำไย

ดร.อุษณีย์ ทอย

บทบรรณาธิการ

วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร ฉบับนี้ เป็นวารสารปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (2026): พฤษภาคม – สิงหาคม 2569 มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานทางวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ ตลอดจนถึง สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ให้กับนักศึกษา อาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และการสร้างเสริมเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระหว่างนักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นักนวัตกรรม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนเป็นแหล่งข้อมูลความรู้ทางวิชาการ และนวัตกรรมด้านรัฐประศาสนศาสตร์และนิติศาสตร์ ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมและประเทศ โดยกำกับคุณภาพและกระบวนการของการจัดทำวารสารให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาการ

ในวารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความวิจัย ของนักวิชาการ อาจารย์ นักศึกษา ตลอดจนผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 เรื่อง โดยหัวข้อหลักครอบคลุมทั้งด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และประเด็นท้าทายใหม่ ๆ ทางด้านมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์

ทางทีมจัดทำวารสาร ขอขอบคุณผู้เขียนบทความและผู้ทรงคุณวุฒิ ที่พิจารณาบทความที่ปรึกษาภายในและภายนอกทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขบทความให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุนทรัพยากร และให้คำแนะนำจนทำให้วารสารฉบับนี้ มีบทความที่น่าสนใจ และได้มาตรฐานมีคุณค่าทางวิชาการ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ที่สนใจ และเป็นข้อมูลอ้างอิงทางวิชาการได้เป็นอย่างดี

รองศาสตราจารย์ ดร.รัฐบุรุษ คุ่มทรัพย์

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย

เรื่องที่

- 1 POLITICAL BEHAVIOR OF ORIGINAL EQUIPMENT MANUFACTURER (OEM) ENTREPRENEURS IN THE HEALTH SUPPLEMENT AND BEAUTY INDUSTRY WITHIN LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN SAMUT SAKHON PROVINCE

1 - 24

Ntapat Worapongpat

- 2 มาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01

25 - 41

วิฑูรย์ แป้นรส และ สักเวียน เทพผา

- 3 ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

42 - 53

ยศทัศน์ สมหวังทรัพย์

บทความวิชาการ

- 4 การพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาสังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา

54 - 74

ณัทภาค มุสิกบัณฑิตย์

- 5 การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนากับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี

75 - 87

บรรณวัชร พลคำ

บทความปริทัศน์

- 6 การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

88 - 101

พระก้องเกียรติ สุวฑฒนปญโญ (แช่ลิ้ม) และ*

พระอุเทน อภิชาโต (ศิริกุลพัฒน์ผล)

**POLITICAL BEHAVIOR OF ORIGINAL EQUIPMENT MANUFACTURER (OEM) ENTREPRENEURS
IN THE HEALTH SUPPLEMENT AND BEAUTY INDUSTRY WITHIN LOCAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATIONS IN SAMUT SAKHON PROVINCE**

Ntapat Worapongpat

Eastern Institute of Technology Suvarnabhumi (EIT)

Corresponding author e-mail: dr.thiwat@gmail.com

วันที่รับบทความ 21 มีนาคม 2568 วันที่แก้ไขบทความ 22 สิงหาคม 2569 วันที่ตอบรับบทความ 27 สิงหาคม 2569

Abstract

The health supplement and beauty Original Equipment Manufacturer (OEM) industry in Samut Sakhon Province has experienced continuous growth within a highly regulated institutional environment, requiring entrepreneurs to interact with government agencies in various forms. This study aims to examine the political behavior of OEM entrepreneurs, identify structural factors shaping such behavior, explore business–government relationships, and develop guidelines for strengthening constructive political participation within the local administrative context.

This study employed a qualitative research design using documentary research and content analysis. Data were collected from secondary sources, including corporate websites, industry-related articles, and publications from business organizations. The unit of analysis consisted of organizational and textual data reflecting business practices, political activities, and interactions with government agencies. Data were analyzed through systematic coding, categorization, and thematic analysis based on the conceptual framework.

The findings indicate that OEM entrepreneurs primarily demonstrate institutional forms of political behavior, particularly policy monitoring, regulatory compliance, information seeking, and interaction with government agencies. Regulatory frameworks and the institutional role of local administrative organizations emerged as important structural conditions shaping such behavior. The relationship between entrepreneurs and government was characterized by mutual dependency and reciprocity, while business networks facilitated information exchange, coordination, and collective action. These findings further suggest the importance of transparent regulatory communication, accessible consultation mechanisms, and structured channels for business–government dialogue.

Political behavior among OEM entrepreneurs is shaped by the institutional and structural conditions of the regulatory and local governance environment. Their engagement with government is predominantly strategic and economically oriented, reflecting the interdependence between business operations, regulatory requirements, and public-sector institutions. Strengthening transparent regulatory systems, inclusive consultation mechanisms, and institutionalized business–government communication can contribute to more constructive and accountable relationships between OEM entrepreneurs and local government.

Keywords: Political Behavior; OEM Industry; Business–Government Relations; Political Economy; Samut Sakhon Province

Introduction

In recent decades, the health supplement and beauty industry has become an increasingly important component of Thailand’s economy, driven by rising consumer demand for health, wellness, and beauty products (Barron et al., 2017). Within this industry, Original Equipment Manufacturer (OEM) enterprises play an important role by providing manufacturing and production services for a wide range of health supplement and beauty products for both domestic and international markets. The expansion of the OEM sector has consequently increased the importance of entrepreneurs as economic actors whose business operations are closely connected to regulatory institutions, public policies, and government agencies. This relationship is particularly relevant in industrial provinces such as Samut Sakhon, where manufacturing activities constitute an important part of the local economic environment.

Samut Sakhon Province is one of Thailand’s major industrial areas, characterized by a substantial concentration of manufacturing enterprises and diverse business activities (Ariffin & Bell, 1999). The presence of small, medium, and large-scale enterprises, including OEM businesses operating in the health supplement and beauty sector, contributes to employment, local economic activity, and integration into wider production and supply networks. At the same time, these enterprises operate within a regulatory environment involving product standards, licensing requirements, public health regulations, and other government policies. Consequently, business operations require continuous interaction with public institutions and government agencies at different levels. In the local context,

administrative organizations also have an important institutional role in providing public services, implementing local policies, facilitating business-related processes, and contributing to the development of the local economic environment.

Against this institutional background, the political behavior of entrepreneurs represents an important dimension of business–government relations. Political behavior in this study refers not simply to electoral participation or the expression of political preferences, but more broadly to the ways in which business actors interact with public institutions and government authorities in response to policies, regulations, and decisions affecting their business environment. Such behavior may include monitoring government policies, seeking regulatory information, communicating with government officials, participating in consultation processes, developing organizational networks, and expressing business interests through formal or informal channels (Lee, 2002; Boddewyn & Brewer, 1994). Examining these activities provides a useful perspective for understanding how entrepreneurs respond to institutional conditions and how business interests are communicated within the local governance environment.

The interaction between entrepreneurs and government institutions can also be understood within a broader political economy perspective. Business actors operate within institutional structures that establish rules, regulations, opportunities, and constraints, while government agencies depend on cooperation and information from businesses in implementing policies and regulating economic activities. This creates a relationship characterized by interaction, interdependence, and reciprocal interests. For OEM entrepreneurs in highly regulated industries, maintaining access to regulatory information, understanding policy changes, complying with government requirements, and communicating business concerns may therefore constitute important dimensions of their political behavior. Business networks may further facilitate information exchange, coordination, and collective responses to changes in the regulatory and institutional environment. These interactions are particularly important at the local level, where entrepreneurs encounter public institutions that directly influence aspects of their business environment.

Despite the growing importance of the OEM sector, limited attention has been given to the political behavior of OEM entrepreneurs in the health supplement and beauty industry, particularly within a local governance context. Existing research has more commonly examined political participation from the perspective of citizens, political actors, or large corporations, while comparatively less attention has been given to how entrepreneurs in regulated

manufacturing sectors interact with government institutions at the local level (Zif, 1981). In addition, there remains limited qualitative understanding of the forms of political behavior undertaken by OEM entrepreneurs, the institutional and structural conditions associated with such behavior, and the nature of business–government relationships within local administrative contexts. This gap is particularly relevant in Samut Sakhon Province, where the concentration of manufacturing enterprises and the regulatory characteristics of the health supplement and beauty industry create a distinctive environment for examining business–government interaction.

Therefore, this study aims to examine the political behavior of OEM entrepreneurs in the health supplement and beauty industry in Samut Sakhon Province, identify the institutional and structural conditions shaping such behavior, and explore the nature of relationships between entrepreneurs and government institutions within the local governance context. Using qualitative documentary research and content analysis, the study seeks to develop an in-depth understanding of political behavior as reflected in organizational practices, business–government interactions, regulatory responses, and business networks. The findings are expected to contribute to the understanding of the intersection between business and politics at the local level and provide a basis for strengthening transparent, inclusive, and constructive mechanisms of business–government engagement. The study may also contribute to further research in public administration, political economy, and local governance in Thailand.

Research Objectives

1. To explore and describe the characteristics and patterns of political behavior of Original Equipment Manufacturer (OEM) entrepreneurs in the health supplement and beauty industry in Samut Sakhon Province.
2. To examine the forms and processes of interactions between OEM entrepreneurs and local administrative organizations and relevant government agencies, particularly in relation to regulatory compliance, business networking, and policy-related engagement.
3. To analyze the structural factors and institutional conditions that influence the political behavior of OEM entrepreneurs in the health supplement and beauty industry.

Literature review

1. Concept of Political Behavior

Political behavior refers to actions, attitudes, and activities of individuals or groups in relation to the political system. According to Harold D. Lasswell, politics involves who gets what, when, and how, emphasizing the distribution of resources and power in society. Similarly, Gabriel A. Almond and Sidney Verba define political behavior as participation in political processes such as voting, campaigning, and expressing political opinions. (Dongjie, Worapongpat, 2024). Political behavior can be categorized into several dimensions, including political participation, political interest, political communication, and political support. In the context of this study, political behavior extends beyond traditional civic participation to include interactions between entrepreneurs and government institutions, particularly at the local level.

2. Political Participation and Local Governance

Political participation is a key component of democratic governance. (Sun, et. al., 2010). Sidney Verba and Norman H. Nie emphasize that participation includes both conventional forms (e.g., voting, joining political parties) and unconventional forms (e.g., protests, advocacy). At the local level, political participation is closely linked to decentralization and local governance. Local administrative organizations play a vital role in providing public services, regulating economic activities, and facilitating citizen engagement. (Jinlei, et. al., 2024). In Thailand, local governance structures allow entrepreneurs to directly interact with public authorities, making local political participation particularly significant for business actors.

3. Political Economy and Business–Government Relations

The concept of political economy provides a framework for understanding the interaction between economic actors and political institutions. (YongMing, et. al., 2024). Adam Smith highlighted the role of markets and state regulation, while modern scholars such as Douglass C. North emphasize the importance of institutions in shaping economic performance. Business–government relations are central to political economy, especially in regulated industries such as health supplements and cosmetics. Entrepreneurs often engage in political activities to secure favorable policies, reduce regulatory burdens, and gain access to resources. These activities may include lobbying, networking with political actors, and participating in policy discussions.

4. Interest Group Theory

Interest group theory explains how organized groups influence public policy. (Zhang, et. al., 2024). According to David Truman, interest groups emerge to represent shared interests and exert pressure on government decision-making. Similarly, Mancur Olson argues that collective action is essential for groups seeking to achieve common goals, although coordination challenges may arise. In the context of OEM entrepreneurs, business associations, industry networks, and informal alliances may function as interest groups that influence local policies, particularly those related to licensing, standards, and taxation.

5. OEM Industry in Health Supplement and Beauty Sector

The Original Equipment Manufacturer (OEM) model refers to businesses that produce goods for other companies under their brand names. (Qi, et. al., 2024). In the health supplement and beauty industry, OEM firms play a critical role in product development, manufacturing, and compliance with regulatory standards. This industry is highly regulated due to its direct impact on public health. Government agencies impose strict requirements related to product safety, quality control, and marketing. (Wang, et. al., 2024). As a result, entrepreneurs in this sector must maintain close relationships with regulatory bodies and local authorities, which may influence their political behavior. (Jing, et. al., 2024). In Thailand, provinces such as Samut Sakhon have become important industrial zones for OEM production due to their strategic location, infrastructure, and access to labor. The concentration of OEM businesses in such areas creates a unique environment where economic and political interactions are intensified.

6. Empirical Studies on Political Behavior

Previous studies on political behavior in Thailand have primarily focused on citizens, voters, and local leaders. (Shen, et. al., 2024). These studies generally find that political participation is influenced by demographic factors such as age, education, and income, as well as access to information and social networks. However, there is limited research on the political behavior of entrepreneurs, particularly in industrial sectors like OEM manufacturing. Existing research suggests that business actors tend to engage in political behavior that is closely linked to their economic interests, such as supporting policies that promote business growth or reduce regulatory constraints.

7. Research Gap

Although there is substantial literature on political behavior, political participation, and political economy, there is a noticeable gap in studies focusing on the intersection of these concepts within the context of small and medium-sized entrepreneurs in regulated industries. Specifically, the political behavior of OEM entrepreneurs in the health supplement and beauty industry at the local level remains underexplored. This study aims to fill this gap by examining how OEM entrepreneurs in Samut Sakhon Province engage with local political institutions and how their business characteristics influence their political behavior.

Conceptual Framework

Independent Variables (Structural Factors)

- OEM Industry Characteristics
- Regulatory Environment
- Local Administrative Organizations
- Business Networks / Associations

Intervening Variables

- Business–Government Relations
- Access to Policy Information
- Perceived Policy Impact
- Collective Action

Dependent Variable

Political Behavior of OEM Entrepreneurs

- Policy Awareness
- Political Expression
- Participation with Authorities
- Government Networking
- Policy Advocacy
- Collective Mobilization

Methodology

1. Research Design

This study employs a qualitative research design based on documentary research and qualitative content analysis. The purpose is to explore and describe the characteristics, patterns, and processes of political behavior among Original Equipment Manufacturer (OEM) entrepreneurs in the health supplement and beauty industry in Samut Sakhon Province.

Rather than measuring the level of political behavior or comparing individual characteristics among entrepreneurs, the study focuses on interpreting organizational practices, business–government interactions, regulatory engagement, networking activities, and policy-related behavior as reflected in publicly available documentary and online sources.

The qualitative approach is appropriate because the study seeks to understand the nature and patterns of political behavior within its institutional and regulatory context rather than to statistically test relationships among individual-level variables.

2. Data Sources

The study relies exclusively on secondary data obtained from publicly accessible and credible documentary and online sources. The main sources include:

Corporate websites and official publications of OEM businesses operating in the health supplement and beauty industry.

Industry-related articles, reports, and publications concerning OEM manufacturing, health supplements, cosmetics, and beauty products.

Information and publications from business associations and chambers of commerce, including the Samut Sakhon Chamber of Commerce.

Official information and publications from relevant government agencies and local administrative organizations concerning business registration, manufacturing, public health, product standards, licensing, and regulatory requirements.

Business-related information and publications from companies operating in the OEM sector, such as SCG Grand.

Other relevant academic, business, and online sources that provide information concerning the development of the OEM industry, regulatory environments, business networks, and interactions between businesses and government institutions.

Sources are selected according to their relevance to the research objectives, credibility, transparency, and ability to provide evidence concerning organizational practices and business–government interactions.

3. Unit of Analysis

The unit of analysis is organizational and textual data rather than individual entrepreneurs. The study analyzes documentary evidence concerning OEM businesses and their relationships with government and local administrative institutions.

The units of analysis include:

Business descriptions and operational practices of OEM companies.

Statements, policies, and organizational practices concerning government regulations and compliance.

Evidence of interactions between businesses and government or local administrative organizations.

Business networking and relationships with relevant associations and institutions.

Activities and statements relating to policy engagement and representation of business interests.

Documentary evidence reflecting the influence of regulatory and institutional structures on business behavior.

The study does not attempt to measure individual entrepreneurs' attitudes, demographic characteristics, or personal political preferences.

4. Data Collection

Data collection is conducted through a systematic review of documentary and online sources. The process consists of the following steps:

4.1 Identifying OEM businesses and relevant organizations operating in the health supplement and beauty industry in Samut Sakhon Province.

4.2 Identifying relevant government agencies, local administrative organizations, business associations, and industry organizations connected with the OEM sector.

4.3 Collecting relevant textual and documentary information from official websites, company publications, organizational reports, industry articles, and other credible online sources.

4.4 Screening the collected information according to predefined inclusion criteria, including relevance to the research objectives, source credibility, and availability of sufficient contextual information.

4.5 Organizing the collected information into thematic categories related to political behavior, regulatory engagement, business networks, government interaction, and institutional conditions.

4.6 Recording and documenting the sources systematically to facilitate comparison and triangulation during the analysis process.

5. Data Analysis

The study employs qualitative content analysis combined with thematic analysis.

First, the collected documents are reviewed and coded according to concepts derived from the conceptual framework. Initial coding categories include:

- * Regulatory environment and compliance
- * Business–government interaction
- * Political behavior
- * Business networking
- * Policy engagement
- * Representation of business interests
- * Institutional and structural conditions

Second, the coded data are examined to identify recurring patterns, similarities, differences, and relationships among the themes.

Third, the identified themes are interpreted in relation to relevant theoretical concepts, particularly political economy, business government relations, and the institutional environment.

The analysis emphasizes how political behavior is expressed, what forms it takes, and how regulatory and institutional structures shape such behavior , rather than determining the statistical level of political behavior among individual entrepreneurs.

6. Validity and Reliability

Several procedures are employed to enhance the credibility and consistency of the research findings.

6.1 Source Triangulation

Information is collected from multiple types of sources, including company websites, government agencies, business associations, industry publications, and organizational reports. Information concerning important issues is compared across sources to identify consistency and discrepancies.

6.2 Source Credibility

Priority is given to official, authoritative, and well-established sources. Corporate information is cross-checked with information from government agencies, business associations, and other independent sources where possible.

6.3 Systematic Coding

A consistent coding framework is applied to all selected documents. The researcher maintains clear definitions of the coding categories and applies them systematically throughout the analysis.

6.4 Data Interpretation

Interpretations are based on documented evidence rather than assumptions about individual entrepreneurs. Where documentary evidence is insufficient, conclusions are presented cautiously and the limitations of the available data are acknowledged.

7. Scope of the Study

The study focuses on OEM entrepreneurs and businesses operating in the health supplement and beauty industry within Samut Sakhon Province.

The substantive scope concerns:

- * Political behavior of OEM businesses.
- * Business–government interactions.
- * Relationships with local administrative organizations and relevant government agencies.
- * Regulatory compliance and engagement.
- * Business networking and policy-related activities.
- * Structural and institutional factors influencing business behavior.

The study is geographically limited to Samut Sakhon Province and relies exclusively on publicly available secondary data. It does not include direct interviews, questionnaires, surveys, or other forms of primary data collection from individual entrepreneurs.

8. Ethical Considerations

This study does not involve direct participation by human subjects. All information is obtained from publicly accessible documentary and online sources.

The researcher will provide appropriate citations and acknowledgments for all sources used in the study. Information will be presented accurately and within its original context. The study will avoid plagiarism, misrepresentation of information, and unsupported claims concerning organizations or individuals.

Because the research relies on publicly available organizational information, the analysis focuses primarily on organizational behavior and documented institutional relationships rather than personal characteristics or private information of individual entrepreneurs.

Methodological Alignment with the Research Objectives

The revised methodology is designed to correspond directly with the revised research objectives. Objective 1 focuses on describing the characteristics and patterns of political behavior, which can be examined through qualitative documentary and content analysis. Objective 2 examines forms of business–government interaction, which can similarly be identified through organizational documents, regulatory information, and institutional publications. Objective 3 analyzes structural and institutional influences, which can be interpreted through the relationship between documented business practices, regulatory structures, and institutional conditions.

Importantly, the revised objectives do not require statistical measurement or comparison of personal characteristics among entrepreneurs. Therefore, the qualitative documentary research design remains methodologically appropriate.

If the researcher later wishes to compare political behavior according to personal factors such as age, education, income, business experience, or other demographic characteristics, the methodology would need to be expanded to a mixed-methods design. In that case, primary quantitative data should be collected from actual OEM entrepreneurs in Samut Sakhon Province through a questionnaire survey and subsequently analyzed using appropriate statistical techniques.

Results

Objective 1: To examine the level and characteristics of political behavior among OEM entrepreneurs

The findings indicate that entrepreneurs in the health supplement and beauty OEM industry in Samut Sakhon Province primarily exhibit institutional political behavior. Rather than engaging in conventional political activities such as campaigning or voting, their political behavior is mainly expressed through interactions with government agencies in relation to business operations.

The prominent behaviors identified include continuous monitoring of government policies and regulations, compliance with production standards, and participation in government-organized programs and activities. In addition, the findings reveal that entrepreneurs actively establish networks with government authorities to facilitate business operations.

Table 1 Characteristics of Political Behavior among OEM Entrepreneurs

Dimension of Political Behavior	Description
Policy Awareness	Continuous monitoring of government regulations and policies
Institutional Participation	Participation in state-related programs and activities
Government Networking	Building relationships with government authorities
Regulatory Compliance	Adherence to standards and legal requirements
Indirect Political Expression	Expressing views through business and industry platforms

Objective 2: To analyze structural factors influencing political behavior

The findings indicate that structural factors play a significant role in shaping the political behavior of entrepreneurs, particularly the level of government regulation, which leads entrepreneurs to depend on public authorities for licensing and regulatory compliance.

Furthermore, local administrative organizations influence business operations at the local level by providing facilitation, regulatory oversight, and support for economic activities. At the same time, business networks, such as chambers of commerce and industry

associations, function as intermediaries in communicating policy information and fostering collective action for shared interests.

Table 2 Structural Factors Influencing Political Behavior

Structural Factor	Influence on Political Behavior
Regulatory Environment	High dependency on government approval and standards
Local Administrative Organizations	Direct influence on business operations
Business Networks	Facilitate information sharing and collective action

Objective 3: To examine business–government interaction patterns

The findings indicate that the relationship between OEM entrepreneurs and government agencies is characterized by a dependency and reciprocal relationship. Entrepreneurs rely on government authorities for licensing, certification, and regulatory oversight.

At the same time, the government plays a significant role in supporting and promoting the industry through various policies and programs. This results in interactions in the form of coordination, policy communication, and participation in joint activities.

Table 3 Patterns of Business–Government Interaction

Interaction Pattern	Description
Regulatory Compliance	Following laws and regulatory requirements
Administrative Coordination	Working with local authorities
Policy Communication	Receiving and responding to policy information
Support and Facilitation	Accessing government support and services
Network-Based Interaction	Engaging through associations and groups

1. Overview of OEM Industry in Samut Sakhon Province

The analysis of secondary data indicates that the health supplement and beauty OEM industry in Samut Sakhon Province has experienced continuous growth. The province serves as an important industrial base due to its strategic location, availability of labor, and well-developed logistics infrastructure.

Data from business-related sources and organizations such as the Samut Sakhon Chamber of Commerce suggest that OEM enterprises in the area range from small and medium-sized enterprises (SMEs) to large-scale manufacturers. These businesses play a crucial role in supporting brand owners by providing production, packaging, and product development services.

2. Regulatory Environment and Its Influence

The findings reveal that the OEM health supplement and beauty industry operates under strict regulatory frameworks imposed by government agencies. These regulations include product safety standards, manufacturing certifications, and licensing requirements.

From the analyzed sources, including industrial content and company information such as SCG Grand, it is evident that compliance with regulatory standards is a central concern for entrepreneurs. The need to obtain approvals and maintain certifications creates a strong dependency on government authorities.

This regulatory environment significantly shapes political behavior, as entrepreneurs must closely monitor policy changes and maintain relationships with regulatory bodies.

3. Business–Government Relations

The analysis shows that OEM entrepreneurs demonstrate clear patterns of interaction with government and local administrative organizations.

These interactions include: Coordinating with local authorities for business operations and compliance Seeking support and facilitation from local administrative organizations Engaging in communication channels related to industrial development

Such relationships are not merely administrative but also reflect strategic behavior aimed at ensuring business continuity and competitiveness.

4. Role of Business Networks and Associations

The findings indicate that business networks and associations play a significant role in shaping political behavior.

Entrepreneurs often rely on:

Industry associations

Chambers of commerce

Informal business networks

These networks serve as platforms for:

Sharing policy-related information

Representing collective interests

Negotiating with government agencies

The presence of collective action suggests that political behavior is not only individual but also group-based.

5. Patterns of Political Behavior among OEM Entrepreneurs

Based on content analysis, political behavior of OEM entrepreneurs can be categorized into the following dimensions:

5.1 Policy Awareness and Information Seeking

Entrepreneurs actively monitor government policies, regulations, and industry trends. This reflects a high level of awareness due to the direct impact of policies on business operations.

5.2 Political Expression

Although not always explicit, entrepreneurs express their views through business platforms, industry discussions, and participation in forums related to policy and regulation.

5.3 Participation with Government Authorities

Entrepreneurs engage in activities such as attending meetings, complying with inspections, and participating in government-related programs. These forms of participation are often institutional rather than electoral.

5.4 Government Networking

A significant pattern observed is the development of networks with government officials and local administrative bodies. These networks facilitate access to information, support, and regulatory processes.

5.5 Policy Advocacy

In some cases, entrepreneurs or their associations attempt to influence policies by providing feedback, participating in consultations, or supporting initiatives that benefit the industry.

5.6 Collective Mobilization

Entrepreneurs tend to act collectively through associations or networks when addressing common issues, such as regulatory challenges or industry development needs.

6. Influence of Structural Factors on Political Behavior

The findings indicate that political behavior is strongly influenced by structural factors, including:

- The level of government regulation

- The role of local administrative organizations

- The strength of business networks

- The characteristics of the OEM industry

These factors shape how entrepreneurs interact with political institutions and determine the forms of political behavior they adopt.

7. Summary of Findings

Overall, the study finds that political behavior among OEM entrepreneurs in Samut Sakhon Province is characterized by:

- A strong focus on policy awareness and regulatory compliance

- Active engagement with government and local authorities

- Reliance on business networks and collective action

- Strategic interaction aimed at protecting business interests

Unlike traditional political participation, the political behavior observed in this study is primarily institutional, strategic, and economically driven, reflecting the close relationship between business operations and government policies.

Discussion

1. Discussion of Objective 1: Political Behavior of OEM Entrepreneurs

The findings indicate that OEM entrepreneurs in the health supplement and beauty industry primarily exhibit institutional political behavior, rather than conventional political participation. This suggests that their political engagement is closely tied to business

operations and regulatory requirements. (Worapongpat, 2026b). This result is consistent with the concept of political behavior proposed by Gabriel A. Almond and Sidney Verba, which emphasizes that political participation can extend beyond voting and include various forms of interaction with political institutions. In this study, entrepreneurs engage in political behavior through monitoring policies, complying with regulations, and interacting with government agencies. (Tai, Ku, 2013). Moreover, this pattern reflects the nature of regulated industries, where compliance and adaptation to state policies are essential for business survival. Therefore, political behavior among OEM entrepreneurs is not ideological but instrumental and strategic, aimed at ensuring operational continuity and reducing uncertainty.

2. Discussion of Objective 2: Structural Factors Influencing Political Behavior

The findings reveal that structural factors, particularly the regulatory environment and the role of local administrative organizations, significantly shape the political behavior of entrepreneurs. This supports the perspective of political economy, which highlights the importance of institutions in influencing economic and political actions. (Wagner, 2011). The result aligns with the institutional theory proposed by Douglass C. North, who argues that formal rules and regulatory frameworks structure the behavior of economic actors. In the case of the OEM industry, strict regulations regarding product standards and licensing create a dependency on government authorities, (Worapongpat, 2021). which in turn encourages entrepreneurs to engage more actively with political and administrative institutions. Additionally, the role of business networks and associations reflects the concept of collective action introduced by Mancur Olson. Entrepreneurs collaborate through networks such as chambers of commerce and industry associations to share information, reduce uncertainty, and enhance their bargaining power in dealing with the state.

3. Discussion of Objective 3: Business–Government Relationships

The findings show that the relationship between OEM entrepreneurs and government agencies is characterized by both dependency and reciprocity. Entrepreneurs depend on the state for regulatory approval and support, while the government relies on the private sector for economic development and industrial growth. (Bulfone, 2023). This relationship can be explained through the framework of business government relations and interest group theory. According to David Truman, organized groups interact with the state to influence policy outcomes. In this study, entrepreneurs and their networks function as interest groups that engage with government institutions through communication, coordination, and

participation in policy-related activities. (Worapongpat, 2024a). Furthermore, the reciprocal nature of this relationship indicates that governance at the local level is not purely top-down but involves ongoing interaction and negotiation between public and private actors. This highlights the importance of collaborative governance in promoting both economic development and effective public administration.

4. Implications of the Study

The findings of this study have several important implications: Theoretical Implications

The study expands the concept of political behavior by demonstrating that entrepreneurs engage in politics through institutional and economic channels, rather than traditional civic participation. Policy Implications (Lehne, 2012). Government agencies and local administrative organizations should promote transparent and inclusive mechanisms for business participation in policy processes to ensure fair and effective governance. (Worapongpat, 2025j). Practical Implications Entrepreneurs should strengthen their networks and enhance their understanding of regulatory frameworks to improve their ability to engage with government institutions.

In summary, the study demonstrates that political behavior among OEM entrepreneurs is shaped by structural and institutional factors. Their engagement with politics is primarily strategic, focusing on maintaining business operations and responding to regulatory environments. The interaction between entrepreneurs and government agencies reflects a dynamic relationship characterized by dependency, reciprocity, and collective action.

Knowledge Contribution

This study contributes to academic knowledge in the fields of political science, public administration, and political economy by providing new insights into the political behavior of entrepreneurs in a regulated industrial context.

From the study of Political Behavior of Original Equipment Manufacturer (OEM) Entrepreneurs in the Health Supplement and Beauty Industry within Local Administrative Organizations in Samut Sakhon Province found knowledge that can be summarized into a diagram.

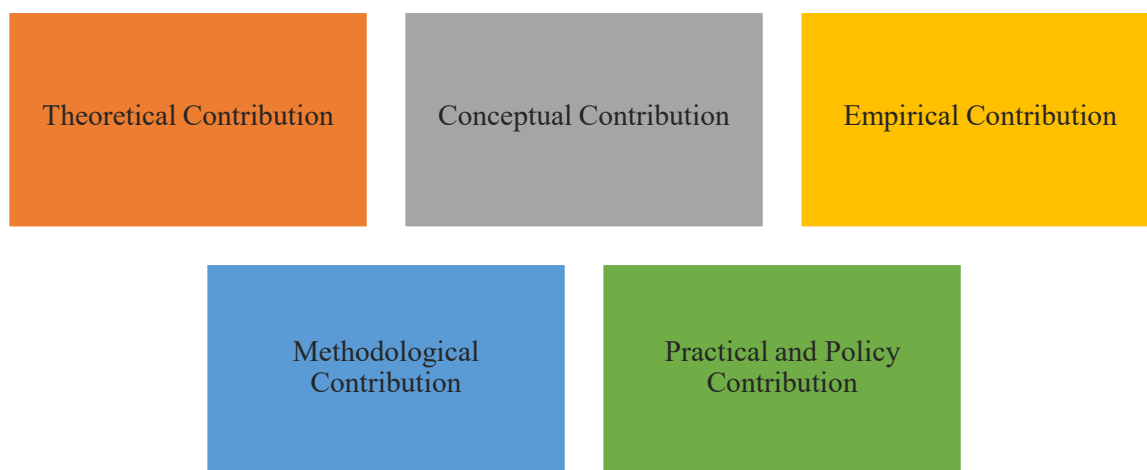

Figure 1 shows the results. Political Behavior of Original Equipment Manufacturer (OEM) Entrepreneurs in the Health Supplement and Beauty Industry within Local Administrative Organizations in Samut Sakhon Province

Figure 1 shows that Political Behavior of Original Equipment Manufacturer (OEM) Entrepreneurs in the Health Supplement and Beauty Industry within Local Administrative Organizations in Samut Sakhon Province together with

1. Theoretical Contribution

This study extends the concept of political behavior beyond traditional forms of civic participation. Consistent with the framework of Gabriel A. Almond and Sidney Verba, political behavior is not limited to voting or political campaigning but includes interactions with political institutions. However, this research introduces the concept of “institutional political behavior of entrepreneurs”, which emphasizes that business actors engage in political processes through regulatory compliance, policy monitoring, and interaction with government agencies. This highlights a shift from citizen-based political participation to economically driven political engagement.

2. Conceptual Contribution

The study develops a refined conceptual framework that integrates: Political Behavior, Political Economy, Business–Government Relations, By doing so, it demonstrates that structural factors, such as regulatory environments and institutional arrangements, play a more significant role than individual characteristics in shaping political behavior within regulated

industries. This contributes to the understanding of how institutional contexts influence political actions, particularly in sectors where government regulation is intensive.

3. Empirical Contribution

Empirically, this study provides evidence that: Political behavior among OEM entrepreneurs is primarily institutional and strategic, rather than ideological. Entrepreneurs rely heavily on government agencies for licensing and regulation. Business networks and associations function as mechanisms for collective action and policy engagement. These findings fill a gap in existing literature, which has largely focused on general citizens or large corporations, by highlighting the behavior of small and medium-sized industrial entrepreneurs in a local context.

4. Methodological Contribution

This study demonstrates the applicability of documentary research and content analysis in examining political behavior without relying on human subjects. It shows that: Secondary data can effectively reveal patterns of business–government interaction. Qualitative analysis can capture structural and institutional dynamics. This approach provides an alternative methodology for studying political behavior in contexts where primary data collection is limited or restricted.

5. Practical and Policy Contribution

The study offers practical insights for policymakers and local administrative organizations by emphasizing the importance of: Transparent regulatory frameworks, Effective communication between government and business sectors, Inclusive participation mechanisms for entrepreneurs in policy processes

Recommendation

1. Suggestions for Applying Research Results

1.1 Results from Research Objective 1. The results from Objective 1 indicate that OEM entrepreneurs primarily exhibit institutional political behavior, focusing on policy monitoring and interaction with government agencies. Therefore, relevant agencies should take the following actions: Develop clear and accessible policy communication channels. Enhance entrepreneurs' access to regulatory and policy information

1.2 Results from Research Objective 2. The results from Objective 2 indicate that structural factors, particularly government regulation and local administrative organizations,

significantly influence political behavior. Therefore, relevant agencies should take the following actions: Improve transparency in regulatory systems, Reduce unnecessary bureaucratic procedures

1.3 Results from Research Objective 3. The results from Objective 3 indicate that the relationship between entrepreneurs and government agencies is characterized by dependency and reciprocity. Therefore, relevant agencies should take the following actions: Develop structured public-private collaboration mechanisms, Strengthen the role of business networks and associations

1.4 Results from Research Objective 4. The results from Objective 4 indicate that enhancing political participation among entrepreneurs requires structured, transparent, and inclusive mechanisms that allow the business sector to engage in policy-making processes. Therefore, relevant agencies should take the following actions: Establish formal consultation platforms for entrepreneurs, Promote participation in local policy-making processes, Develop transparent and accountable participation mechanisms

2. Suggestions for Future Research

This study provides important knowledge on institutional political behavior of entrepreneurs, demonstrating that business actors engage in political processes through regulatory and institutional channels. This knowledge can be applied to the study of business government relations in other industries. Future research should emphasize structural factors and policy contexts. For future research, studies should focus on: Comparative analysis across different industries The impact of government policies on business decision-making. The application of quantitative or mixed methods to test variable relationships

References

- Ariffin, N., & Bell, M. (1999). *Firms, politics and political economy*. In Industrial technology development in Malaysia (pp. 150–170).
- Barron, A., Pereda, A., & Stacey, S. (2017). Exploring the performance of government affairs subsidiaries. *Journal of World Business*, 52(2), 184–196.
- Boddewyn, J. J., & Brewer, T. L. (1994). International-business political behavior. *Academy of Management Review*, 19(1), 119–143.
- Bulfone, F. (2023). Industrial policy and comparative political economy: A literature review and research agenda. *Competition & Change*, 27(1), 22–43.

- Dongjie, Z., & Worapongpat, N. (2024). The factors affecting effective organizational culture management: A case study of Hongfu Company in China. *Journal of International Buddhist Studies College*, 10(1), 1–19.
- Jing, G., Worapongpat, N., & Wongkumchai, T. (2024). Developing a competitive strategy for an alternative energy company. *Journal of Administration Management and Sustainable Development*, 2(1), 231–246.
- Jinlei, W., Worapongpat, N., & Wongkumchai, T. (2024). The investigation of appropriate tax strategy in agricultural industry in China. *International Journal of Multidisciplinary in Educational & Cultures Studies*, 2(1), 29–49.
- Lee, M. S. (2002). Political economy of industrial transformation: A case study of the development of an automobile industry in Korea.
- Lehne, R. (2012). *Government and business: American political economy in comparative perspective*. CQ Press.
- Qi, T., Wongkumchai, T., & Worapongpat, N. (2024). Factors affecting customers' purchase intentions towards organic food products. *Art and Science Great Mekong Subregion Research Journal*, 31(2), 70–85.
- Shen, X. X., Worapongpat, N., & Wongkumchai, T. (2024). Investigating incentive policies to promote restaurant development. *Journal of Administration Management and Sustainable Development*, 2(2), 427–440.
- Sun, P., Mellahi, K., & Thun, E. (2010). The dynamic value of MNE political embeddedness. *Journal of International Business Studies*, 41(7), 1161–1182.
- Tai, W. P., & Ku, S. (2013). State and industrial policy: Comparative political economic analysis of automotive industrial policies in Malaysia and Thailand. *Journal of ASEAN Studies*, 1(1), 52–82.
- Wagner, S. M. (2011). The corporate political activities of multinational enterprises: The automotive industry and environmental regulations in the European Union (Doctoral dissertation).
- Wang, Y., Worapongpat, N., & Wongkumchai, T. (2024). Employment city selection and housing prices. *Journal of Administration Management and Sustainable Development*, 2(1), 195–218.

- Worapongpat, N. (2021). Marketing Management Guidelines for the Complete Supplement Manufacturing Business in Muang Samut Sakhon District. *Journal of Liberal Art of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi*, 3(2), 161–174.
- Worapongpat, N. (2024a). The Impact of Production Management on the Competitiveness of Full-Service Supplement and Beauty Product Manufacturing Businesses: A Case Study of SCG Grand Co., Ltd. *Journal of Public and Private Issues*, 1(3), 159–171.
- Worapongpat, N. (2025j). The Role of Situational Leadership in Driving ESG and Safety Management: Evidence from the Health, Beauty, and Supplement Manufacturing Business. *SSRU International Journal of Management Science (IJMS)*, 12(2), 1–14.
- Worapongpat, N. (2026b). Situational Leadership of Entrepreneurs Influencing ESG and Safety Management: Employee Perspectives in the Health, Beauty, and Supplement Manufacturing Sector. *Community and Social Development Journal*, 27(1), 72–83.
- YongMing, C., Worapongpat, N., & Wongkumchai, T. (2024). Developing a sustainable competitive advantage strategy using blockchain. *International Journal of Multidisciplinary in Educational & Cultures Studies*, 2(1), 50–65.
- Zhang, J., Wongkumchai, T., & Worapongpat, N. (2024). Reform of enterprise management model in the digital economy. *Art and Science Great Mekong Subregion Research Journal*, 31(2), 54–69.
- Zif, J. (1981). Managerial strategic behavior in state-owned enterprises. *Management Science*, 27(11), 1326–1339.

มาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01

วิฑูรย์ แปนรอส¹ และ สังเวียน เทพผา^{2*}

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

LEGAL MEASURES FOR CHANGING BENEFITS IN THE LAND SOR.POR.4-01

Withoon Panros¹ and Sangwian Theppha^{2*}

Faculty of Law, Pathum Thani University, Thailand

*Corresponding author e-mail: sungwain.t@ptu.ac.th

วันที่รับบทความ 1 พฤษภาคม 2569 วันที่แก้ไขบทความ 28 สิงหาคม 2569 วันที่ตอบรับบทความ 30 สิงหาคม 2569

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01 ซึ่งพิจารณาจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01 ของ (1) ผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน (2) ทายาทผู้รับมรดกที่ดินของเกษตรกรผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน ผลการศึกษาพบว่า มาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01 พบปัญหา (1) ผู้มีสิทธิยื่นคำขอรับการคัดเลือกและจัดที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรต้องมีคุณสมบัติตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 ข้อ 9 (2) ต้องเป็นเกษตรกร และจะต้องประกอบอาชีพเกษตรกรรมในระหว่างถือครองที่ดินดังกล่าว (2) การรับมรดกของทายาทเกษตรกรผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร ผู้รับโอนมรดกที่ดินดังกล่าวจะต้องมีอาชีพเกษตรกรรมจึงจะรับโอนได้ ทั้งสองกรณีจะไม่สามารถนำที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรไปใช้ประโยชน์อื่นใดได้ ซึ่งจากข้อเท็จจริงผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมส่วนมากจะไม่สามารถสร้างรายได้ให้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ยิ่งทำยิ่งเป็นหนี้ นายทุนทั้งเอกชนและธนาคารเพื่อการเกษตร จึงเสนอแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือก และ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 ดังนี้ ข้อ “10/1 บุคคลผู้ได้รับการคัดเลือกและจัดที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร หากมีความประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นรูปแบบอื่นใดในเชิงเศรษฐกิจ การพาณิชย์ หรือด้านอื่นๆ นอกเหนือจากอาชีพการเกษตรกรรม ให้ใช้สิทธิในการเช่า หรือเช่าซื้อ ตามระเบียบที่กำหนด” และ ข้อ 30/1 “การรับมรดกของทายาทเกษตรกรผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร เมื่อทายาทของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินซึ่งได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ถึงแก่ความตายได้ยื่นคำขอรับการจัดที่ดินแทนที่ผู้ตาย ถ้าหากทายาทผู้รับมรดก มีความประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นรูปแบบอื่นใด ให้ใช้สิทธิในการเช่า หรือเช่าซื้อ ตามระเบียบที่กำหนด”

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลง การเข้าทำประโยชน์ ที่ดิน สปก.4-01

Abstract

The purpose of this research is to study Legal Measures for Changing Benefits In the Land Sor.Por.4-01 which considers the problem of changing the use of land Sor.Por.4-01 of (1) the person with rights Received land from land reform (2) Heirs who inherit land of farmers who are entitled to receive land from land reform. The results of the study found that Legal measures to change the use of land Sor.Por.4-01 found problems (1) Those who have the right to submit an application for selection and allocation of land from agricultural land reform must have qualifications according to the regulations of the Agricultural Land Reform Commission Agriculture regarding criteria methods and conditions for selecting and allocating land to farmers Transfer or succession by inheritance lease or hire purchase rights and management of assets and debts of farmers who receive land 2021 Section 9 (2) must be farmers. and must engage in agricultural work while holding said land (2) Inheritance of farmer heirs who are entitled to receive land from agricultural land reform The inheritor of said land must have an agricultural career in order to receive the transfer In both cases land from agricultural land reform cannot be used for any other use In fact most agricultural workers will not be able to earn enough income to survive The more you do the more you will be in debt to private capitalists and the Agricultural Bank. Therefore it is proposed to amend the regulations of the Agricultural Land Reform Committee regarding the criteria methods and conditions for selecting and allocating land to farmers Transfer or succession by inheritance leasehold or hire purchase rights and management of assets and debts of farmers who receive land B.E. 2021 as follows Section “10/1 Persons who have been selected and allocated land from agricultural land reform If there is a desire to change the use of land from agriculture to any other form of economics commerce or other aspects In addition to the agricultural profession Use the right to rent or hire-purchase according to the specified regulations” and Article 30/1 “Inheritance of farmer heirs who have the right to receive land from agricultural land reform When the heir of a farmer who has received land that has been allocated for use dies he submits an application for land allocation in place of the deceased If the heir There is a desire to change the use of land from agriculture to any other form Use the right to rent or hire-purchase according to the specified regulations.”

Keywords: Change, Exploitation, Land Sor.Por.4-01

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การถือครองที่ดินถือเป็นเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อประชากรจำนวนมาก และแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในการถือครองที่ดิน ที่ดินถือเป็นต้นทุนเบื้องต้นในการผลิต ที่ดินสามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนกันได้ก่อให้เกิดมูลค่าการแลกเปลี่ยนในที่ดินขึ้น นายทุนและผู้มีอำนาจจึงมีการกว้านซื้อสะสมที่ดินเป็นจำนวนมากเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ (ศุภมิตร ศรีวัฒนชัย, 2562) การสนับสนุนให้ประชาชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีเป็นหน้าที่ที่สำคัญของรัฐ รัฐจึงจำเป็นต้องช่วยเหลือเพื่อให้ประชาชนได้มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ด้วยการจัดระบบการถือครองที่ดิน การกระจายการถือครองที่ดินของรัฐ และการใช้ที่ดินให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรมให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อเลี้ยงชีพ สร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตและครอบครัว การจัดระบบการถือครองที่ดินและการกระจายการถือครองที่ดินของรัฐเป็นปัญหาที่มีความสำคัญกับผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากมีเกษตรกรจำนวนมากที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ที่ดินที่ใช้ประกอบการเกษตรส่วนหนึ่งตกเป็นกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองของนายทุน เกษตรกรจึงต้องตกเป็นผู้เช่าที่ดินจากนายทุน และต้องเสียค่าเช่าที่ดินในอัตราที่สูงเกินควร ในขณะที่เกษตรกรอีกส่วนหนึ่งต้องเข้าไปบุกรุกที่ดินของรัฐ และไม่มีสิทธิในที่ดินโดยถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้ขาดความมั่นคงในชีวิต ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนดังกล่าว รัฐจึงกำหนดนโยบายกระจายการถือครองที่ดินให้กับเกษตรกรเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินทำการเกษตรได้อย่างแท้จริง (ชนินทร จารุจันทร์, 2548) รัฐบาลจึงมุ่งแก้ปัญหาไปที่การจัดสรรที่ดินให้แก่เกษตรกรและผู้ยากไร้ ทั้งรูปแบบการให้เอกสารสิทธิที่ดินแบบพิเศษ การให้สิทธิการใช้ที่ดินแบบมีเงื่อนไข เช่น สปก. สทก. การให้สิทธิเช่าที่ดินราคาถูก หรือการให้เช่าซื้อและผ่อนส่งระยะยาว ทั้งนี้โดยนำที่ดินของรัฐทั้งที่เป็นป่าสงวนเสื่อมโทรม ที่ราชพัสดุ ที่สาธารณประโยชน์มาจัดสรรให้แก่เกษตรกร แต่ถึงกระนั้นก็ยากที่ภาครัฐจะสามารถเข้าไปจัดการแก้ไขปัญหาได้อย่างเบ็ดเสร็จ กล่าวคือ นายทุนยังคงเป็นเจ้าของที่ดิน ในขณะที่เกษตรกรยังตกเป็นผู้เช่าหรือแรงงานรับจ้างในที่ดินเช่นที่เคยเป็นมา (ดร.ณัฏฐ์ ตติยะลาภะและคณะ, 2560) รัฐบาลจึงได้ออกพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ได้กำหนดมาตรการต่างๆ ในการได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ขอบเขตของการปฏิรูปที่ดิน พร้อมทั้งให้จัดตั้งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เป็นผลให้มีการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินท้องที่ให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินในแต่ละพื้นที่อย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนหลายฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับส่วนใหญ่จะประกาศคลุมทั้งอำเภอ โดยใช้เขตท้องที่ของอำเภอเป็นแนวเขตปฏิรูปที่ดิน ประชาชนที่ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดิน โดยไม่มีเอกสารก่อตั้งสิทธิหรือเอกสารสิทธิในที่ดินมาก่อน เช่น หลักฐานแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. 1) ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 หรือหนังสือแจ้งความประสงค์จะได้สิทธิในที่ดิน (ส.ค. 2) ตามมาตรา 27 ตรี แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เป็นต้น ซึ่งตั้งอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน หรือในพื้นที่ที่ ส.ป.ก. เข้าไปดำเนินการแล้ว จะไม่สามารถออกเอกสารสิทธิในที่ดินได้คงมีเพียงเกษตรกรในพื้นที่ที่ ส.ป.ก. เข้าไปดำเนินการแล้วเท่านั้นที่จะสามารถขอหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. 4-01) ได้ ส่วนเกษตรกรที่อยู่ในเขต

ปฏิรูปที่ดิน แต่อยู่นอกพื้นที่ที่ ส.ป.ก. เข้าไปดำเนินการจะไม่สามารถออกเอกสารสิทธิในที่ดินได้แล้ว (ไชยยงค์ ชูชาติ. 2517)

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิยื่นคำขอรับการคัดเลือกจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต้องมีและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ (1) เป็นบุคคลธรรมดา (2) เป็นเกษตรกร (3) มีสัญชาติไทย (4) บรรลุนิติภาวะหรือยังไม่บรรลุนิติภาวะแต่จำเป็นต้องประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพและมีความสามารถหรือประสบการณ์ในการประกอบอาชีพดังกล่าว (5) ไม่เป็นคนทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบจนไม่สามารถประกอบการเกษตรได้ (6) ไม่มีที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมเป็นของตนเองหรือของบุคคลในครอบครัวเดียวกันหรือมีที่ดินเพียงเล็กน้อย แต่ไม่เพียงพอแก่การประกอบเกษตรกรรมเพื่อเลี้ยงชีพ (7) ไม่เคยเป็นผู้ได้รับการจัดที่ดินจาก ส.ป.ก. หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐซึ่งสิทธิดังกล่าวสิ้นสุดลงเพราะได้สละสิทธิหรือโอนสิทธิในที่ดินทั้งหมดหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการนั้นและยังไม่พ้นกำหนดระยะเวลาห้าปีก่อนวันยื่นคำขอรับการจัดที่ดินตามระเบียบนี้ เว้นแต่ในกรณีที่มีการสิ้นสิทธินั้นเกิดจากเหตุที่จำเป็นและสมควรหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ (8) เป็นผู้ยินยอมปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการและคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำหนด (ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือก และ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 ข้อ 9) และ กรณีที่ผู้ได้รับที่ดินซึ่งได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ถึงแก่ความตาย ทายาทของเกษตรกรจะยื่นคำขอรับการจัดที่ดินแทนที่ผู้ตายต่อ ส.ป.ก. จังหวัด ได้นั้นจะต้องเป็นเกษตรกรด้วย (ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือก และ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 ข้อ 30) ซึ่งจากข้อเท็จจริงแล้วทายาทของเกษตรกรผู้ซึ่งมีสิทธิรับมรดกนั้นอาจไม่มีอาชีพเกษตรกรจึงไม่มีสิทธิรับมรดกที่ดินดังกล่าว

จะสังเกตว่าคุณสมบัติของผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน และ กรณีที่ผู้ได้รับที่ดินซึ่งได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ถึงแก่ความตายทายาทของเกษตรกรจะยื่นคำขอรับการจัดที่ดินแทนที่ผู้ตายต่อ ส.ป.ก. จังหวัด ได้นั้นจะต้องเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือก และ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 ข้อ 9 (2) หมายถึงจะต้องเป็นเกษตรกร และประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วย และหากเกษตรกรผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินมาแล้วต่อมาภายหลังเปลี่ยนอาชีพใหม่ หรือเป็นทายาทที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จะทำให้ขาดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินและจะต้องส่งคืนที่ดินให้แก่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และ ประการสำคัญผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินไม่สามารถนำที่ดินที่ได้มาจากการปฏิรูปที่ดินไปใช้ประโยชน์อื่นใดได้นอกจากประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งจากข้อเท็จจริงโดยทั่วไปผู้ประกอบการเกษตรกรรมส่วนมากจะไม่สามารถสร้างรายได้ให้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ยิ่งทำอาชีพเกษตรกรรมยิ่งเป็นหนี้

นายทุนทั้งเอกชนและธนาคารเพื่อการเกษตร (ธกส.) ในที่สุดต้องขายที่ดินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายให้แก่ นายทุน

ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าจากการที่ผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินจะต้องเป็นเกษตรกรและไม่สามารถนำที่ดินที่ได้มาจากการปฏิรูปที่ดินไปใช้ประโยชน์อื่นใดได้นอกจากประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งการประกอบอาชีพเกษตรกรรมส่วนมากจะไม่สามารถสร้างรายได้ให้เพียงพอกับการดำรงชีพ ยิ่งทำยิ่งเป็นหนี้ นายทุนทั้งเอกชนและธนาคารเพื่อการเกษตร (ธกส.) ในที่สุดต้องขายที่ดินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายให้แก่ นายทุน ดังนั้น ถ้ามีการกำหนดให้ผู้ที่ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินมาแล้วตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือก และ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 สามารถเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นรูปแบบอื่นใดในเชิงเศรษฐกิจ การพาณิชย์ หรือด้านอื่นๆ นอกเหนือจากอาชีพการเกษตรกร จะทำให้เกิดการสร้างรายได้ และผลประโยชน์อื่นๆมาสู่ ผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01 ซึ่งพิจารณาจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01 ของ (1) ผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน (2) ทายาทผู้รับมรดกที่ดินของเกษตรกรผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01
3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01
4. เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01
5. เพื่อเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้เป็นมาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินจะต้องเป็นเกษตรกรและไม่สามารถนำที่ดินที่ได้มาจากการปฏิรูปที่ดินไปใช้ประโยชน์อื่นใดได้นอกจากประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งจากข้อเท็จจริงโดยทั่วไปผู้ประกอบการส่วนมากจะไม่สามารถสร้างรายได้ให้เพียงพอกับการดำรงชีพ ถ้ามีการกำหนดให้ (1) ผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน หรือ (2) ทายาทของเกษตรกรผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน ให้สามารถใช้ที่ดินดังกล่าว นอกเหนือจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นรูปแบบอื่นใดในเชิงเศรษฐกิจ การพาณิชย์ หรือ ด้านอื่นๆจะทำให้เกิดการสร้างรายได้และผลประโยชน์อื่นๆมาสู่ ผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมากขึ้น

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาการมาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01 จากพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2532 ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือก และ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หมายความว่า การปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิ และการถือครองในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมรวมถึงการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้น โดยรัฐนำ ที่ดินของรัฐ หรือที่ดินที่รัฐจัดซื้อหรือเวนคืนจากเจ้าของที่ดิน ซึ่งมีได้ทำ ประโยชน์ในที่ดินนั้นด้วยตนเอง หรือมีที่ดินเกินสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อจัดให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินของตนเองหรือเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพและสถาบันเกษตรกรได้เช่าซื้อ เช่าหรือเข้าทำประโยชน์โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม การปรับปรุงทรัพยากรและปัจจัยการผลิต ตลอดจนการผลิตและการจำหน่ายให้เกิดผลดียิ่งขึ้น (พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มาตรา 4)

เขตปฏิรูปที่ดิน หมายความว่า เขตที่ดินที่พระราชกฤษฎีกากำหนดเป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มาตรา 4)

เกษตรกร หมายความว่า ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักและให้หมายความรวมถึงบุคคลผู้ยากจนหรือผู้จบการศึกษาทางเกษตรกรรม หรือผู้เป็นบุตรของเกษตรกร บรรดาซึ่งไม่มีที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นของตนเองและประสงค์จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาด้วย (พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มาตรา 4)

การเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม คือ การเช่าหรือการเช่าช่วงโดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้เช่าซึ่งที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ไม่ว่าการเช่าหรือเช่าช่วงนั้นจะมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่ก็ตาม และหมายความรวมถึงการยินยอมให้ใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยได้รับค่าเช่าที่ดิน และการทำ นิติกรรมอื่นใดเพื่อเป็นการอำ พรางการเช่าดังกล่าว (พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มาตรา 4)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

มาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01 ผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินจะต้องเป็นเกษตรกรและไม่สามารถนำที่ดินที่ได้มาจากการปฏิรูปที่ดินไปใช้ประโยชน์อื่นใดจากข้อเท็จจริงโดยทั่วไปผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมส่วนมากจะไม่สามารถสร้างรายได้ให้เพียงพอกับการดำรงชีพ ถ้ามีการกำหนดให้ผู้ที่มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน สามารถปรับเปลี่ยนการเข้าทำประโยชน์ใน

ที่ดินเป็นเชิงเศรษฐกิจ การพาณิชย์ หรือด้านอื่นๆ จะสามารถเพิ่มรายได้และผลประโยชน์อื่นๆมากกว่าอาชีพเกษตรกรรม

วิธีการวิจัย

การศึกษามาตรการทางกฎหมายในการเปลี่ยนแปลงการเข้าทำประโยชน์ที่ดิน สปก.4-01 เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ กฎ ระเบียบ คำสั่ง และ เอกสารอื่นๆ ตลอดจนบทความทางวิชาการ ตำรากฎหมายจากนักวิชาการ คำพิพากษาของศาล

ผลการวิจัย

1. บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำขอรับการคัดเลือกและจัดที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต้องมีคุณสมบัติตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือก และ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 ข้อ 9 (2) ต้องเป็นเกษตรกร ผู้ที่ไม่มีอาชีพเป็นเกษตรกรจะไม่สามารถรับสิทธิที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้ และจะต้องประกอบอาชีพเกษตรกรตลอดไประหว่างถือครองที่ดินดังกล่าวจะไม่สามารถนำที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมไปใช้ประโยชน์อื่นใดได้ ซึ่งจากข้อเท็จจริงโดยทั่วไปผู้ประกอบการส่วนมากจะไม่สามารถสร้างรายได้ให้เพียงพอกับการดำรงชีพ ยิ่งทำอาชีพเกษตรกรยิ่งเป็นหนี้รายวันทั้งเอกชนและธนาคารเพื่อการเกษตร (ธกส.) ในที่สุดต้องขายที่ดินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายให้แก่รายทุน

2. การรับมรดกของทายาทเกษตรกรผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เมื่อทายาทของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินซึ่งได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ถึงแก่ความตายได้ยื่นคำขอรับการจัดที่ดินแทนที่ผู้ตายต่อ ส.ป.ก.จังหวัด ให้พิจารณาการจัดที่ดินแทนที่ โดยนำหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขข้อ 19 และข้อ 22 มาใช้บังคับโดยอนุโลมให้จัดที่ดินแทนที่แก่ทายาทโดยการจัดให้เข้าทำประโยชน์ ตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือก และ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 ข้อ 30 ซึ่งหมายถึง ทายาทผู้รับโอนและผู้รับการตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อซึ่งจะต้องเป็นเกษตรกรตามข้อ 9 (2) ซึ่งกรณีนี้ผู้รับโอนมรดกที่ดินดังกล่าวจะต้องมีอาชีพเกษตรกรรมจึงจะรับโอนได้

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ประเภทของที่ดิน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ที่ดินของรัฐ และ ที่ดินของเอกชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ที่ดินของรัฐ “ที่ดินของรัฐ” หมายความว่า บรรดาที่ดินทั้งหลายอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินหรือสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้อนุมัติให้บุคคลเข้าอยู่อาศัยหรือทำประโยชน์ตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ (พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มาตรา 4) ส่วนในประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 2 ได้บัญญัติไว้ว่า “ที่ดินซึ่งมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ให้ถือว่าเป็นของรัฐ” โดยในกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดให้ที่ดินของรัฐหมายถึง ที่ดินซึ่งมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด และบรรดาที่ดินทั้งหลายที่เอกชนยังมิได้สิทธิ์ตามกฎหมาย โดยรวมไปถึงที่ดินที่มีผู้เข้าไปยึดถือครอบครองเองโดยพลการ และได้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์มหาชนที่กำหนดให้สิทธิในที่ดินแก่เอกชนด้วย” ซึ่งจากความหมายดังกล่าวจึงอาจจะแบ่งที่ดินของรัฐออกกว้าง ๆ ได้ 2 ประเภท คือ ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินธรรมดา กับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545 ข้อ 4 ให้ความหมายของ “ที่ดินของรัฐ” หมายความว่า ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินทุกประเภท เช่น ที่ป่าสงวนแห่งชาติ ที่สงวนหวงห้ามของรัฐ ที่สาธารณประโยชน์ และที่ราชพัสดุ เป็นต้น โดยมี กพร. (คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ) ในการประชุมครั้งที่ 2/2546 เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2546 ได้วางหลักไว้ว่า “ที่ดินของรัฐ” ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545 ดังกล่าวจึงหมายถึง “สาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน” (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545 ข้อ 4) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1304 บัญญัติว่า “สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ ร่วมกัน เช่น (1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืน หรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน (2) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ (3) ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ป้อมและโรงทหาร สำนักราชการบ้านเมือง เรือรบ อาวุธยุทโธปกรณ์” ที่ดินของรัฐจึงประกอบด้วย 1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า หมายถึง เฉพาะที่ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกันในสถานะที่ยังคงเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า 2) ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ห้วย หนอง คลอง บึง แม่น้ำ ทะเลสาบ พุ่หญ้าเลี้ยงสัตว์ ป่าช้าสาธารณะ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นโดยการสงวนหวงห้ามหรือไม่ก็ตาม 3) ที่ดินสำหรับใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ที่ราชพัสดุ 4) ที่ป่าไม้ เป็นต้นว่า ที่ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี ที่ป่าสงวนแห่งชาติ ที่อุทยานแห่งชาติ ที่ป่าชายเลน พื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่า พื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่า (คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กพร.), ออนไลน์ 5 มีนาคม 2566) (คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กพร.), คู่มือแนวทาง วิธีการและมาตรการในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ, ออนไลน์ 5 มีนาคม 2566)

ที่ดินของเอกชน ที่ดินเอกชน หมายถึง ที่ดินที่เอกชนสามารถมีกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครองได้ตามประมวลกฎหมายที่ดิน และกฎหมายอื่น แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์กับที่ดินที่มีสิทธิครอบครอง ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ ได้แก่ ที่ดินที่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินประเภท โฉนดที่ดิน โฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง และตราจองที่ตราว่าได้ทำประโยชน์แล้ว ส่วนที่ดินที่บุคคลมีสิทธิครอบครองได้แก่ที่ดินที่ยังไม่มีกรรมสิทธิ์ซึ่งได้แก่ ที่ดินมือเปล่าทั้งหลายที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ได้แก่ น.ส.3, น.ส. 3 ก., น.ส. 3 ข., แบบหมายเลข 3 ใบเทียบยำ ตราจองรวม ถึงแม้ที่ดินที่มีหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) เป็นต้น

2. การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (1) การแบ่งสรรที่ดินให้แก่เกษตรกรในขั้นต้น ควรให้เป็นไปตามเนื้อที่ที่เกษตรกรถือครองอยู่เดิมให้มากที่สุด ไม่ว่าจะโดยเป็นเจ้าของที่ดินเองหรือโดยการเช่า ทั้งนี้ ภายในขอบเขตที่พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 กำหนดไว้ พื้นที่อาจจะลดลงไปบ้างตามสภาพทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นนั้นๆ (2) การจัดตั้งชุมชนที่อยู่อาศัย ควรให้เป็นไปตามความต้องการของเกษตรกรและให้สอดคล้องกับสภาพเดิมของท้องถิ่นนั้นๆ ให้มากที่สุด และจัดชุมชนให้อยู่เป็นกลุ่มก้อนเพื่อความปลอดภัย และทำให้การลงทุนในด้านการจัดสาธารณูปการ เช่น น้ำสะอาด ไฟฟ้า ฯลฯ ถูกต้องด้วย (3) จัดระบบการรวมกลุ่มในระดับหมู่บ้านรวมกันเป็นสหกรณ์ในเขตปฏิรูปที่ดินและเชื่อมโยงไปถึงสหกรณ์ในเมืองใหญ่ๆ เพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจเพื่อประโยชน์ของสมาชิกได้อย่างกว้างขวางโดยแท้จริง (4) การพัฒนาด้านต่างๆ รวมทั้งการจัดระบบชลประทาน คมนาคม และบริการสาธารณูปการต่างๆ เมื่อดำเนินการจัดหาให้แล้ว ต่อไปให้สหกรณ์รับช่วงไปดำเนินการต่อ และจัดการในด้านการบำรุงรักษาตลอดไป โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐค่อยๆ ถอนตัวออกได้เมื่อสหกรณ์มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะรับช่วงต่อไปได้

ความหมายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปฏิรูปคือ การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงโครงสร้างที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ดี ดังนั้นการปฏิรูปการเกษตร จึงมีความหมายว่า การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเกษตรที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ดี อย่างไรก็ตามการปฏิรูปการเกษตรมีความหมายครอบคลุมไปถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้ ด้วย 1. การปฏิรูปการถือครองที่ดิน 2. การปฏิรูปการผลิต 3. การปฏิรูปการบริการสนับสนุน ในการปฏิรูปการถือครองที่ดินในข้อ 1 นั้นก็เพื่อให้เกษตรกรที่มีปัญหาเรื่องการขาดแคลนหรือไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองได้มีการถือครองที่ดินให้เกิดความเหมาะสมและเอื้อต่อการทำการเกษตร โดยที่อาจมีได้หมายความว่า เกษตรกรจะต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินเสมอไป แต่อาจมีลักษณะเป็นการให้เกษตรกรมีสิทธิเช่าที่ดินระยะยาวจนถึงชั่วลูกชั่วหลาน หรืออาจเป็นสิทธิในการเช่าซื้อที่ดินที่ทำให้เกษตรกรมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของที่ดิน และในที่สุดเกษตรกรก็อาจเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ ซึ่งในส่วนนี้ถือเป็นการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรที่ประสบปัญหาการไม่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือมีขนาดที่ดินไม่เหมาะสม ส่วนในข้อ 2 เกี่ยวกับการปฏิรูปการผลิตนั้น อาจเริ่มต้นจากขนาดการถือครองที่ดินของเกษตรกรที่ต้องเอื้อประโยชน์ต่อการเกษตรโดยที่ดินที่ใช้ในการเกษตรจะต้องมีสาธารณูปโภคที่พร้อม เช่นนี้จะทำให้การผลิตพืชผลทางการเกษตรได้รับการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น และสุดท้ายในข้อ 3 เป็นการปฏิรูปการบริการสนับสนุน ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐจำเป็นต้องส่งเสริม พัฒนางานด้านเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของการเกษตรให้ดียิ่งขึ้น

ความจำเป็นของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2548: 66) กล่าวถึงความจำเป็นของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่า การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นวิธีการจัดที่ดินที่เป็นที่ยอมรับว่าสามารถแก้ปัญหาการถือครองที่ดินรายใหญ่และจัดที่ดินให้กับผู้ยากไร้ที่ดินทำกินได้ดีในระดับหนึ่ง เพราะมีกลไกในการนำที่ดินมาจากเอกชนหรือนำที่ดินของรัฐมาจัดได้และยังมีกฎหมายป้องกันมิให้เกษตรกรต้องสูญเสียที่ดิน จึงเป็นวิธีการจัดที่ดินที่รัฐใช้เป็นเครื่องมือหลักในการแก้ไขปัญหา นอกจากนั้นหากดูจากตัวเลขผู้ไร้ที่ดินทำกินจะเห็นได้ว่ายังมีผู้ที่ประสงค์จะมีที่ดินและยังไม่ได้รับการจัดที่ดินให้อีกเป็นจำนวนมาก การปฏิรูปที่ดินจึงยังคงมีความจำเป็นต่อนโยบายที่สำคัญของรัฐ เช่น การแก้ไขปัญหาความยากจน เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมสามารถสรุปได้ 3 ประการ คือ 1) เพื่อปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและการถือครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ทำให้เกษตรกรผู้เช่าที่ดิน ผู้ไร้ที่ดินทำกิน และผู้ประสงค์จะเป็นเกษตรกร ได้มีโอกาสเป็นเจ้าของที่ดินหรือมีที่ดินสำหรับทำการเกษตรเป็นของตนเองอย่างถาวรต่อไป 2) เพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรกรและใช้ทรัพยากรที่ดินให้มีประสิทธิภาพด้วยการปรับปรุงปัจจัยการผลิต ให้บริการด้านสินเชื่อและการตลาดเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น 3) ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสถาบันเกษตรกร ส่งเสริมพัฒนาอาชีพนอกการเกษตรให้การศึกษา บริการสาธารณสุขโภชนาการ เพื่อเพิ่มสวัสดิการและเสริมสร้างความเจริญในท้องถิ่นทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3. มาตรการทางกฎหมายในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ให้จัดตั้งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมขึ้นในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามพระราชบัญญัตินี้ เรียกโดยย่อว่า ส.ป.ก. (มาตรา 6) ให้ ส.ป.ก. เป็นทบวงการเมือง มีฐานะเทียบเท่ากรม โดยมีเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเป็นหัวหน้าสำนักงาน (มาตรา 7) ให้ ส.ป.ก. มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มาตรา 8) ให้จัดตั้งกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในกระทรวงการคลัง ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินตามมาตรา 10 เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนและใช้จ่าย เพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รายได้ที่ ส.ป.ก. ได้รับจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้นำส่งเข้าบัญชีกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน การใช้จ่ายเงินของกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้กระทำได้เฉพาะการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง ให้กระทรวงการคลังเก็บรักษาเงินของกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และเบิกจ่ายเงินจากกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มาตรา 9)

ให้มีคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัดขึ้นคณะหนึ่งในจังหวัดนั้น เรียกว่า “คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด” ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ เกษตรจังหวัด ปศุสัตว์จังหวัด ป่าไม้จังหวัด ประมงจังหวัด ผู้แทนกรมชลประทาน ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน สหกรณ์จังหวัด

พาณิชย์จังหวัด เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด นายอำเภอ และปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอในท้องที่ที่มีการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พัฒนาการจังหวัด ผู้แทนกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ราชพัสดุจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรผู้แทนเกษตรกรในจังหวัดนั้นอีกสี่คน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง และผู้แทนกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นกรรมการ และปฏิรูปที่ดินจังหวัดเป็น กรรมการและเลขานุการ (พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มาตรา 13)

คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการกำหนดมาตรการและวิธีปฏิบัติงานของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด และให้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังต่อไปนี้ (1) พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนงาน โครงการและค่าใช้จ่ายของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเพื่อเสนอ คณะกรรมการ (2) ติดตามการปฏิบัติงานของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด ให้เป็นไปตามแผนงานและโครงการที่ได้รับอนุมัติ ตลอดจนดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน (3) พิจารณาผลการปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงแผนงาน โครงการ งบค่าใช้จ่ายและวิธีปฏิบัติงานของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (4) จัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายตามโครงการการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมแต่ละโครงการเพื่อเสนอต่อ คณะกรรมการ (5) ดำเนินการเกี่ยวกับการเงินและกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามระเบียบหรือข้อบังคับหรือมติของคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย (6) วางระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบหรือข้อบังคับหรือมติของคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการหรือคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจแต่งตั้ง อนุกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคณะเพื่อพิจารณาเรื่องต่าง ๆ หรือปฏิบัติงานอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ คณะกรรมการหรือคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดมอบหมาย การประชุมของอนุกรรมการ ให้นำความใน มาตรา 17 มาใช้บังคับโดยอนุโลม (พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มาตรา 21)

หลักเกณฑ์การจัดสรรที่ดินให้เกษตรกร บรรดาที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ที่ ส.ป.ก. ได้มา ให้ ส.ป.ก. มีอำนาจจัดให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการ กำหนด ทั้งนี้ ตามขนาดการถือครองในที่ดินดังกล่าวต่อไปนี้ (1) จำนวนที่ดินไม่เกินห้าสิบไร่ สำหรับเกษตรกร และ บุคคลในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งประกอบเกษตรกรรมอย่างอื่นนอกจากเกษตรกรรมเลี้ยงสัตว์ใหญ่ตาม (2) จำนวนที่ดินไม่เกินหนึ่งร้อยไร่ สำหรับเกษตรกรและบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งใช้ประกอบเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ใหญ่ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนด (3) จำนวนที่ดินที่ คณะกรรมการเห็นสมควรสำหรับสถาบันเกษตรกร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงประเภทและลักษณะการดำเนินงานของ สถาบันเกษตรกรนั้น ๆ ในการดำเนินการดังกล่าวถ้าเป็นการจัดให้เกษตรกร และเป็นที่ดินที่คณะกรรมการ กำหนดมิให้มีการโอนสิทธิในที่ดินก็ให้จัดให้เกษตรกรเช่า ในกรณีอื่นให้จัดให้เกษตรกรเช่าหรือเช่าซื้อตามที่ เกษตรกรแสดงความจำนง ถ้าเป็นการจัดให้สถาบันเกษตรกรให้จัดให้สถาบันเกษตรกรเช่าบรรดาที่ดินที่ ส.ป.ก. ได้มา ถ้าเป็นที่ดินของรัฐและมีเกษตรกรถือครองอยู่แล้วเกินจำนวนที่กำหนดดังกล่าว ก่อนเวลาที่ คณะกรรมการกำหนด เมื่อเกษตรกรดังกล่าวยื่นคำร้องและยินยอมชำระค่าเช่า หรือค่าชดเชยที่ดินในอัตรา หรือจำนวนที่เพิ่มขึ้นตามที่คณะกรรมการกำหนด สำหรับที่ดินส่วนที่เกิน ให้คณะกรรมการจัดที่ดินให้เกษตรกร

เช่าหรือจัดให้ แล้วแต่กรณี ตามจำนวนที่เกษตรกรถือครองได้ แต่เมื่อรวมกันแล้วต้องไม่เกินหนึ่งร้อยไร่ ในการกำหนดอัตราค่าเช่าหรือค่าชดเชยที่ดินดังกล่าว ต้องคำนึงถึงระยะเวลาและ วิธีการที่เกษตรกรได้ที่ดินนั้นมา ความสามารถในการทำประโยชน์ ประเภทของเกษตรกรรม และการทำประโยชน์ที่ได้ทำไว้แล้วในที่ดินนั้น ในการจัดที่ดินให้เกษตรกร ถ้าเกษตรกรได้เข้าครอบครองที่ดินดังกล่าวก่อน พ.ศ. 2510 ให้เรียกเก็บเฉพาะค่าธรรมเนียมในการโอนและรังวัด และค่าปรับปรุงพัฒนาที่ดินที่ ส.ป.ก. ดำเนินการให้ตามจำนวนที่ คณะกรรมการกำหนด เฉพาะส่วนที่ไม่เกินห้าสิบไร่ (พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มาตรา 30)

ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินพ.ศ. 2564 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2566

การคัดเลือกเกษตรกรซึ่งจะมีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำขอรับการคัดเลือกและจัดที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ (1) เป็นบุคคลธรรมดา (2) เป็นเกษตรกร (3) มีสัญชาติไทย (4) บรรลุนิติภาวะ หรือยังไม่บรรลุนิติภาวะแต่จำเป็นต้องประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพและมีความสามารถหรือประสบการณ์ในการประกอบอาชีพดังกล่าว (5) ไม่เป็นคนทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบจนไม่สามารถประกอบการเกษตรได้ (6) ไม่มีที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมเป็นของตนเองหรือของบุคคลในครอบครัวเดียวกัน หรือมีที่ดินเพียงเล็กน้อย แต่ไม่เพียงพอแก่การประกอบเกษตรกรรมเพื่อเลี้ยงชีพ (7) ไม่เคยเป็นผู้ได้รับการจัดที่ดินจาก ส.ป.ก. หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐซึ่งสิทธิดังกล่าวสิ้นสุดลงเพราะได้สละสิทธิหรือโอนสิทธิในที่ดินทั้งหมดหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการนั้น และยังไม่พ้นกำหนดระยะเวลาห้าปีก่อนวันยื่นคำขอรับการจัดที่ดินตามระเบียบนี้ เว้นแต่ในกรณีที่มีการสิ้นสิทธินั้นเกิดจากเหตุที่จำเป็นและสมควรหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ (8) เป็นผู้ยินยอมปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ และเงื่อนไขที่ คณะกรรมการและคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำหนด (ระเบียบฯ ข้อ 9)

ผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 9 ซึ่งจะได้รับการพิจารณาคัดเลือกและจัดที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (1) เป็นผู้ถือครองที่ดินตามข้อ 6 (1), (2) เป็นผู้ถือครองที่ดินตามข้อ 6 (2) ที่อยู่ในฐานะผู้เช่าที่ดินจากเจ้าของที่ดินเดิมในขณะที่โอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่ดินนั้นเป็นของ ส.ป.ก. (3) เป็นคู่สมรส บุตร หรือเครือญาติของบุคคลตาม (1) หรือเป็นทายาทของบุคคลดังกล่าว (4) เป็นผู้ได้รับการคัดเลือกซึ่งจะมีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่ขึ้นทะเบียนไว้ตามข้อ 17, (5) เป็นผู้มิได้รับสิทธิในการโอนหรือตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อตามหมวด 2, (6) เป็นผู้มิได้รับสิทธิในการจัดที่ดินแทนที่เกษตรกรผู้ได้รับที่ดินซึ่งได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ตามหมวด 3 สำหรับบุคคลตาม (1) ซึ่งเป็นผู้ได้รับหนังสืออนุญาตให้เข้าอยู่อาศัยและประกอบการเกษตรในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ผู้นั้นจะได้รับการคัดเลือกและจัดที่ดินตามระเบียบนี้ต่อเมื่อได้ทำหนังสือยินยอม

สิทธิในหนังสืออนุญาตนั้น หนังสือยินยอมดังกล่าวต้องกำหนดเงื่อนไขให้เกิดผลตั้งแต่วันที่ผู้นั้นได้รับการจัดที่ดินตามระเบียบนี้เป็นต้นไป (ระเบียบฯ ข้อ 10)

การโอนและการตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อที่ดินในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ผู้รับโอนและผู้รับการตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อซึ่งจะได้รับการคัดเลือกและจัดที่ดินตามหมวดนี้ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 9 (ข้อ 19) เมื่อมีเหตุผลอันสมควร เกษตรกรผู้ได้รับที่ดินโดยวิธีการให้สิทธิการเช่าหรือ สิทธิการเช่าซื้ออาจยื่นคำขอโอนสิทธิของตนให้แก่ผู้รับโอนซึ่งเป็นคู่สมรส บุตร หรือ เครือญาติ ต่อ ส.ป.ก.จังหวัด ได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้ (1) ผู้รับโอนได้แสดงความประสงค์โดยยื่นคำขอรับโอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อมาพร้อมกับคำขอโอนสิทธิของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน (2) เป็นการโอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อให้แก่ผู้รับโอนเพียงรายเดียว เว้นแต่การโอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อให้แก่ผู้รับโอนเกินกว่าหนึ่งรายนั้นไม่เป็นเหตุให้ผู้รับโอนรายใดรายหนึ่งมีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ และไม่เป็นอุปสรรคแก่การประกอบเกษตรกรรม ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจกำหนดเรื่องที่ขึ้นต่ำของขนาดการถือครองที่ดินที่เพียงพอแก่การครองชีพในการประกอบเกษตรกรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ (3) ในกรณีที่ผู้รับโอนมิใช่คู่สมรส การโอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อให้แก่ผู้รับโอนจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากคู่สมรส (4) ผู้รับโอนยอมรับโอนสิทธิและหน้าที่ของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินซึ่งมีอยู่กับ ส.ป.ก. หรือสถาบันการเงินที่ร่วมโครงการกับ ส.ป.ก. หรือสถาบันเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน (5) ผู้รับโอนซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะจะได้รับการโอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อได้เฉพาะกรณีที่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม แต่ในกรณีที่สิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินยังมีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพันอยู่ หรือเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินนั้นยังมีหนี้สินค้างชำระกับ ส.ป.ก. หรือสถาบันการเงินที่ร่วมโครงการกับ ส.ป.ก. หรือสถาบันเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินอยู่ ห้ามมิให้ทำการโอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อนั้นให้แก่เกษตรกรที่เป็นผู้รับโอนซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ เว้นแต่เกษตรกรผู้ได้รับที่ดินจะได้ทำให้เงื่อนไขหรือค่าภาระติดพันหรือหนี้สินที่ค้างชำระนั้นหมดไปเสียก่อน หรือผู้รับโอนดังกล่าวได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมและได้รับอนุญาตจากศาลแล้ว (ระเบียบฯ ข้อ 20)

กรณีเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินซึ่งได้รับสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อถึงแก่ความตาย เมื่อทายาทของเกษตรกรดังกล่าวได้ยื่นคำขอรับการตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อต่อ ส.ป.ก.จังหวัด ให้พิจารณาการตกทอดทางมรดกโดยนำหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในข้อ 20 มาใช้บังคับ โดยอนุโลม ในกรณีทายาทที่ยื่นคำขอตามวรรคหนึ่งมีสิทธิได้รับการตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือ สิทธิการเช่าซื้อเกินกว่าหนึ่งรายและเป็นกรณีที่ไม่อาจตกลงกันได้ระหว่างทายาทด้วยกัน ให้พิจารณาตามลำดับ ดังนี้ (1) ให้สิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อตกทอดแก่คู่สมรสเป็นลำดับแรก (2) กรณีไม่มีคู่สมรส หรือมีแต่ไม่ขอรับสิทธิดังกล่าว หรือคู่สมรสนั้นไม่ต้องตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ให้สิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อตกทอดแก่ทายาทชั้นบุตร ซึ่งหมายรวมถึงผู้สืบสันดานของทายาทชั้นบุตรที่ตายก่อนเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน โดยให้เป็นไปตามลำดับ ดังนี้ ก. ให้สิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อตกทอดแก่บุตรเพียงรายเดียว เว้นแต่เป็นกรณีที่อาจให้สิทธิแก่บุตรได้เกินกว่าหนึ่งรายตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในข้อ 20 (2) ให้พิจารณาตาม

ข้อตกลงระหว่างบุตรดังกล่าว หากไม่อาจตกลงกันได้ให้บุตรผู้มีสิทธิแต่ละรายได้รับการตกทอดทางมรดกสิทธิ การเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อที่ดินตามส่วนที่เท่ากันหรือใกล้เคียงกัน ข. กรณีที่ดินนั้นไม่สามารถให้สิทธิการเช่า หรือสิทธิการเช่าซื้อแก่บุตรตามจำนวนของผู้มีสิทธิทั้งหมดและไม่อาจตกลงกันได้ในระหว่างบุตรผู้มีสิทธิด้วยกัน ให้คัดเลือกผู้ที่เหมาะสมจากบุตรเหล่านั้นเท่ากับจำนวนแปลงที่อาจแบ่งได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในข้อ 20 (2) เป็นผู้ได้รับการตกทอดทาง มรดกสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อตามจำนวนแปลงที่ดินที่อาจให้ สิทธิได้ ทั้งนี้ การคัดเลือกดังกล่าว ให้คำนึงถึงความเกี่ยวพันระหว่างทายาทนั้นกับเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน เช่น เป็นผู้ร่วมประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นผู้อุปการะหรือได้รับอุปการะ โดยพิจารณาประกอบกับ ความสามารถในการรับไปซึ่งสิทธิและหน้าที่ของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินที่ถึงแก่ความตายเป็นสำคัญ

หากไม่มีทายาทตาม (1) และ (2) หรือมีแต่ไม่ขอรับสิทธิดังกล่าว หรือทายาทนั้นไม่ต้องตาม หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ให้สิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อตกทอดแก่ทายาทอื่นของเกษตรกร ผู้ได้รับที่ดินได้ ถ้าทายาทอื่นผู้มีสิทธิได้รับการพิจารณานั้นมีจำนวนเกินกว่าหนึ่งรายให้นำความใน (2) ก. และ ข. ตลอดจนการจัดลำดับและชั้นของทายาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม (ระเบียบฯ ข้อ 22)

การจัดที่ดินแทนที่เกษตรกรผู้ได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ซึ่งสละสิทธิหรือถึงแก่ความตาย เมื่อ มีเหตุผลอันสมควร เกษตรกรผู้ได้รับที่ดินโดยการจัดให้เข้าทำประโยชน์ อาจยื่นคำขอสละสิทธิของตนเพื่อให้คู่ สมรส บุตร หรือเครือญาติ เป็นผู้ได้รับพิจารณาจัดที่ดินแทนที่ในแปลงที่ดินดังกล่าว ต่อ ส.ป.ก.จังหวัด ได้ เมื่อ คู่สมรส บุตร หรือเครือญาติได้แสดงความประสงค์โดยยื่นคำขอรับการจัดที่ดินแทนที่ มาพร้อมกับคำขอของ เกษตรกรผู้ได้รับที่ดินดังกล่าว ให้พิจารณาคัดเลือกและจัดที่ดินตามคำขอรับการจัดที่ดินแทนที่นั้นโดยนำ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในข้อ 19 และข้อ 20 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ให้จัดที่ดินแทนที่แก่คู่สมรส บุตร หรือเครือญาติโดยการจัดให้เข้าทำประโยชน์ (ระเบียบฯ ข้อ 28)

กรณีเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินซึ่งได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ มีเหตุจำเป็นต้องจัดการทรัพย์สิน หรือหนี้สินที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ได้รับที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามข้อ 36 อาจ ยื่นคำขอสละสิทธิของตนต่อ ส.ป.ก.จังหวัด เพื่อให้เกษตรกรอื่นนอกเหนือจากเกษตรกรตามข้อ 28 เป็นผู้ได้รับ พิจารณาจัดที่ดินแทนที่ได้ หากเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินนั้นอยู่ในหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (1) เป็นเกษตรกรผู้ได้รับ ที่ดินซึ่งชราภาพ หรือทุพพลภาพ หรือเจ็บป่วยเรื้อรัง หรือประสงค์จะประกอบอาชีพอื่น (2) เกษตรกรผู้ได้รับ ที่ดินไม่ประสงค์จะทำประโยชน์ในที่ดินนั้นอีกต่อไป โดยไม่มีคู่สมรสและบุตร หรือมีแต่บุคคลดังกล่าวไม่ ประสงค์จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมในที่ดินนั้น (3) เป็นการขอสละสิทธิในที่ดินทั้งหมดที่ดินได้รับจัดที่ดิน จากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หลักเกณฑ์ตาม (3) ไม่ใช้กับกรณีเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินซึ่งชราภาพ หรือ ทุพพลภาพ หรือเจ็บป่วยเรื้อรังที่ยังมีความประสงค์จะประกอบเกษตรกรรมในที่ดินบางส่วนและมีความสามารถเพียงพอที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมในที่ดินส่วนนั้นได้ เมื่อได้คำขอรับการจัดที่ดินแทนที่จาก เกษตรกรอื่นตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้พิจารณาคัดเลือกและจัดที่ดินแทนที่โดยนำหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข

ในข้อ 19 และข้อ 20 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ให้จัดที่ดินแทนที่แก่เกษตรกรผู้ยื่นคำขอตามวรรคสาม โดยวิธีการให้สิทธิการเช่า (ระเบียบฯ ข้อ 29)

เกษตรกรผู้ได้รับที่ดินตามโฉนดเพื่อการเกษตรมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี อาจยื่นคำขอ สละสิทธิของตนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนต่อ ส.ป.ก.จังหวัด เพื่อให้เกษตรกรอื่นเป็นผู้ได้รับการพิจารณาจัดที่ดินแทนที่เมื่อได้รับคำขอรับการจัดที่ดินแทนที่จากเกษตรกรอื่นดังกล่าวแล้ว ให้ ส.ป.ก. พิจารณาคัดเลือกและดำเนินการทางทะเบียน โดยนำหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในข้อ 19 และข้อ 20 มาใช้บังคับโดยอนุโลม (ระเบียบฯ ข้อ 19/1)

ภายใต้บังคับข้อ 12 ระยะเวลาอื่นใดในการพิจารณาเพื่อให้ได้รับโฉนด เพื่อการเกษตร ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน หากไม่อาจดำเนินการให้แล้วเสร็จได้ ให้ ส.ป.ก. ขยายระยะเวลาได้ ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน (ระเบียบฯ ข้อ 29/2)

เมื่อทายาทของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินซึ่งได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ถึงแก่ความตาย ได้ยื่นคำขอรับการจัดที่ดินแทนที่ผู้ตายต่อ ส.ป.ก.จังหวัด ให้พิจารณาการจัดที่ดินแทนที่ โดยนำหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในข้อ 19 และข้อ 22 มาใช้บังคับโดยอนุโลมให้จัดที่ดินแทนที่แก่ทายาทโดยการจัดให้เข้าทำประโยชน์ (ระเบียบฯ ข้อ 30)

เกษตรกรผู้ได้รับที่ดินซึ่งได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์จะกำหนดลำดับทายาทผู้ที่จะได้รับการจัดที่ดินแทนที่ตนในกรณีที่ดินเองถึงแก่ความตายไว้เพื่อให้เป็นไปตามข้อ 30 ก็ได้ โดยทำเป็นหนังสือตามแบบที่ ส.ป.ก. กำหนดยื่นต่อ ส.ป.ก.จังหวัด ไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้ให้นำหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในข้อ 19 และข้อ 23 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ให้จัดที่ดินแทนที่แก่ทายาทโดยการจัดให้เข้าทำประโยชน์ (ระเบียบฯ ข้อ 31)

กรณีที่ปรากฏว่าก่อนถึงแก่ความตาย เกษตรกรผู้ได้รับที่ดินซึ่งได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ได้กระทำการฝ่าฝืนหน้าที่ตามระเบียบการให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ผู้ได้รับที่ดิน จากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าทำประโยชน์ที่คณะกรรมการกำหนด โดยยังมีได้ดำเนินการให้เกษตรกรผู้ได้รับที่ดินดังกล่าวสละสิทธิตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบว่าด้วยการนั้น ห้ามมิให้มีการจัดที่ดินแทนที่ตามหมวดนี้ เว้นแต่ผู้ขอรับการจัดที่ดินแทนที่จะได้แก้ไขเยียวยาผลจากการกระทำฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าวให้ครบถ้วนและถูกต้องตามหนังสือเตือนของ ส.ป.ก.จังหวัด ภายในระยะเวลาที่กำหนด หากเป็นกรณีโอนการทำประโยชน์ในที่ดินโดยฝ่าฝืนระเบียบในวรรคหนึ่งไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนไปยังบุคคลอื่น ห้ามมิให้มีการจัดที่ดินแทนที่ (ระเบียบฯ ข้อ 32)

ข้อเสนอแนะ

บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำขอรับการคัดเลือกและจัดที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต้องเป็นเกษตรกร หลังจากเข้าทำประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวแล้วจะไม่สามารถเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมเป็นอาชีพอื่นได้ ซึ่งจากข้อเท็จจริงโดยทั่วไปผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมส่วนมากจะไม่สามารถสร้างรายได้ให้เพียงพอกับการดำรงชีพ ยิ่งทำอาชีพเกษตรกรรมยิ่งเป็นหนี้รายวันทั้งเอกชนและธนาคารเพื่อการเกษตร (ชกส.) ใน

ที่สุดต้องขายที่ดินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายให้แก่นายทุน และการรับมรดกของทายาทเกษตรกรผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ผู้รับโอนมรดกที่ดินดังกล่าวจะต้องมีอาชีพเกษตรกรรมจึงจะรับโอนได้เช่นกัน ซึ่งทายาทผู้รับมรดกดังกล่าวอาจจะไม่ได้มีอาชีพเกษตรกรรมทำให้ไม่สามารถรับมรดกได้ จึงเสนอแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินพ.ศ. 2564 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2566 ดังนี้

ข้อ “10/1 บุคคลผู้ได้รับการคัดเลือกและจัดที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หากมีความประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงการเช่าทำประโยชน์ในที่ดินจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นรูปแบบอื่นใดในเชิงเศรษฐกิจ การพาณิชย์ หรือด้านอื่นๆ นอกเหนือจากอาชีพการเกษตรกรรม ให้ใช้สิทธิในการเช่า หรือเช่าซื้อ ตามระเบียบที่กำหนด”

ข้อ 30/1 “การรับมรดกของทายาทเกษตรกรผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เมื่อทายาทของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินซึ่งได้รับการจัดให้เช่าทำประโยชน์ถึงแก่ความตายได้ยื่นคำขอรับการจัดที่ดินแทนที่ผู้ตาย ถ้าหากทายาทผู้รับมรดก มีความประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงการเช่าทำประโยชน์ในที่ดินจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นรูปแบบอื่นใด ให้ใช้สิทธิในการเช่า หรือเช่าซื้อ ตามระเบียบที่กำหนด”

เอกสารอ้างอิง

- กรมที่ดิน. (2566). ข้อมูลจาก [dol.go.th](https://www.dol.go.th).<https://www.dol.go.th> > Pages > สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2566.
- ชนินทร์ จารุจันทร์. (2548). *การติดตามการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน : กรณีศึกษา การไม่ทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเอง*. กรุงเทพฯ : สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.
- ไชยงค์ ชูชาติ. (2517). *การปฏิรูปที่ดินเพื่อกระจายความมั่งคั่งไปสู่เกษตรกรผู้ยากจน*. วารสารพัฒนาที่ดิน : กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาที่ดิน.
- ดร.ศักดิ์ ตติยะลาภะและคณะ. (2560). *การจัดการที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน : กรณีศึกษา ตำบลพืชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี*. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ 12(2), 299 – 302.
- นันทา โฮล์มควิสต์. (2558). *การแสวงหาประโยชน์จากช่องว่างของกฎหมายเพื่อการถือครองที่ดินของคนต่างด้าวในจังหวัดภูเก็ต*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- นฤมล เจริญรัตน์. (2526). *เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรการเกษตร*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อรุณการพิมพ์.
- บรรเจิด พलगูร. (2523). *ทรัพยากรที่ดิน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). *กฎหมายมหาชน เล่ม 3: ที่มาและนิติวิธี*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ปิยเดช เชื้อฉลาด. (2561). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดิน ส.ป.ก. (นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง)*.

เพ็ญศิริ สมศักดิ์. (2562). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. (หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 169/ตอนที่ 42/หน้า 1/8 เมษายน 2535.

ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 71, ตอนที่ 78/ฉบับพิเศษ, หน้า 1/31.

ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580)

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ราชกิจจานุเบกษาเล่ม 92 ตอนที่ 54 ฉบับพิเศษ หน้า 10 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2518

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เอกสารสอนชุดวิชากฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินหน่วยที่ 14, 2546: 510)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก ราชกิจจานุเบกษา 6 เมษายน 2560

ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือก และจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 (เล่ม 138 ตอนพิเศษ 158 ง ราชกิจจานุเบกษา 15 กรกฎาคม 2564)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545. ข้อ 4 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนพิเศษ 2 ง วันที่ 7 มกราคม 2546)

ลักคณา พบรัมย์. (2565). การจัดการพื้นที่สูงของประเทศไทย. ข้อมูลจาก <http://www.Gotoknow.or/posts/307112> ค้นพบ 09-09-2565.

ศุภมิตร ศรีวัฒนชัย. (2562). การใช้ประโยชน์ที่ดินและการพึ่งตนเองของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ประจำปีงบประมาณ 2561. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ศุภเชษณ์ คูสุวรรณ. (2540). ความชอบธรรมทางกฎหมายของการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในระบบกฎหมายไทย (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุกฤษ มงคลนาวิน. (2525). กรรมสิทธิ์ตามกฎหมายฝรั่งเศส. บทบัณฑิตย, 29 (3).

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

ยศทัศน์ สมหวังทรัพย์*

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง และการบริหาร มหาวิทยาลัยชินวัตร

THE NEED TO IMPROVE THE QUALITY OF LIFE FOR THE ELDERLY IN THE MUEANG NONGTHABURI DISTRICT NONGTHABURI PROVINCE

Yosatas Somwangsub *

The College of Politics, Government and Administration, Shinawatra University, Thailand

*Corresponding author e-mail: Yosatas@gmail.com

วันที่รับบทความ 7 สิงหาคม 2569 วันแก้ไขบทความ 27 สิงหาคม 2569 วันตอบรับบทความ 28 สิงหาคม 2569

บทคัดย่อ

การศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี จำนวน 51,147 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี โดยผู้วิจัยได้กำหนดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาร์โร ยามาเน่ และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้ตำบลเป็นชั้น และสุ่มอย่างง่าย เป็นจำนวน 397 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ด้านความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ด้านครอบครัว อยู่ในระดับมาก ด้านชุมชน อยู่ในระดับมาก ด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ด้านรายได้ อยู่ในระดับมาก และ ด้านการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2) การศึกษาเปรียบเทียบ ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาและจำนวนสมาชิกในครอบครัว ไม่มีผลต่อระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่ สุขภาพ มีผลต่อระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: ความต้องการ คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ

Abstract

This study on the needs for improving the quality of life of the elderly in Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province, aims to: 1) examine the level of needs for improving the quality of life of the elderly in Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province, and 2) compare the levels of needs for improving the quality of life of the elderly in Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province. The population for this study consisted of 51,147 elderly people in Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province. The sample size was determined using Taro Yamane's formula and stratified random sampling, with sub-districts as the strata, followed by simple random sampling, resulting in a sample size of 397 people. The research instrument was a questionnaire. The statistical methods used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation.

The study found that: 1) The overall level of need for quality of life improvement among the elderly in Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province, was high. Considering each aspect individually, ranked from highest to lowest mean score, safety was at a high level, followed by family, community, environment, income, and education at a moderate level. 2) A comparative study of the need for quality of life improvement among the elderly in Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province, categorized by personal characteristics, revealed that gender, age, marital status, education level, and number of family members had no effect on the level of need for quality of life improvement. However, health significantly impacted the level of need for quality of life improvement among the elderly.

Keywords: Needs, Quality of life, Elderly

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่จำนวนประชากรผู้สูงอายุของไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มีสาเหตุมาจากหลายๆ ปัจจัยไม่ว่าจะเป็นการที่ในปัจจุบัน คนไทยนิยมอยู่เป็นโสดมากขึ้น แต่งงานช้าลง และบางครอบครัวแต่งงานแล้วไม่นิยมมีบุตร หรือเมื่อแต่งงานแล้วเกิดการหย่าร้าง ส่งผลให้อัตราการเกิดลดต่ำลง นอกจากนี้ การที่ปัจจุบันวิวัฒนาการทางการแพทย์พัฒนามากขึ้น คนหันมาใส่ใจในเรื่องสุขภาพ เลือกทานอาหารที่มีประโยชน์ และให้ความสำคัญกับการออกกำลังกายทำให้คนไทยมีอายุยืนยาวมากขึ้น ส่งผลให้สัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นตามไปด้วย เมื่อมีจำนวนผู้สูงอายุมากขึ้น ปัญหาที่ตามมาก็มากขึ้นและคงต้องมีการเตรียมการรองรับการเข้าสู่สังคม

ผู้สูงอายุ จากการให้นิยามของสหประชาชาติเกี่ยวกับ “สังคมของผู้สูงอายุ” ประเทศนั้นก็ต้องมีประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นสัดส่วนเกินร้อยละ 10 หรืออายุ 65 ปีขึ้นไป เป็นสัดส่วนร้อยละ 7 ของประชากรทั้งหมดของประเทศ จึงจะถือได้ว่าประเทศนั้นเป็นประเทศที่มีการก้าวเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุ (Aging Society) แล้ว และประเทศนั้นจะเป็นสังคมของผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ก็ต่อเมื่อ การเพิ่มขึ้นของประชากรที่มีอายุ 60 ปี เพิ่มสัดส่วนเป็นร้อยละ 20 หรืออายุ 65 ปีขึ้นไปเพิ่มสัดส่วนเป็นร้อยละ 14 ของประชากรจำนวนทั้งหมดสำหรับสังคมไทยในขณะนี้กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงที่น่าเป็นห่วง เนื่องจากประเทศไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” (Aging Society) ตามการคาดการณ์ของจำนวนประชากรของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปี พ.ศ. 2553 จะมีการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุถึงร้อยละ 11.4 จากการวิจัยของผู้เชี่ยวชาญด้านประชากรศาสตร์ของไทย ได้มีการคาดการณ์ว่าสัดส่วน ของประชากรวัยสูงอายุของประเทศไทย จะมีการเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคตข้างหน้า โดยในปีพ.ศ. 2568 จะเพิ่มขึ้น คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งจะถือว่าประเทศไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ และจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระบุว่า ประเทศไทย ได้ถูกจัดให้เป็นประเทศที่อยู่ในสังคมผู้สูงอายุ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 นั่นคือ ประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุ ร้อยละ 10.4 ในปี 2548 ส่วนในปี 2549 ไทยมีประชากรผู้สูงอายุจำนวนร้อยละ 10.5 ต่อมาในปี 2550 จำนวนประชากรผู้สูงอายุของไทย เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.7 ของประชากรทั้งประเทศ อย่างไรก็ตาม จากการวิจัย (เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2549) ได้คาดการณ์ว่า สัดส่วนประชากรวัยสูงอายุของประเทศไทย จะเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคตข้างหน้า โดยในปี พ.ศ. 2555 จำนวนประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป จะมีจำนวน 8,404,000 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12.4 ของประชากรทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2565 ประชากรผู้สูงอายุ จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 12,866,000 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด และเมื่อถึงปี พ.ศ. 2569 ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ "สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์" อย่างเต็มรูปแบบ โดยข้อมูลจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ระบุว่าจำนวนประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จะเพิ่มขึ้นสูงเฉียด 15 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนราว 27% ถึง 28.55% ของประชากรทั้งประเทศ

ประเทศไทยเมื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจึงควรมีการเตรียมการเพื่อรองรับ โดยเมื่อมีคนแก่ หรือคนชรา มากขึ้น สัดส่วนคนทำงานลดลง ผลผลิตโดยรวมก็จะลดลง ส่งผลให้รายได้ของประเทศลดลง เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศได้ผู้สูงอายุต้องเผชิญจากการงานไม่มีรายได้ต้องอาศัย รายได้จากเงินที่เก็บออมไว้ถ้าหากไม่มีเงินออมไว้มากพอก็จะส่งผลให้เกิดปัญหาในการดำรงชีพเป็น ภาระแก่สังคมที่ต้องช่วยเหลือ เกื้อกูลสวัสดิการต่างๆ ให้เหมาะสมและเพียงพอ เมื่อถึงวัยสูงอายุ สภาพร่างกายและจิตใจมีการเปลี่ยนแปลงต้องมีการปรับตัว และที่สำคัญเมื่ออายุมากขึ้นสภาพร่างกายเริ่มเสื่อมถอยลง ปัญหาด้านสุขภาพก็จะตามมา ซึ่งทั้งหมดเป็นปัญหาที่ทุกภาคส่วนสมควรมีการ เตรียมการเพื่อรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่จะมีเพิ่มขึ้น และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (ราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย, ออนไลน์)

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 51,147 คนและมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งในอนาคตแต่ละคนอาจมีปัญหาด้านคุณภาพชีวิตมากขึ้นแตกต่างกันไป ทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษาในเรื่องนี้ เพื่อให้ได้

ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ในการนำไปพัฒนาการจัดสวัสดิการต่าง ๆ อันจะส่งผลให้ผู้สูงอายุในอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

แนวความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต อาจกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นมาพร้อมกับการเกิดของมวลมนุษยชาติในโลก โดยพิจารณาจากวิวัฒนาการของวิถีชีวิตมนุษย์ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงถึงความต้องการชีวิตที่ดี สามารถดำรงอยู่ในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้ต่อไป โดยมีหลักฐานแน่นอนว่ามีการกล่าวถึงการมีชีวิตที่ดีของประชากรตั้งแต่สมัยกรีกโบราณซึ่งนักปราชญ์ ผู้มีชื่อเสียงของชาวกรีกที่สำคัญ ได้แก่ โซเครตีส (Socrates) เพลโต (Plato) และอริสโตเติล (Aristotle) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีชีวิตที่ดีสมัยกรีกโบราณ สรุปได้ว่าชีวิตที่ดีนั้นขึ้นกับตัวมนุษย์เองที่จะพัฒนาชีวิตตนเองไปตามธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความต้องการในชีวิตที่ดี ส่วนระบบของสังคมและการเมืองเป็นเพียงส่วนช่วยสนับสนุนให้มนุษย์พัฒนาชีวิตที่ดีภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคม

กรมสุขภาพจิต (2568) กำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านร่างกาย คือการยอมรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถ ที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงพลังกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง การรับรู้ว่าตนไม่ต้องพึ่งพายาต่างๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่นๆ เป็นต้น

2. ด้านจิตใจ (อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด) คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือกังวล การรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่นๆ ที่มีผลในทางที่ต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้ในสภาพความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่นการรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์

4. ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่ามีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่ามีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าได้มีกิจกรรมนันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่างเป็นต้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษา ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเชิงสำรวจ (Survey Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี จาก 5 ตำบล จำนวน 397 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว และสุขภาพ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแบบของ Likert's scale

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างข้อคำถาม

2. สร้างข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งครอบคลุมเนื้อหา 7 ด้าน คือ ด้านครอบครัว ด้านชุมชน ด้านความปลอดภัย ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการศึกษา ด้านรายได้ และด้านสุขภาพอนามัย

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ในการตรวจสอบถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุมของเนื้อหา และการใช้ภาษา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

5. นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index: IOC) ซึ่งใช้เกณฑ์ในการประเมินดังต่อไปนี้ คือ + 1 หมายความว่าแน่ใจว่าตรงหรือสอดคล้อง 0 หมายความว่าไม่แน่ใจว่าตรง

หรือไม่แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง -1 หมายความว่าไม่ตรงหรือไม่สอดคล้อง แล้วนำมาเข้าสู่การคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ต้องไม่ต่ำกว่า 0.5 ในแต่ละข้อจึงจะนำมาใช้ได้ (วัลลภ รัฐฉัตรานนท์, 2556: 187) ทั้งนี้ ผลที่ได้จากการวัดค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของคำถามจะต้องมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 (วัลลภ รัฐฉัตรานนท์, 2556: 187) โดยได้ตรวจสอบแบบสอบถามแล้วพบว่าแบบสอบถามทุกข้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงของเนื้อหาครอบคลุมในแต่ละด้าน และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผลการวัดค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00

6. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และหาค่าดัชนีความสอดคล้องแล้วนำมาทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลระแหง ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ตามวิธีของครอนบาช (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.984

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามจำนวน 381 ชุด จากผู้ตอบแบบสอบถามคืนมาแล้วครบถ้วน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

6.1 สถิติเชิงพรรณนา (Description Statistics) ผู้วิจัยใช้วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว และสุขภาพ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) และวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนและระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

6.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาช (Cronbach, 1990) และ 2) การหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) โดยใช้สูตรการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Objective Congruency)

6.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

ใช้การวิเคราะห์หาค่าตัวแปรความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบ t (t-test) การทดสอบ F (F-test)

ผลการวิจัย

วิเคราะห์ระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี โดยรวมและรายด้าน

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.ด้านครอบครัว	4.03	0.68	มาก	2
2.ด้านชุมชน	3.90	0.93	มาก	3
3.ด้านความปลอดภัย	4.31	0.77	มาก	1
4.ด้านสภาพแวดล้อม	3.77	1.09	มาก	4
5.ด้านการศึกษา	2.78	1.21	ปานกลาง	7
6.ด้านรายได้	3.59	0.94	มาก	6
7.ด้านสุขภาพอนามัย	3.76	0.87	มาก	5
รวม	3.73	0.93	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.73$, S.D. = 0.93) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ด้านความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$ S.D. = 0.77) ด้านครอบครัว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$, S.D. = 0.68) ด้านชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$, S.D. = 0.93) ด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$, S.D. = 1.09) ด้านรายได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.59$, S.D. = 0.94) และ ด้านการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.78$, S.D. = 1.21) ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี	
	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
1. เพศ	✓	-
2. อายุ	-	✓
3. สถานภาพ	-	✓
4. ระดับการศึกษา	-	✓
5. จำนวนสมาชิกในครอบครัว	-	✓
6. สุขภาพ	-	✓

จากตารางที่ 2 ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรีที่มี เพศโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐาน อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว และสุขภาพ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

สรุปผลการวิเคราะห์

โดยภาพรวม ข้อเสนอแนะสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองนนทบุรีมีความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างรอบด้าน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างระบบสนับสนุนที่เหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน อันจะนำไปสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพและมีความสุขต่อไป

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี มีความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีเพียงด้านการศึกษาด้านเดียวเท่านั้น ที่อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ ผู้ศึกษาอภิปรายผลในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ ผู้สูงอายุให้ความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ ประกอบกับสภาพ

สังคมในปัจจุบันที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน มีการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมหรือสวัสดิการต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เช่น การดูแลด้านสุขภาพ การส่งเสริมรายได้ การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และการสร้างความปลอดภัยในชุมชน ส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดความตระหนักและมีความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองในระดับสูง นอกจากนี้ อำเภอเมืองนนทบุรีเป็นพื้นที่เมืองที่มีความเจริญด้านสาธารณูปโภค การคมนาคม และการเข้าถึงบริการสาธารณะได้สะดวก จึงเอื้อต่อการรับรู้ถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกด้านของผู้สูงอายุอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญาณัฐ สุรินทวงศ์ (2567) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างตำบลสุขภาวะ กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้สูงอายุประสบปัญหาสุขภาวะด้านร่างกายจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง อาทิเช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และโรคข้อเข่าเสื่อม อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการทำงานหนักในอดีต อีกทั้งยังขาดการดูแลสุขภาพจากสมาชิกในครอบครัว ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุเผชิญกับความต่างทางความคิดระหว่างวัยกับสมาชิกในครอบครัว ส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกขาดคุณค่าและกำลังใจ ในด้านสังคม ผู้สูงอายุบางรายขาดการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม อย่างไรก็ตาม ในด้านปัญญา ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงมีศักยภาพในการคิด วิเคราะห์ และมีความพร้อมในการถ่ายทอดประสบการณ์อันทรงคุณค่า แก่บุคคลอื่นในชุมชน 2) ปัญหาสุขภาวะในด้านต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้สูงอายุในพื้นที่มีความต้องการได้รับการรับฟัง การดูแลเอาใจใส่และ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชนจากสมาชิกในครอบครัว อีกทั้งยังต้องการในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข อย่างเหมาะสม เนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะทางหรือการขาดผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังมีความต้องการกิจกรรม พัฒนาทักษะด้านอารมณ์ เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง 3) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อเสริมสร้างตำบลสุขภาวะที่ตอบสนองต่อความต้องการ ของผู้สูงอายุ ควรขับเคลื่อนผ่านความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน

2. การศึกษาเปรียบเทียบ ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุที่มี เพศ ต่างกัน มีระดับความความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่างกัน ตามนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านครอบครัว ด้านชุมชน ด้านความปลอดภัย มีระดับความความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่างกัน ตามนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาและจำนวนสมาชิกในครอบครัว ไม่มีผลต่อระดับความความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่สุขภาพ มีผลต่อระดับความความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับ อนัญญา เจียนรัมย์ (2567:63) ความต้องการต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสนามชัย อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1. ความต้องการได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ด้านการศึกษา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอาชีพและรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม อยู่ในระดับน้อยที่สุด 2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และ สาเหตุความพิการ ที่

แตกต่างกันไม่ทำให้ความต้องการได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการแตกต่างกัน แต่ลักษณะความพิการที่แตกต่างกัน ทำให้ความต้องการได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาหมาย อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรดำเนินการ ดังนี้ 1) จัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ในด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอาชีพ และด้านรายได้ 2) จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสำหรับคนพิการ 3) ปรับปรุงที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมและจัดสิ่งจำเป็นในชีวิตให้คนพิการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์

1. ด้านครอบครัว ครอบครัวควรให้ความสำคัญกับการดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการตัดสินใจภายในครอบครัว เปิดโอกาสให้ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและสร้างความอบอุ่นในครอบครัว อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้สูงอายุ
2. ด้านชุมชน หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ เช่น การจัดชมรมผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมนันทนาการ การฝึกอาชีพ และกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเข้าสังคมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนมากยิ่งขึ้น
3. ด้านความปลอดภัย ควรมีการพัฒนามาตรการด้านความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งในด้านที่อยู่อาศัย ถนน และพื้นที่สาธารณะ เช่น การติดตั้งไฟส่องสว่าง กล้องวงจรปิด ราวจับ และระบบแจ้งเหตุฉุกเฉิน เพื่อสร้างความมั่นใจและลดความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุหรืออาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ
4. ด้านสภาพแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น การจัดพื้นที่สีเขียว ทางเดินที่ปลอดภัย สวนสาธารณะ และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิต รวมถึงช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างสะดวกและปลอดภัย
5. ด้านการศึกษา ควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ โดยจัดอบรมหรือกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การเงิน และการดำเนินชีวิตในสังคมยุคปัจจุบัน เพื่อเพิ่มศักยภาพและช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างเหมาะสม
6. ด้านรายได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการสร้างรายได้และการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุ เช่น การฝึกอาชีพ การสนับสนุนผลิตภัณฑ์ชุมชน และการจัดหาตลาดรองรับสินค้า เพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพียงพอในการดำรงชีวิตและลดภาระทางเศรษฐกิจของครอบครัว
7. ด้านสุขภาพอนามัย ควรส่งเสริมการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอย่างทั่วถึง โดยจัดบริการตรวจสุขภาพประจำปี การออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ และการให้คำแนะนำด้านโภชนาการและสุขภาพจิต รวมทั้งสนับสนุนระบบดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรงและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. รูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับสังคมเมืองและสังคมชนบท เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการกำหนดนโยบายหรือแผนพัฒนาผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ
2. การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น ระบบดูแลสุขภาพออนไลน์ แอปพลิเคชันสำหรับผู้สูงอายุ หรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร สุคำวัง. (2560). *แบบจำลองเชิงสาเหตุของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโรคข้อเสื่อม* (วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตร ศึกษบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. (2549). *ผู้สูงอายุ: ประเด็นสุขภาพอนามัย*. จัดพิมพ์ข่าวประชากรวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2569. จาก <http://www.chula.ac.th/college/cps/thai/newsletter/news-591.html>.
- จันทร์จิรา ติติพิศุทธิกุล. (2560). *คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์* (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ดุสิต สุจิรารัตน์. (2560). *การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม spss for window เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร เจริญดีการพิมพ์.
- ธีรฤทธิ เอกะกุล. (2563). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี
- นภาพร โสภณ. (2566). *ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลโนนเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์* (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ลัดดา ศรีจรัส. (2567). *ความต้องการบริการวิชาการจากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ของผู้สูงอายุในตำบลไทยบุรี อำเภอนาทวี จังหวัดนครศรีธรรมราช* (ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- ศรีทัตติม รัตนโกศล. (2567). *สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว. ในรวมบทความวิทยุเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการครอบครัวและเด็ก และอื่นๆ*. 24-25. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมคิด แทวกระโทก. (2559). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา* (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

สรรยา รักพงศ์,อลงกรณ์ อรรคแสง และ วรพจน์ พรหมสัตยพรต. (2559). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอวังสามสีบ จังหวัดอุบลราชธานี. *รมยสาร*, 14(3), 123-130.

เสาวลักษณ์ สมยา และประโยชน์ สังกลิณ (2566) *การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลแวงน่างอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อนัญญา เจียนรัมย์. (2567). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอวังสามสีบ จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 25(1), 63-70.

การพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา
สังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา

ณัทภัก มุสิกปักษ์*

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยนครราชสีมาราชชนครินทร์ จังหวัดนครราชสีมา

THE DEVELOPMENT OF A RISK MANAGEMENT MODEL FOR THE AREA REVENUE
OFFICE BRANCH UNDER THE NARATHIWAT AREA REVENUE OFFICE

Nattapak Musikpaks *

Faculty of Management Sciences, Princess of Naradhiwas University, Thailand

*Corresponding author e-mail: 6691205003@pnu.ac.th

วันที่รับบทความ 13 เมษายน 2569 วันที่แก้ไขบทความ 28 สิงหาคม 2569 วันที่ตอบรับบทความ 30 สิงหาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ความเสี่ยงของบุคลากรในองค์กรภาครัฐ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ประสบการณ์การทำงาน วุฒิการศึกษา อายุ และตำแหน่งงาน รวมทั้งศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน ระดับความเสี่ยง ปัญหาและอุปสรรค และรูปแบบการบริหารความเสี่ยงที่สอดคล้องกับบริบทขององค์กร กลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรในองค์กรภาครัฐ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ประสบการณ์การทำงาน วุฒิการศึกษา อายุ และตำแหน่งงาน มีผลต่อระดับการรับรู้ความเสี่ยงขององค์กร โดยเฉพาะความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ บุคลากรที่มีประสบการณ์สูงและดำรงตำแหน่งระดับหัวหน้างานหรือผู้บริหารมีระดับการรับรู้และการประเมินความเสี่ยงที่ครอบคลุมมากกว่าบุคลากรระดับปฏิบัติการ องค์กรมีประสิทธิภาพในการบริหาร ความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการจากการมีระบบการปฏิบัติงานและการควบคุมภายในที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์และเชิงนโยบายยังอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เนื่องจากข้อจำกัด ด้านการสื่อสาร การรายงาน และการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน อีกทั้งบุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ใน การประเมินความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น องค์กรภาครัฐควรพัฒนาการบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการ โดยเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร พัฒนาระบบ การสื่อสารและการรายงานความเสี่ยง และส่งเสริมวัฒนธรรมการบริหารความเสี่ยง เพื่อสนับสนุน การบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การรับรู้ความเสี่ยง การบริหารความเสี่ยงองค์กร ความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ ความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการ องค์กรภาครัฐ

Abstract

This mixed-methods study investigates risk perception among public sector personnel, analyzing the influence of demographic and professional factors, including work experience, educational attainment, age, and job position. Additionally, it assesses operational conditions, existing risk levels, and systemic barriers to propose a contextually appropriate risk management model. Data were collected via questionnaires and interviews and analyzed using descriptive statistics.

The findings reveal that personal factors substantially shape organizational risk perception, particularly regarding strategic risk. Personnel with extensive experience and those in managerial roles demonstrated significantly higher risk awareness and assessment capabilities than operational-level staff. While internal controls and clear procedures effectively mitigate operational risks, strategic and policy-related risks remain elevated due to interdepartmental communication and integration deficits. Consequently, the study recommends that public sector organizations adopt an integrated risk management framework, strengthen risk reporting systems, and foster a comprehensive risk culture to ensure sustainable organizational efficacy.

Keywords: Risk Perception, Enterprise Risk Management, Strategic Risk, Operational Risk, Public Sector Organizations

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

กรมสรรพากร ในฐานะหน่วยงานหลักของประเทศในการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารการจัดเก็บภาษีอากร การสำรวจ การไต่สวน และดำเนินการเกี่ยวกับ การเร่งรัดภาษีอากรค้าง การให้คำปรึกษาแก่ผู้เสียภาษี การตรวจสอบและประเมินเรียกเก็บภาษีเพิ่มเติม การตรวจปฏิบัติการ ตัดสินการคืนภาษี ดำเนินคดีภาษีอากรไปผ่านภาษีอากรและภาษีคนต่างด้าวและ รับเรื่องการอุทธรณ์ภาษีอากร บันทึกข้อมูลภาษีอากรด้วยระบบคอมพิวเตอร์รวมทั้งการให้บริการ จด เลิก เปลี่ยนแปลง เกี่ยวกับทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีธุรกิจเฉพาะรวมถึงกำกับดูแลการปฏิบัติงานของ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาในท้องที่ในการจัดเก็บภาษีอากรและการใช้นโยบายทางภาษีอากร เพื่อให้ได้ ภาษีตามเป้าหมายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา เป็นหน่วยงานของกรมสรรพากร ที่ ให้บริการในระดับอำเภอ จำนวนทั้งหมด 850 แห่งทั่วประเทศ (Revenue Department, 2021) มีหน้าที่และ ความรับผิดชอบตามกฎหมายกระทรวง แบ่งส่วนราชการกรมสรรพากรกระทรวงการคลัง พ.ศ.2560 (Ministry of

Finance, 2017) ในการให้บริการผู้เสียภาษีและผู้ที่มาติดต่องาน ในด้านการรับชำระภาษีอากรการคืนเงินภาษีอากร ธรรมเนียมภาษี และการประชาสัมพันธ์ การตรวจสอบธุรกิจการค้าขนาดเล็ก การสำรวจและติดตามแหล่งภาษีอากร การเร่งรัดภาษีอากรค้าง และงานด้านการเงินการบัญชีสรรพากรซึ่งต้องปฏิบัติงานตามกฎหมายระเบียบ คำสั่ง แนวทางปฏิบัติ ด้วยความโปร่งใส บริการด้วยใจบริการ การดำเนินงาน มีกระบวนการปฏิบัติงานภายใต้กระบวนการควบคุมภายใน ตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2561 (Ministry of Finance, 2017) ยังพบปัญหาประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายทางภาษี (Beatrice, 2022) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานตามรูปแบบที่เคยปฏิบัติกันมา หัวหน้าหน่วยงานใช้ประสบการณ์ การทำงาน การบริหารผู้ใต้บังคับบัญชาตามความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน ซึ่งยังขาดการคิดค้นกำหนดวิธีการพัฒนาและติดตามผลการปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นและมีภาระงานอื่นที่สำคัญกว่าและยังยึดติดกับวัฒนธรรมแบบเดิมๆ

ปัจจุบันกรมสรรพากรกำลังเผชิญกับความท้าทายเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เทคโนโลยี และพฤติกรรมของผู้เสียภาษี ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีและการให้บริการประชาชน จะเห็นได้ว่า ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือการขาดการบูรณาการของระบบข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้การให้บริการ และการจัดเก็บภาษีไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขณะที่การพัฒนาบุคลากรยังไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้อย่างทันท่วงที (กรมสรรพากร, 2561) รวมทั้งการขาดการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ และการไม่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร นอกจากนี้ การขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานและการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบการจัดเก็บภาษี ซึ่งกรมสรรพากรเป็นหน่วยงานหลักในการจัดเก็บรายได้ของประเทศ มีบทบาทสำคัญในการบริหารการจัดเก็บภาษีเพื่อเป็นรายได้ให้กับรัฐในการพัฒนาประเทศ คู่มือการบริหารความเสี่ยง (2565) ได้กล่าวไว้ว่า การขาดความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการขาดทักษะในการตีความและการบริหารสัญญา เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงโดยการพัฒนาบุคลากรและเทคโนโลยีดิจิทัลรวมทั้งการใช้ประโยชน์จากข้อมูลมากระดับการบริการผู้เสียภาษี พร้อมทั้งพัฒนาการทำงานด้วยนวัตกรรมและบุคลากรคุณภาพเพื่อให้ผู้เสียภาษีได้รับบริการทางภาษีอย่างทั่วถึงและจัดเก็บภาษีอย่างโปร่งใสเป็นธรรม ซึ่งกรมสรรพากรได้กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนองค์กรอย่างชัดเจน คือ การบริหารงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากร และเพิ่มประสิทธิภาพงาน และมีการนำหลักการบริหารความเสี่ยงมาใช้ในการบริหารงาน กรมสรรพากร ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร โดยถือว่าบุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า เป็นรากฐานสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้กับองค์กร จึงมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะและสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่สนับสนุนการดำเนินงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจขององค์กร โดยบุคลากรภาครัฐประกอบด้วย พนักงานราชการลูกจ้างประจำ และข้าราชการของกรมสรรพากรปฏิบัติหน้าที่ในด้านต่างๆ เพื่อให้งานที่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งความสำเร็จของงานนั้น จำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรที่เรียกว่า “คนหรือบุคลากร” และให้ความสำคัญกับการ

พัฒนานวัตกรรม ขับเคลื่อนการบริหารความเสี่ยง และสร้างเครือข่ายของบุคลากร ให้เชื่อมโยงแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในกระบวนการบริหารความเสี่ยง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในอนาคต วรุฒิ อินทนนท์ (2560) อีกทั้งการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่เหมาะสม เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีและการให้บริการประชาชน รวมทั้งการพัฒนาระบบจัดการความรู้ให้ประสบผลสำเร็จได้ ต้องอาศัยเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุน ใช้ในการจัดการข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้ เกิดความสะดวกรวดเร็วและง่ายต่อการใช้งาน อมรเทพ ทองสีมา (2561) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาบุคลากรควรมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมและการคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้องค์กรสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาดังกล่าวควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนสอดคล้องกับการพัฒนาระบบดิจิทัล (Digital Transformation) ตามแผนยุทธศาสตร์กรมสรรพากร (2566-2570)

ด้วยเหตุผลที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนี้ ประกอบกับการที่ผู้วิจัยเป็นหนึ่งในบุคลากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการส่วนกลางขึ้นตรงต่อกรมสรรพากร มีสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขารับผิดชอบ จำนวน 13 แห่ง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาสังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นราธิวาส ซึ่งผลที่ได้รับจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในพัฒนาการบริหารความเสี่ยงในระดับพื้นที่ที่จะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานและการให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำถามการวิจัย

1. สภาพการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบ ความเสี่ยง สภาพปัญหา และปัจจัย ของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา สังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นราธิวาส อยู่ในระดับใด
2. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา สังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นราธิวาส เป็นอย่างไร
3. รูปแบบการบริหารความเสี่ยงการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา สังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นราธิวาส เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบ ความเสี่ยง สภาพปัญหา และปัจจัย ของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา สังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นราธิวาส
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา สังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นราธิวาส
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา สังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นราธิวาส

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา สังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว ในสังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษารูปแบบการบริหารความเสี่ยงส่งผลต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา สังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา มีตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

2.1 ตัวแปรต้น แบ่งเป็น

1) สภาพการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบ ความเสี่ยง สภาพปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยง ประกอบด้วย ด้านความเสี่ยงทางด้านกลยุทธ์ (Strategic Risk) ด้านความเสี่ยงทางด้านการปฏิบัติงาน (Operational Risk) ด้านความเสี่ยงทางด้านการเงิน (Financial Risk) ด้านความเสี่ยงทางด้านกฎหมาย และข้อกำหนดผูกพันองค์กร (Compliance Risk)

2) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารความเสี่ยง ประกอบด้วย ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กร ด้านการพัฒนาระบบการสื่อสารภายในองค์กรให้เกิดประสิทธิผล ด้านการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง ด้านดำเนินการตามแผนบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรอย่างต่อเนื่อง ด้านติดตามผลสัมฤทธิ์ของการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร

2.2 ตัวแปรตาม คือ รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาสังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ คือ สำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา ได้แก่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา ซึ่งตั้งอยู่ 13 อำเภอ ภายในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย อำเภอเมืองนครราชสีมา อำเภอตากใบ อำเภอยี่งอ อำเภอเรือเสาะ อำเภอแวง อำเภอสุโขทัย อำเภอสุโขทัย-ลก อำเภอบาเจาะ อำเภอระแง อำเภอสรีสาคร อำเภอสุนทรบุรี อำเภอจะนะ

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้ศึกษาได้กำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน มิถุนายน 2567 – มิถุนายน 2568

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา และสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล ซึ่งประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว รวมจำนวนทั้งสิ้น 104 คน โดยบุคลากรดังกล่าวปฏิบัติงานในสำนักงาน

สรรพากรพื้นที่ราธิวาสและสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาในเขตจังหวัดนราธิวาส (กรมสรรพากร กองบริหารทรัพยากรบุคคล, 2567) ข้อมูล ณ วันที่ 24 ตุลาคม 2567 เมื่อพิจารณาโครงสร้างบุคลากรตามประเภทตำแหน่ง พบว่า ข้าราชการมีจำนวน 69 คน พนักงานราชการจำนวน 5 คน ลูกจ้างประจำจำนวน 3 คน และลูกจ้างชั่วคราวจำนวน 27 คน รวมทั้งสิ้น 104 คน ดังนี้

1) สำนักงานสรรพากรพื้นที่ราธิวาส ข้าราชการ 54 คน พนักงานราชการ 3 คน ลูกจ้างชั่วคราว 14 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 71 คน 2) สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาเมืองนราธิวาส ข้าราชการ 5 คน ลูกจ้างประจำ 1 คน ลูกจ้างชั่วคราว 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 7 คน 3) สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาทากใบ ข้าราชการ 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1 คน 4) สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขายี่งอ พนักงานราชการ 1 คน ลูกจ้างชั่วคราว 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 4 คน 5) สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาเรือเสาะ ข้าราชการ 1 คน ลูกจ้างประจำ 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 2 คน 6) สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาแว้ง ลูกจ้างชั่วคราว 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1 คน 7) สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาสู่หงาปาดิ ข้าราชการ 1 คน ลูกจ้างชั่วคราว 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 2 คน 8) สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาสู่โงะ-ลก ข้าราชการ 3 คน ลูกจ้างประจำ 1 คน ลูกจ้างชั่วคราว 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 5 คน 9) สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาบาเจาะ ลูกจ้างชั่วคราว 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1 คน 10) สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาระแงะ ข้าราชการ 2 คน พนักงานราชการ 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 3 คน 11) สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาศรีสาคร ข้าราชการ 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1 คน 12) สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาศิริน ลูกจ้างชั่วคราว 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 2 คน 13) สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาจะแนะ ลูกจ้างชั่วคราว 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 2 คน 14) สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาเจาะไอร้อง ข้าราชการ 1 คน ลูกจ้างชั่วคราว 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 2 คน (กรมสรรพากร กองบริหารทรัพยากรบุคคล, 2567) ข้อมูล ณ วันที่ 24 ตุลาคม 2567 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรแบ่งตามประเภทบุคลากร

ประเภทบุคลากร	จำนวน
ข้าราชการ	69
พนักงานราชการ	5
ลูกจ้างประจำ	3
ลูกจ้างชั่วคราว	27
รวม	104

ที่มา: กรมสรรพากร กองบริหารทรัพยากรบุคคล (2567) ข้อมูล ณ วันที่ 24 ตุลาคม 2567

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informants) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม ตามระยะของการวิจัย ส่วนตามลักษณะของวิธีวิจัย ได้แก่ การศึกษาเชิงคุณภาพ และการศึกษาเชิงปริมาณ

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 12 ท่าน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับพื้นที่และหัวหน้าสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย วางแผน และกำกับติดตามการบริหารความเสี่ยงขององค์กร ได้แก่ ผู้บริหารระดับสำนักงานเขตพื้นที่ (สพท.) จำนวน 2 ท่าน, สรรพากรพื้นที่สาขา (สพส.) จำนวน 7 ท่าน และหัวหน้าส่วนงานที่รับผิดชอบด้านบริหารความเสี่ยง จำนวน 3 ท่าน

2) กลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ ใช้แนวทางการสำรวจจากประชากรทั้งหมด (Census) จากประชากรทั้งหมดจำนวน 104 คน ตามความเหมาะสมกับขนาดประชากร เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสม เนื่องจากเป็นจำนวนที่สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วน และเพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมทุกสาขาในพื้นที่ ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว ของสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา ซึ่งเป็นบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านการบริหารความเสี่ยง หรืองานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมภายใน การรายงาน และการติดตามความเสี่ยงในระดับปฏิบัติการ

2.2 หลักเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sampling Criteria) การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ใช้หลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือและสะท้อนสภาพการดำเนินงานจริงขององค์กร (Creswell, 2014) โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

- 1) เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา สังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา
- 2) เป็นผู้มีหน้าที่ ความรับผิดชอบ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงขององค์กรโดยตรงหรือโดยอ้อม
- 3) มีประสบการณ์การทำงานในองค์กรไม่น้อยกว่า 1 ปี เพื่อให้สามารถสะท้อนสภาพการปฏิบัติงานและปัญหาที่เกิดขึ้นจริง
- 4) เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการได้
- 5) สนใจเข้าร่วมการวิจัยและยินยอมให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงกว้างและเชิงลึก โดยในระยะแรกดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ จากนั้นจึงดำเนินการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการอธิบาย สนับสนุน และขยายผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งช่วยเพิ่มความสมบูรณ์และความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย (Creswell and Plano Clark, 2018)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว ของสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา โดยใช้สูตร Yamane (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 สูตรในการคำนวณดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

โดย n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดของกลุ่มประชากรเป้าหมาย

e คือ ค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง ที่ยอมรับได้ ในที่นี้ใช้ 0.05 แทนค่าและตัวแปรในสมการได้ดังนี้

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{104}{1+104(0.05)^2}$$

$$n = \frac{104}{1.26}$$

$$n = 82.539$$

$$n \approx 83$$

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง = 83 ตัวอย่าง

จากนั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีในการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Proportional stratified Random Sampling) (Babbie, 2016) ทั้งนี้ การจำแนกตามสัดส่วนของประชากรการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการแบบชั้นภูมิ ใช้สูตรดังนี้

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิ} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง} \times \text{จำนวนประชากรแต่ละประเภท}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามประเภทบุคลากร

ประเภทบุคลากร	จำนวน (คน) ประชากร	จำนวน (คน) กลุ่มตัวอย่าง
ข้าราชการ	69	55
พนักงานราชการ	5	3
ลูกจ้างประจำ	3	2
ลูกจ้างชั่วคราว	27	23
รวม	104	83

ที่มา: กรมสรรพากร กองบริหารทรัพยากรบุคคล (2567) ข้อมูล ณ วันที่ 24 ตุลาคม 2567

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา สังกัดสำนักงาน

สรรพากรพื้นที่ราธิวาส ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Creswell and Creswell, 2018) เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาสังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่ราธิวาส ให้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยประเด็นคำถามสำคัญ ดังนี้

1.2 สภาพปัจจุบันของการบริหารความเสี่ยง เป็นคำถามที่มุ่งศึกษาลักษณะการดำเนินงานด้านการบริหารความเสี่ยงในปัจจุบันขององค์กรหรือหน่วยงาน เช่น แนวทางการดำเนินงาน กระบวนการบริหารความเสี่ยงที่ใช้อยู่ ตลอดจนบทบาทของผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงภาพรวมของการดำเนินงานและระดับการนำแนวคิดการบริหารความเสี่ยงไปใช้ในทางปฏิบัติ

1.3 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานจริง เป็นคำถามที่มุ่งสำรวจปัญหา ข้อจำกัด และอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานด้านการบริหารความเสี่ยง เช่น ปัญหาด้านบุคลากร งบประมาณ ระบบการบริหารจัดการ หรือการสื่อสารภายในองค์กร เพื่อให้ทราบถึงประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการบริหารความเสี่ยง

1.4 ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยง เป็นคำถามที่มุ่งรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านกระบวนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของบุคลากร และกลไกสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงที่สอดคล้องกับบริบทขององค์กรต่อไป

2. เครื่องมือเชิงปริมาณ (Babbie, 2013; Creswell and Creswell, 2018)

ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีการสร้างแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป (Checklist) เป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับ การศึกษา ประเภทบุคลากร ตำแหน่งงาน หน่วยงานที่สังกัด ประสบการณ์การทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยแบบสอบถามจะเป็นแบบเลือกตอบเพียง 1 ข้อ (Check list)

ส่วนที่ 2 ระดับสภาพปัญหาและการดำเนินงาน (Likert Scale 5 ระดับ) ระดับการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาสังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่ราธิวาส ได้แก่ สภาพการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบ ความเสี่ยง สภาพปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยง สภาพแวดล้อมในการทำงานการควบคุมดูแลของหัวหน้างาน สถานภาพในการทำงาน ซึ่งลักษณะคำถามปลายปิด และแต่ละข้อคำถามมีคำตอบให้เลือก แบ่งเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1932) ตั้งแต่ระดับมากที่สุดถึงระดับน้อยสุด

5 คะแนน กำหนดเท่ากับ ระดับมากที่สุด

4 คะแนน กำหนดเท่ากับ ระดับมาก

3 คะแนน กำหนดเท่ากับ ระดับปานกลาง

2 คะแนน กำหนดเท่ากับ ระดับน้อย

1 คะแนน กำหนดเท่ากับ ระดับน้อยสุด

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ที่ได้จากผู้บริหารสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมาและสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการบริหารความเสี่ยง เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและใช้ประกอบการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยง

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (Open-ended) เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาสังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะแนวทางเพิ่มเติมในการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา สังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และนำแบบสอบถามไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Polit and Beck, 2017) ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อหาค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Babbie, 2013; Creswell and Creswell, 2018)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ส่วนที่ 1 วิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลจากแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (S.D.) เพื่อแสดงระดับการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา สังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย โดยคำนวณความกว้างของช่วงคะแนนตามแนวคิดของเบสท์ ซึ่งคำนวณจากสูตร

$$\text{ความกว้างของช่วงคะแนน} = (\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}) / \text{จำนวนระดับ}$$

เมื่อกำหนดคะแนนสูงสุดเท่ากับ 5 คะแนน และคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 1 คะแนน แบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ จะได้ความกว้างของช่วงคะแนนเท่ากับ $(5 - 1) / 5 = 0.80$ จากนั้นนำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาแปลความหมายตามเกณฑ์ (Best and Kahn, 2006) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21- 5.00 ระดับความคิดเห็นการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงมีค่ามากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41- 4.20 ระดับความคิดเห็นการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงมีค่ามาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61- 3.40 ระดับความคิดเห็นการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงมีค่าปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81- 2.60 ระดับความคิดเห็นการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงมีค่าน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00- 1.80 ระดับความคิดเห็นการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงมีค่าน้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสอบถามส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล การสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ และการตีความหมายของข้อมูล เพื่ออธิบายปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา สังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะถูกนำมาใช้ประกอบและสนับสนุนผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อให้การวิจัยมีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) (Creswell and Creswell, 2018; Krippendorff, 2018) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยง จากผู้บริหารของสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา และสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ดังต่อไปนี้ 1) การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กร 2) การพัฒนาระบบการสื่อสารภายในองค์กรให้เกิดประสิทธิผล 3) การฝึกอบรมและ ให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง 4) ดำเนินการตามแผนบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรอย่างต่อเนื่อง 5) ติดตามผลสัมฤทธิ์ของการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา สังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม อันเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ช่วยให้เข้าใจบริบทของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างกำลังคนของหน่วยงานที่กลุ่มตัวอย่างสังกัดอยู่ ทั้งนี้อาจส่งผลต่อมุมมองและพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน

ในองค์กร ในด้านอายุ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุวัยทำงานตอนต้นถึงวัยทำงานตอนกลาง แสดงให้เห็นว่าบุคลากรส่วนมากอยู่ในช่วงที่มีประสิทธิภาพการทำงานและมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กร สำหรับระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาคือระดับสูงกว่าปริญญาตรี และต่ำกว่าปริญญาตรีตามลำดับ ซึ่งสะท้อนถึงระดับความรู้ความสามารถ และศักยภาพของบุคลากรในการปฏิบัติงานและพัฒนาองค์กร ในด้านตำแหน่งงาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งในระดับปฏิบัติงาน รองลงมาคือระดับชำนาญงานและระดับบริหารตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายในสายงานและระดับความรับผิดชอบ เมื่อพิจารณาระยะเวลาการปฏิบัติงาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุงานในระดับปานกลางถึงมาก ซึ่งบ่งชี้ถึงความคุ้นเคยกับระบบการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร และนโยบายภายในหน่วยงาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลสรุปได้ว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงลักษณะประชากรที่มีความหลากหลายทั้งด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการปฏิบัติงาน ซึ่งถือเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการอธิบายผลการวิจัยในประเด็นอื่น ๆ ในบทต่อไปได้อย่างมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ผลการวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงานและความเสี่ยงในการบริหารความเสี่ยง

ผลการวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงานและความเสี่ยงในการบริหารความเสี่ยงของกลุ่มตัวอย่าง มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุประดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบ รวมถึงระดับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กร โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าบุคลากรส่วนใหญ่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และกระบวนการทำงานของตนเองอย่างชัดเจน มีการปฏิบัติงานตามระเบียบและแนวทางที่องค์กรกำหนด รวมทั้งสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าสภาพการปฏิบัติงานด้านการวางแผนงานและการดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนด มีการประสานงานระหว่างหน่วยงาน และมีการติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ด้านทรัพยากรและเครื่องมือในการปฏิบัติงาน พบว่าอยู่ในระดับค่อนข้างมาก สะท้อนให้เห็นถึงความเพียงพอของทรัพยากร อย่างไรก็ตาม ยังมีบางประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

ในส่วนของความเสี่ยงในการบริหารความเสี่ยง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าองค์กรยังคงเผชิญกับความเสี่ยงจากปัจจัยภายในและภายนอกที่อาจส่งผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ทั้งนี้ ความเสี่ยงที่พบส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกระบวนการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการทรัพยากร และความเปลี่ยนแปลงของนโยบายหรือสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน

เมื่อพิจารณาความเสี่ยงรายด้าน พบว่าความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงานอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เนื่องจากลักษณะงานที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยการประสานงานหลายฝ่าย รองลงมาคือความเสี่ยงด้านกลยุทธ์และความเสี่ยงด้านการบริหารจัดการ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงให้มีความชัดเจนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

จากผลการวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงานและความเสี่ยงในการบริหารความเสี่ยงสรุปได้ว่า สภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรอยู่ในระดับที่เอื้อต่อการดำเนินงานขององค์กร ขณะที่ความเสี่ยงในการบริหารความเสี่ยงยังคงมีอยู่ในระดับที่องค์กรสามารถควบคุมและจัดการได้ อย่างไรก็ตาม องค์กรควรให้ความสำคัญกับการประเมินและติดตามความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการนำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนและปรับปรุงกระบวนการทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดผลกระทบจากความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารความเสี่ยง

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารความเสี่ยงของกลุ่มตัวอย่าง มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุประดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานด้านการบริหารความเสี่ยงขององค์กร โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารความเสี่ยงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าบุคลากรยังคงประสบกับข้อจำกัดและความท้าทายหลายประการในการนำกระบวนการบริหารความเสี่ยงไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร

เมื่อพิจารณาปัญหาและอุปสรรคเป็นรายด้าน พบว่าด้านบุคลากรอยู่ในระดับมาก โดยบุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ รวมถึงการตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงในการปฏิบัติงานประจำวัน ด้านกระบวนการและระบบการบริหารความเสี่ยง พบว่าอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยมีประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความไม่ชัดเจนของแนวทางการดำเนินงานด้านการบริหารความเสี่ยง การขาดการบูรณาการกระบวนการบริหารความเสี่ยงเข้ากับการวางแผนและการปฏิบัติงานของหน่วยงาน รวมถึงการติดตามและประเมินผลความเสี่ยงที่ยังไม่ต่อเนื่อง ในด้านทรัพยากรและการสนับสนุนจากองค์กร พบว่าอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณ เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่ใช้สนับสนุนการบริหารความเสี่ยง ตลอดจนภาระงานประจำที่ส่งผลให้บุคลากรมีเวลาในการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารความเสี่ยงอย่างจำกัด นอกจากนี้ ปัญหาและอุปสรรคด้านนโยบายและการสื่อสารภายในองค์กร พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยการสื่อสารนโยบายด้านการบริหารความเสี่ยงยังไม่ทั่วถึงและต่อเนื่อง ทำให้บุคลากรบางส่วนไม่สามารถนำแนวทางการบริหารความเสี่ยงไปปรับใช้ได้มีประสิทธิภาพ

จากผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารความเสี่ยงโดยสรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารความเสี่ยงขององค์กรส่วนใหญ่มาจากข้อจำกัดด้านบุคลากร กระบวนการดำเนินงาน และการสนับสนุนจากองค์กร ซึ่งปัญหาเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารความเสี่ยงโดยรวม ดังนั้น องค์กรควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากร การปรับปรุงกระบวนการบริหารความเสี่ยงให้มีความชัดเจนและเป็นระบบ รวมถึงการสนับสนุนทรัพยากรและการสื่อสารภายในองค์กรอย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารความเสี่ยงและลดปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

4. ผลการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารความเสี่ยง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของบุคลากรสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา พบว่าองค์กรมีรูปแบบการบริหารความเสี่ยงที่มีลักษณะเฉพาะ สามารถสรุปผลได้เป็น 3 รูปแบบหลัก ดังนี้

4.1 รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ (Strategic Risk Management) การบริหารความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์เป็นการจัดการความเสี่ยงที่มีผลต่อการบรรลุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ขององค์กร พบว่า องค์กรมีการกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งแสดงถึงความ

ตั้งใจในการสร้างกรอบแนวคิดในการบริหารความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ถูกดำเนินการในระดับคณะผู้บริหาร แต่ยังคงพบว่า บุคลากรระดับปฏิบัติการบางส่วนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ ทำให้การนำไปปฏิบัติไม่สอดคล้องกับแนวทางที่วางไว้ การเชื่อมโยงการบริหารความเสี่ยงกับการวางแผนกลยุทธ์ยังอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากขาดกระบวนการสื่อสารและการติดตามผลที่ชัดเจน สรุปได้ว่า การบริหารความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ขององค์กรมีความพร้อมในระดับนโยบาย แต่การปฏิบัติจริงยังต้องการการสนับสนุนด้านการฝึกอบรมและการสื่อสารให้ครอบคลุมทุกหน่วยงาน

4.2 รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการ (Operational Risk Management) รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการเป็นมิติที่องค์กรดำเนินการได้อย่างเข้มแข็งที่สุด พบว่า องค์กรมีมาตรการควบคุมความเสี่ยงในการปฏิบัติงานประจำวัน เช่น การกำหนดคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงาน (SOP) การตรวจสอบขั้นตอนการทำงาน และการติดตามปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง บุคลากรสามารถระบุความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในงานของตนเองและเสนอแนวทางแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว การประเมินความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการมีการดำเนินการทุกเดือนและบันทึกผลเพื่อใช้ปรับปรุงขั้นตอนการทำงาน สรุปได้ว่า การบริหารความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการขององค์กรมีความเข้มแข็งและสอดคล้องกับหลักการบริหารความเสี่ยงสากล สามารถลดโอกาสการเกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานได้อย่างชัดเจน

4.3 รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงนโยบายและการสื่อสาร (Policy and Communication Risk Management) การบริหารความเสี่ยงในมิตินี้มุ่งเน้นการสร้าง ความเข้าใจและความร่วมมือของบุคลากร พบว่า องค์กรมีการเผยแพร่นโยบายด้านการบริหารความเสี่ยงผ่านสื่อภายใน เช่น ประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารประกาศ แต่ความชัดเจนและความต่อเนื่องของการสื่อสารยังอยู่ในระดับปานกลาง บุคลากรบางหน่วยงานยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลและแนวทางการจัดการความเสี่ยงได้เต็มที่ ส่งผลให้การปฏิบัติตามนโยบายมีความแตกต่างกันระหว่างหน่วยงาน การสร้างวัฒนธรรมการบริหารความเสี่ยง (Risk Culture) อยู่ในขั้นเริ่มต้น บุคลากรบางส่วนยังคงมองว่าการรายงานความเสี่ยงเป็นภาระ แทนที่จะเป็นเครื่องมือในการป้องกันและปรับปรุงการทำงาน สรุปได้ว่า การบริหารความเสี่ยงเชิงนโยบายและการสื่อสารมีความสำคัญต่อการสร้างความสอดคล้องในการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกระดับ องค์กรจำเป็นต้องพัฒนาระบบการสื่อสารให้ต่อเนื่อง ชัดเจน และเข้าถึงทุกหน่วยงาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การรับรู้และคุณลักษณะของบุคลากรสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาสังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ประสิทธิภาพการทำงานและวุฒิการศึกษาของบุคลากรมีอิทธิพลต่อการรับรู้ความเสี่ยง โดยเฉพาะความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ บุคลากรที่มีประสิทธิภาพทำงานน้อยหรือมีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย มีแนวโน้มรับรู้และประเมินความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ในระดับต่ำกว่าบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและวุฒิการศึกษาสูงกว่า ส่งผลให้การพิจารณาผลกระทบในระยะยาวและการตัดสินใจเชิงนโยบายอาจขาดความรอบคอบ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานศึกษาของ Mikes and Kaplan (2015) ที่ระบุว่า การรับรู้ความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์เป็นสมรรถนะที่ต้องอาศัยทั้งความรู้เชิงทฤษฎีและ

ประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริง บุคลากรที่มีประสบการณ์สูงมักสามารถมองเห็นความเชื่อมโยงของความเสียหายในหลายมิติ และประเมินผลกระทบต่อองค์กร ในภาพรวมได้ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า บุคลากรกลุ่มดังกล่าวสามารถตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างแม่นยำมากขึ้น นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ COSO Enterprise Risk Management: Integrating with Strategy and Performance (2017) ซึ่งระบุว่า คุณลักษณะของบุคลากร โดยเฉพาะความรู้ ประสบการณ์ และบทบาทหน้าที่ในองค์กร เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้และการจัดการความเสี่ยง หากบุคลากรขาดความเข้าใจในความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ องค์กรอาจไม่สามารถนำข้อมูลความเสี่ยงมาใช้สนับสนุนการกำหนดกลยุทธ์และนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาในประเด็นวุฒิการศึกษาและตำแหน่งงาน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Beasley et al. (2021) ที่พบว่า บุคลากรระดับบริหารหรือหัวหน้างานมีแนวโน้มรับรู้ความเสี่ยงในเชิงองค์กรรวมมากกว่าบุคลากรระดับปฏิบัติการ เนื่องจากมีบทบาทในการกำหนดทิศทางองค์กรและต้องรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในระยะยาว ส่งผลให้สามารถเชื่อมโยงความเสี่ยงแต่ละด้านกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ขององค์กรได้ชัดเจนกว่า ขณะเดียวกัน งานศึกษาของ Hopkin (2022) ชี้ให้เห็นว่า อายุและประสบการณ์ทำงานมีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้ความเสี่ยง โดยบุคลากรที่มีประสบการณ์สูงมักมีความสามารถในการคาดการณ์ความไม่แน่นอน และเรียนรู้จากเหตุการณ์ความเสี่ยงที่ผ่านมา ส่งผลให้การประเมินและการตัดสินใจมีความรอบคอบมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า บุคลากรระดับหัวหน้างานสามารถมองความเสี่ยงในภาพรวมและประเมินผลกระทบเชิงนโยบายได้ดีกว่าบุคลากรระดับปฏิบัติการ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การรับรู้ความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ของบุคลากรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ประสบการณ์ทำงาน วุฒิการศึกษา อายุ และตำแหน่งงาน ดังนั้น องค์กรควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรผ่านการฝึกอบรมเฉพาะด้าน เช่น การวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ การวางแผนเชิงนโยบาย และการสื่อสารความเสี่ยง เพื่อยกระดับการรับรู้ความเสี่ยงของบุคลากรทุกระดับ และลดความคลาดเคลื่อนในการตัดสินใจเชิงบริหาร อันจะนำไปสู่การบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

2. สภาพการปฏิบัติงานและความเสี่ยงในการบริหารความเสี่ยง จากผลการวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงาน พบว่า องค์กรมีระบบการทำงานและระบบการควบคุมภายในที่ค่อนข้างชัดเจน ส่งผลให้การบริหารความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการ (Operational Risk) สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานประจำวัน เช่น ความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน การใช้ทรัพยากรและเครื่องมือ หรือขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าองค์กรให้ความสำคัญกับการควบคุมกระบวนการทำงานในระดับปฏิบัติการเป็นอย่างดี ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด COSO Enterprise Risk Management: Integrating with Strategy and Performance (2017) ซึ่งระบุว่า ระบบควบคุมภายในที่เข้มแข็งจะช่วยลดความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร โดยเฉพาะองค์กรภาครัฐและองค์กรขนาดใหญ่ที่มีขั้นตอนการทำงานซับซ้อน อย่างไรก็ตาม COSO ยังเน้นย้ำว่า การบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพไม่ควรจำกัดอยู่เพียงระดับปฏิบัติการเท่านั้น แต่ต้องเชื่อมโยงไปสู่ระดับกลยุทธ์และนโยบายด้วย อีกทั้งผลการวิจัยพบว่า ความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์และเชิงนโยบายยังมีโอกาสเกิดขึ้นในระดับสูง เนื่องจากการสื่อสารระหว่างฝ่ายงานยังไม่ทั่วถึง การจัดเก็บข้อมูลและการรายงานความ

เสี่ยงในบางกรณียังไม่ครบถ้วน รวมถึงการขาดการประสานงานข้ามหน่วยงาน ทำให้บางประเด็นความเสี่ยงไม่ได้รับการระบุหรือไม่ได้รับการติดตามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดของระบบการบริหารความเสี่ยงในเชิงบูรณาการ ผลการค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Beasley et al. (2021) ที่พบว่า หลายองค์กรสามารถจัดการความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการได้ดี แต่ยังประสบปัญหาในการเชื่อมโยงข้อมูลความเสี่ยงจากระดับหน่วยงานไปสู่ระดับองค์กร ส่งผลให้ความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ไม่ได้รับการพิจารณาอย่างรอบด้านในการกำหนดนโยบายและทิศทางองค์กร นอกจากนี้ งานศึกษาของ Mikes and Kaplan (2015) ระบุว่า การขาดกลไกการสื่อสารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพระหว่างฝ่ายงาน เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบริหารความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ เนื่องจากข้อมูลความเสี่ยงมักถูกจำกัดอยู่ในระดับปฏิบัติการ ไม่ถูกนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในระดับบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า ความเสี่ยงบางประเด็นไม่ได้รับการประเมินล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ ในขณะเดียวกัน Hopkin (2022) ชี้ให้เห็นว่า การบริหารความเสี่ยงในองค์กรที่มีหลายฝ่ายงานจำเป็นต้องมีโครงสร้างการประสานงานและการรายงานความเสี่ยงที่ชัดเจน หากขาดการบูรณาการข้อมูลความเสี่ยง องค์กรอาจสามารถควบคุมความเสี่ยงในงานประจำวันได้ดี แต่ยังคงเผชิญกับความไม่แน่นอนในระดับนโยบายและกลยุทธ์ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า องค์กรมีศักยภาพในการจัดการความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการได้อย่างเหมาะสม อันเป็นผลมาจากระบบการทำงานและการควบคุมภายในที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม ยังมีความจำเป็นต้องพัฒนาระบบการสื่อสาร การรายงาน และการประเมินความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ให้มีความเป็นระบบและครอบคลุมมากขึ้น โดยเฉพาะการเชื่อมโยงข้อมูลความเสี่ยงระหว่างฝ่ายงาน เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงขององค์กรในภาพรวม

3. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารความเสี่ยง จากผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารความเสี่ยง พบว่า บุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ ส่งผลให้การวิเคราะห์ผลกระทบในระดับนโยบายและการตัดสินใจเชิงบริหารยังขาดความแม่นยำ ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านสมรรถนะของบุคลากร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบการบริหารความเสี่ยงขององค์กร ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานศึกษาของ Mikes and Kaplan (2015) ที่ระบุว่า การบริหารความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และมุมมองเชิงระบบของบุคลากร โดยเฉพาะผู้ที่มิบทบาทในการกำหนดนโยบาย หากบุคลากรยังขาดความเข้าใจในความเชื่อมโยงระหว่างความเสี่ยงกับกลยุทธ์องค์กร จะทำให้การตัดสินใจไม่สามารถรองรับความไม่แน่นอนในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า การรายงานและการติดตามผลด้านความเสี่ยงยังไม่สม่ำเสมอ ส่งผลให้ข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนและกำหนดมาตรการจัดการความเสี่ยงไม่ครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Beasley et al. (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่า ระบบรายงานความเสี่ยงที่ไม่มีมาตรฐานและขาดความต่อเนื่อง จะทำให้องค์กรไม่สามารถใช้ข้อมูลความเสี่ยงในการสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างเต็มที่ และอาจนำไปสู่การมองข้ามความเสี่ยงที่สำคัญ ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งคือ วัฒนธรรมการบริหารความเสี่ยงในองค์กรยังอยู่ในระดับเริ่มต้น บุคลากรบางส่วนยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการระบุ วิเคราะห์ และจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนถึงกรณีที่การบริหารความเสี่ยงยังถูกมองว่าเป็นหน้าที่เฉพาะของบางฝ่ายงาน มากกว่าการเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทั้งองค์กร ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับงานศึกษาของ Power et al.

(2021) ที่ระบุว่า การขาดวัฒนธรรมความเสี่ยงที่เข้มแข็งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาระบบการบริหาร ความเสี่ยงอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกัน Hopkin (2022) อธิบายว่า วัฒนธรรมองค์กรด้านความเสี่ยง (Risk Culture) เป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม การรับรู้ และการตอบสนองต่อความเสี่ยงของบุคลากร หากองค์กรไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมด้านความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง บุคลากรจะขาด แรงจูงใจในการรายงานและจัดการความเสี่ยงอย่างจริงจัง ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับกรอบแนวคิด COSO ERM (2020) ซึ่งเน้นว่าการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการปลูกฝังวัฒนธรรมความเสี่ยง การ กำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน และการสื่อสารความเสี่ยงอย่างเป็นทางการในทุกระดับขององค์กร หาก องค์กรประกอบเหล่านี้ยังไม่สมบูรณ์ จะส่งผลให้การบริหารความเสี่ยงไม่สามารถสนับสนุนการบรรลุวัตถุประสงค์ ขององค์กรได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารความเสี่ยงที่พบจากการวิจัยครั้งนี้ สะท้อน ถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการประเมินความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ การปรับปรุงระบบ รายงานและติดตามผลความเสี่ยงให้มีความต่อเนื่องและเป็นมาตรฐาน รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้าน ความเสี่ยงผ่านการฝึกอบรม การสื่อสาร และการสร้างความตระหนักรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้บุคลากรทุกระดับ สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสมและสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายขององค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. รูปแบบการบริหารความเสี่ยง ผลการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารความเสี่ยงขององค์กร พบว่า องค์กรมีการบริหารความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับที่ดี โดยมีการกำหนดมาตรฐาน ขั้นตอน และแนวทาง การปฏิบัติงานที่ชัดเจน ครอบคลุมการระบุความเสี่ยง การวิเคราะห์ความเสี่ยง และการกำหนดมาตรการ ควบคุมความเสี่ยงในกระบวนการทำงานประจำอย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการนำหลักการบริหาร ความเสี่ยงตามมาตรฐานสากล ISO 31000:2018 มาประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะ ในมิติของความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน (Operational Risk) ที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการทำงาน บุคลากร ระบบ และทรัพยากรขององค์กร ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานศึกษาของ Beasley et al. (2021) ที่ ระบุว่า องค์กรภาครัฐและองค์กรขนาดใหญ่ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการ เป็นลำดับแรก เนื่องจากเป็นความเสี่ยงที่สามารถระบุ วัดผล และควบคุมได้ค่อนข้างชัดเจนเมื่อเทียบกับความ เสี่ยงเชิงกลยุทธ์ อย่างไรก็ตาม แม้องค์กรจะมีระบบควบคุมความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพ แต่หาก ขาดการเชื่อมโยงความเสี่ยงเข้ากับการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ก็อาจไม่สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลง และความไม่แน่นอนในระยะยาวได้อย่างเพียงพอ อีกทั้งผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับ กระบวนการคลัง (2564) ในส่วนของ กฎหมาย กฎระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดการความ เสี่ยงสำหรับหน่วยงานของรัฐ เรื่อง หลักการบริหารจัดการความเสี่ยงระดับองค์กร พบว่า หน่วยงานส่วนใหญ่มี ความเข้มแข็งในการบริหารความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการ แต่ยังขาดการบูรณาการความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์เข้ากับ แผนพัฒนาองค์กรและแผนยุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การบริหารความเสี่ยงยังคงเป็นลักษณะเชิงรับ (Reactive) มากกว่าเชิงรุก (Proactive) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารความเสี่ยง เชิงกลยุทธ์และเชิงนโยบายขององค์กรยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในด้านการนำผลการประเมินความเสี่ยงไปใช้ ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายและการวางแผนระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Power et al.

(2021) ที่ชี้ให้เห็นว่า หนึ่งในปัญหาสำคัญของการบริหารความเสี่ยงในองค์กร คือ การแยกการบริหารความเสี่ยงออกจากกระบวนการกำหนดกลยุทธ์ ส่งผลให้ความเสี่ยงเชิงนโยบายและความเสี่ยงในอนาคตไม่ได้รับการประเมินอย่างรอบด้าน อีกทั้ง กรมบัญชีกลาง (2562) ที่ศึกษาการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการขององค์กรภาครัฐ พบว่า การขาดกลไกเชื่อมโยงระหว่างผู้บริหารระดับนโยบายกับหน่วยปฏิบัติ เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การบริหารความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า การบริหารความเสี่ยงยังมุ่งเน้นในระดับปฏิบัติการมากกว่าระดับนโยบาย อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญ คือ การสื่อสารด้านความเสี่ยงและการสร้างวัฒนธรรมความเสี่ยงภายในองค์กรยังอยู่ในระดับที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Power et al. (2021) ที่เน้นว่า การบริหารความเสี่ยงจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัย “วัฒนธรรมความเสี่ยง (Risk Culture)” ที่บุคลากรทุกระดับมีความเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการจัดการความเสี่ยง ไม่ใช่เป็นภาระของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น จุฑามาน สิทธิพลนิชกุล (2561) สนับสนุนผลการวิจัยนี้ โดยพบว่า หน่วยงานที่มีการสื่อสารด้านความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการระบุและจัดการความเสี่ยง จะมีระดับความสำเร็จในการบริหารความเสี่ยงสูงกว่าหน่วยงานที่ใช้แนวทางสั่งการจากบนลงล่างเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ แนวคิดของ COSO ERM (2020) ที่เน้นการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการ (Integrated Risk Management) ยังได้รับการสนับสนุนจากผลการวิจัยครั้งนี้อย่างชัดเจน กล่าวคือ หากองค์กรสามารถเชื่อมโยงความเสี่ยงเข้ากับการกำหนดกลยุทธ์ การตั้งวัตถุประสงค์ และการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่อง จะช่วยลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด และเพิ่มความสามารถในการบรรลุเป้าหมายขององค์กรในระยะยาว งานศึกษาของ Hopkin (2022) ; Mikes and Kaplan (2015) ยังชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของผู้บริหารระดับสูงในการผลักดันระบบการบริหารความเสี่ยง หากผู้บริหารมีความเข้าใจและให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง จะช่วยให้การบูรณาการความเสี่ยงเข้ากับกลยุทธ์องค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไทยโดย อภิญา บำรุงจิตต์ (2560) ที่พบว่า ภาวะผู้นำด้านการบริหารความเสี่ยงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของการบริหารความเสี่ยงในหน่วยงานภาครัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า แม้องค์กรจะมีรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการที่เข้มแข็งและเป็นระบบ แต่การพัฒนาการบริหารความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์และเชิงนโยบายยังเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง การนำแนวคิดการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการมาใช้ควบคู่กับการสร้างวัฒนธรรมความเสี่ยง การสื่อสารที่ชัดเจน และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทุกระดับ จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง และสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ขององค์กรได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบริหารความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ จากผลการวิจัยพบว่า บุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้และทักษะในการประเมินความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ องค์กรจึงควรจัดให้มีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ การเชื่อมโยงความเสี่ยงกับแผนกลยุทธ์

และนโยบาย รวมถึงการใช้ข้อมูลความเสี่ยงในการตัดสินใจเชิงบริหาร เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความสามารถในการจัดการความเสี่ยงในระดับองค์กร

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา สังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่ราธิวาส ควรพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาให้มีความเป็นระบบและสอดคล้องกันทั้งองค์กร โดยกำหนดมาตรฐานการรายงานความเสี่ยงและพัฒนาช่องทางการสื่อสารข้อมูลความเสี่ยงให้มีความชัดเจนและทั่วถึง เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปใช้ประกอบการวางแผนและการตัดสินใจเชิงบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมการบริหารความเสี่ยงในองค์กร โดยให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการระบุ วิเคราะห์ และจัดการความเสี่ยง นอกจากนี้ควรพัฒนารอบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการ เชิงกลยุทธ์ และเชิงนโยบาย เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพรวมของความเสี่ยงทั้งองค์กร ลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการความเสี่ยงของหน่วยงาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมบัญชีกลาง. (2562). *คู่มือการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานภาครัฐ*. กรุงเทพมหานคร: กรมบัญชีกลาง.
- กรมสรรพากร. (2561). *รายงานประจำปี 2561 กรมสรรพากร*. https://www.rd.go.th/fileadmin/download/annual_report/annual_report61.pdf
- กรมสรรพากร, กองบริหารทรัพยากรบุคคล. (2567). *ข้อมูลจำนวนบุคลากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ราธิวาสและสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา*. สำนักงานสรรพากรพื้นที่ราธิวาส: กรมสรรพากร. <https://rd.go.th/region/12/narathiwat/240.html>
- กระทรวงการคลัง. (2564). *แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงสำหรับหน่วยงานของรัฐ เรื่อง หลักการบริหารจัดการความเสี่ยงระดับองค์กร*. กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง. <https://www.tpsa.go.th/document/2407-0000000013>
- จุฑามาน สิทธิพลนิชกุล. (2561). *แนวทางการบริหารความเสี่ยงองค์กร COSO Enterprise Risk Management 2017*. *วารสารวิชาชีพบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ท้าวพระจันทร์)*, 14(42), 45–57. <https://doi.org/10.14456/jap.2018.17>
- วรวิทย์ อินทนนท์. (2560). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาองค์กร*. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 6(2), 617-626.
- อภิญา บำรุงจิตต์. (2560). *การปฏิรูปราชการไทยสู่การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ Something government Service Thai picture and New Public Mamagement. การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านการบริหารกิจการสาธารณะ ครั้งที่ 4 (The 4th National Conference on Public Affairs Management) “การบริหารกิจการสาธารณะภายใต้ประเทศไทย 4.0” (Public Affairs Management Under Thailand 4.0) (น. 1288–1302)*. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- อมรเทพ ทองสีมา. (2561). กระบวนการสร้างเกณฑ์มาตรฐานการพัฒนา บุคลากรภายในองค์กร. *วารสารการพัฒนารการเรียนรู้สมัยใหม่ ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ บจก. พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่*, 3(1), 1-16.
- Babbie, E. (2016). *The practice of social research* (14th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.
- Beasley, M. S., Branson, B. C., and Hancock, B. V. (2021). *Developing key risk indicators to strengthen enterprise risk management*. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission.
- Beatrice Chelangat. (2022). Organizational Culture and Organization Performance: A Critical Review of Literature. *IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM)*, 24(2), 43-47. <https://doi.org/10.9790/487X-2402044347>
- Best, J. W., and Kahn, J. V. (2006). *Research in education* (10th ed.). Boston, MA: Pearson Education.
- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission. (2017). *Enterprise risk management: Integrating with strategy and performance*. New York: COSO.
- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission. (2020). *Enterprise risk management: Integrating with strategy and performance*. COSO.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Creswell, J. W., and Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Creswell, J. W., and Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Hopkin, P. (2022). *Fundamentals of risk management* (6th ed.). Kogan Page.
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology* (4th ed.). SAGE Publications.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 1–53.
- Mikes, A., and Kaplan, R. S. (2015). When one size doesn't fit all: Evolving directions in the research and practice of enterprise risk management. *Journal of Applied Corporate Finance*, 27(1), 37–40. <https://doi.org/10.1111/jacf.12102>
- Ministry of Finance Thailand. (2017). *Strategic plan of the Ministry of Finance 2017–2021*. <https://www.mof.go.th/about/organization/>
- Polit, D. F., and Beck, C. T. (2017). *Nursing research: Generating and assessing evidence for nursing practice* (10th ed.). Philadelphia, PA: Wolters Kluwer.

- Power, M., Ashby, S., and Palermo, T. (2021). Risk culture in financial organisations: An interim report. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 34(5), 1071–1098.
<https://doi.org/10.1108/AAAJ-07-2019-4087>
- Revenue Department. (2021). *Annual report 2021*. <https://www.rd.go.th/324.html>
- Revenue Department. (2021). *Annual report 2021*. <https://www.rd.go.th/12927.html>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนากับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี

บรรณวัชร พลคำ*

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

THE INTEGRATION OF BUDDHIST ETHICAL PRINCIPLES WITH ACCOUNTING PROFESSIONAL ETHICS

Bannawat Polcum *

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

*Corresponding author e-mail: Bannawat_acc@hotmail.com

วันที่รับบทความ 25 มีนาคม 2569 วันที่แก้ไขบทความ 28 สิงหาคม 2569 วันที่ตอบรับบทความ 30 สิงหาคม 2569

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนากับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี โดยมุ่งเน้นการนำหลักธรรมเชิงจริยธรรม โดยเฉพาะอริยมรรคมีองค์ 8 มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการเสริมสร้างคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบในการประกอบวิชาชีพบัญชี ในบริบทของสังคมไทยที่กำลังเผชิญกับปัญหาด้านจริยธรรมและความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงิน การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากตำราทางพระพุทธศาสนา เอกสารทางวิชาการด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า หลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะอริยมรรคมีองค์ 8 มีความสอดคล้องกับหลักจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีทั้งในมิติความคิด เจตนา และการปฏิบัติงาน เช่น ความซื่อสัตย์ ความเที่ยงธรรม ความรอบคอบ และความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสีย การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนากับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีไม่เพียงช่วยกำกับพฤติกรรมทางวิชาชีพเท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างคุณธรรมภายในจิตใจของนักบัญชี อันนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส มีจริยธรรม และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สังคมและระบบเศรษฐกิจโดยรวม

คำสำคัญ: หลักธรรมทางพุทธศาสนา จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี อริยมรรคมีองค์ 8 จริยธรรมทางวิชาชีพ

Abstract

This academic article aims to study and analyze the integration of Buddhist principles with the professional ethics of the accounting profession, with a particular focus on applying the Noble Eightfold Path as a conceptual framework for enhancing morality, integrity, and responsibility in professional accounting practice. The study is conducted within the context of Thai society, which is currently facing ethical challenges and issues concerning the credibility of financial information. This study employs a documentary research methodology by examining Buddhist scriptures, academic literature on professional accounting ethics, and related research studies. The findings reveal that Buddhist principles, especially the Noble Eightfold Path, are highly consistent with the professional ethics of the accounting profession across multiple dimensions, including thought, intention, and professional practice, such as integrity, objectivity, due care, and responsibility toward stakeholders. The integration of Buddhist principles with professional accounting ethics not only serves as a framework for regulating professional conduct but also strengthens the internal moral values of accountants. This, in turn, leads to transparent and ethical professional practices and enhances public trust in society and the overall economic system.

Keywords: Buddhist principles, accounting professional ethics, the Eightfold Noble Path, professional conduct

บทนำ

วิชาชีพบัญชีมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและการบริหารจัดการองค์กร เนื่องจากข้อมูลทางการเงินที่จัดทำโดยนักบัญชีถูกนำไปใช้เป็นฐานในการตัดสินใจของผู้บริหาร นักลงทุน หน่วยงานกำกับดูแล และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ความถูกต้อง โปร่งใส และน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงินจึงเป็นหัวใจสำคัญของวิชาชีพบัญชี อย่างไรก็ตาม ในบริบทของสังคมและเศรษฐกิจยุคปัจจุบัน ยังคงปรากฏกรณีปัญหาด้านจริยธรรมทางบัญชี เช่น การตกแต่งบัญชี การบิดเบือนงบการเงิน หรือการปฏิบัติงานภายใต้แรงกดดันจากผลประโยชน์ส่วนตนและองค์กร ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อวิชาชีพบัญชี เพื่อลดปัญหาดังกล่าว หน่วยงานวิชาชีพทั้งในระดับประเทศและระดับสากลได้กำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบกำกับพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม จรรยาบรรณในลักษณะของการกำหนดข้อบังคับเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ หากขาดการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมภายในจิตใจของนักบัญชี ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้เกิดการยึดมั่นและปฏิบัติอย่างจริงจัง ในบริบทของสังคมไทย หลักธรรมทางพุทธศาสนาได้รับการยอมรับมาอย่างยาวนานในฐานะรากฐานทางจริยธรรมที่หล่อหลอมความคิดและพฤติกรรม

ของบุคคลในสังคม หลักธรรมดังกล่าว โดยเฉพาะอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่มุ่งเน้นความถูกต้องทั้งในด้านความคิด เจตนา คำพูด และการกระทำ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนากับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีจึงเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างจริยธรรมทางวิชาชีพในเชิงลึก โดยไม่เพียงมุ่งควบคุมพฤติกรรมภายนอกเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมภายในของนักบัญชี อันนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์ โปร่งใส และรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืน

ดังนั้น บทความวิชาการฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีและหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งวิเคราะห์การบูรณาการหลักธรรมดังกล่าวเข้ากับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณภาพและความน่าเชื่อถือของวิชาชีพบัญชีในสังคมไทย

แนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี

จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีเป็นหลักเกณฑ์และแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่กำหนดขึ้นเพื่อกำกับพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีให้เป็นไปอย่างเหมาะสม มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสียและสังคมโดยรวม เนื่องจากวิชาชีพบัญชีเป็นวิชาชีพที่มีบทบาทสำคัญในการจัดทำและนำเสนอข้อมูลทางการเงิน ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของหลายฝ่าย ดังนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีจึงจำเป็นต้องยึดมั่นในมาตรฐานทางจริยธรรมควบคู่ไปกับความรู้และทักษะทางวิชาการ (สิริพร กรรณสร และประเวศ เพ็ญภูมิกุล, 2564) ในระดับสากล องค์การวิชาชีพบัญชีได้ให้ความสำคัญกับการกำหนดจรรยาบรรณอย่างเป็นระบบ เช่น หลักจรรยาบรรณของสหพันธ์นักบัญชีนานาชาติ (International Federation of Accountants: IFAC) ซึ่งกำหนดหลักจรรยาบรรณสำคัญ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเที่ยงธรรมและเป็นกลาง ความสามารถและความรอบคอบในการปฏิบัติงาน การรักษาความลับของข้อมูล และการประพฤติตนตามมาตรฐานวิชาชีพ หลักการเหล่านี้มุ่งเน้นให้นักบัญชีปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความถูกต้องของข้อมูลและประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ (สุณีรัตน์ ศรีชื่น, 2564)

จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีในลักษณะของข้อกำหนดหรือกฎระเบียบเพียงอย่างเดียว อาจยังไม่เพียงพอในการแก้ไขปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ เนื่องจากสถานการณ์การทำงานของนักบัญชีในปัจจุบันมักเผชิญกับแรงกดดันจากผู้บริหาร เจ้าของกิจการ หรือสภาพแวดล้อมทางการแข่งขัน ซึ่งอาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ขัดต่อหลักจริยธรรม หากผู้ประกอบวิชาชีพขาดความเข้มแข็งทางคุณธรรมภายใน แนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีในมุมมองสมัยใหม่ จึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ภายนอกเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรมและจิตสำนึกทางจริยธรรมของนักบัญชี เพื่อให้สามารถตัดสินใจและปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องแม้ในสถานการณ์ที่ไม่มีข้อบังคับอย่างชัดเจน การปลูกฝังจริยธรรมจาก

ภายในจิตใจจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมความยั่งยืนของจรรยาบรรณวิชาชีพ (สุพัตรา รักการศิลป์ และคณะ, 2562)

จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้เกิดความสนใจในการนำหลักจริยธรรมจากแหล่งอื่นมาประยุกต์ใช้ร่วมกับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี โดยเฉพาะหลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งเน้นการพัฒนาความถูกต้องของความคิด เจตนา และการกระทำ อันสามารถใช้เป็นฐานทางจริยธรรมในการเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีได้อย่างเหมาะสม ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องปฏิบัติตามหลักการพื้นฐานของจรรยาบรรณต่อไปนี้ (ข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี ว่าด้วยจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2561, 2561)

1. ความซื่อสัตย์สุจริต หลักการพื้นฐานเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีทุกคนต้องมีความตรงไปตรงมา และจริงใจในความสัมพันธ์ทั้งมวลในทางวิชาชีพและทางธุรกิจ และการติดต่อกับคู่ระหว่างกันที่ต้องตั้งอยู่บนความยุติธรรมและพื้นฐานของความจริง ต้องไม่รู้เห็นและเข้าไปเกี่ยวข้องกับรายงาน แบบแสดงภาษีรายการ การสื่อสาร หรือข้อมูลอื่น โดยที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเชื่อว่าข้อมูลเหล่านั้นประกอบด้วย 1) เป็นข้อมูลที่ผิดอย่างเป็นสาระสำคัญ 2) เป็นรายงานหรือข้อมูลที่จัดทำขึ้นโดยไม่ไตร่ตรองให้รอบคอบ หรือ 3) ได้ละเว้นหรือบิดเบือนข้อมูลที่จำเป็นในรายงานซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจผิด

2. ความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระ ไม่ยอมให้อคติ หรือความขัดแย้งทางผลประโยชน์ หรืออิทธิพลอันเกินควรของบุคคลอื่นมาบดบังการใช้ดุลยพินิจทางวิชาชีพ หรือทางธุรกิจ สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่ให้บริการสาธารณะซึ่งเป็นผู้ให้บริการงานให้ความเชื่อมั่นต้องมีความเป็นอิสระจากลูกค้างานให้ความเชื่อมั่นนั้น อันประกอบด้วย 1) ความเป็นอิสระทางด้านจิตใจ ภาวะทางจิตใจที่จะแสดงข้อสรุป โดยไม่ได้รับผลกระทบจากอิทธิพลใด ๆ ต่อการรวมขอมในการใช้ดุลยพินิจทางวิชาชีพ ซึ่งจะทำให้บุคคลใดสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และใช้ความเที่ยงธรรมและความสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพได้ (สุภาณี อินทร์จันทน์, 2559) และ 2) ความเป็นอิสระอันเป็นที่ประจักษ์ เยี่ยงวิญญาณ อาจสรุปโดยได้ให้น้ำหนักกับข้อเท็จจริงเฉพาะและเหตุการณ์แวดล้อมทั้งหมด ว่าสำนักงานหรือสมาชิกของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีได้รวมขอมในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความเที่ยงธรรม หรือความสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ ทั้งนี้ การหลีกเลี่ยงข้อเท็จจริงและเหตุการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ที่มีนัยยะสำคัญมากจนทำให้บุคคลที่สามซึ่งมีความรอบรู้ และได้ใช้วิจารณญาณ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่ให้บริการสาธารณะสามารถแสดงข้อสรุป และแสดงให้ผู้อื่นเห็นว่า ตนได้ข้อสรุปโดยปราศจากความลำเอียง ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ หรืออิทธิพลอันควรของบุคคลอื่น สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในหน่วยงานธุรกิจ ต้องคำนึงถึงความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานตามหลักการพื้นฐานนี้ด้วย

3. ความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่ และการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน รักษาไว้ซึ่งความรู้ ความสามารถ และความชำนาญทางวิชาชีพในระดับที่รับรองได้ว่าลูกค้าหรือผู้ว่าจ้างได้รับการทางวิชาชีพที่

ถึงพร้อมด้วยวิวัฒนาการล่าสุดในวิธีการ หรือเทคนิคการปฏิบัติงาน หรือตามกฎหมาย และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่ให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

4. การรักษาความลับ หลักการพื้นฐานเรื่องการรักษาความลับกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องปฏิบัติตัว ดังนี้ 1) ไม่เปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับซึ่งได้มาจากความสัมพันธ์ทางวิชาชีพบัญชีและทางธุรกิจออกไปนอกสำนักงาน หรือองค์กรผู้ว่าจ้าง โดยไม่ได้รับการอนุมัติจากผู้มีอำนาจอย่างถูกต้องและเฉพาะเจาะจง เว้นแต่ เป็นการเปิดเผยตามสิทธิทางกฎหมายหรือสิทธิทางวิชาชีพ หรือเป็นหน้าที่ที่ต้องเปิดเผย 2) ไม่ใช้ข้อมูลที่เป็นความลับซึ่งได้มาจากความสัมพันธ์ทางวิชาชีพหรือธุรกิจ เพื่อประโยชน์ของตนหรือบุคคลที่สาม และ 3) ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องให้ความสำคัญกับการรักษาความลับ ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ร่วมงานทางธุรกิจ หรือครอบครัวที่ใกล้ชิด หรือครอบครัวที่ใกล้ชิดที่สุด และต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่สมเหตุสมผล เพื่อให้ความมั่นใจว่า ผู้ช่วยที่อยู่ภายใต้การควบคุม รวมทั้งผู้ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือทางวิชาชีพได้ปฏิบัติตามหน้าที่ในการรักษาความลับทางวิชาชีพจะเห็นได้ว่า หลักการพื้นฐานเรื่องการรักษาความลับเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องปฏิบัติอยู่เสมอ แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีและลูกค้า หรือผู้ว่าจ้างได้สิ้นสุดลงแล้วก็ตาม เมื่อผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเปลี่ยนได้รับลูกค้ารายใหม่ หรือเปลี่ยนผู้ว่าจ้าง แม้ว่าจะสามารถนำประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ได้ก็ตาม ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีก็ต้องไม่ใช้หรือไม่เปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับทั้งที่ได้มาจากการแสวงหา หรือรับมาจากความสัมพันธ์ทางวิชาชีพหรือทางธุรกิจนั้น (มนัสนันท์ กิตต์เจริญ และ สุรีย์ โปษกรณัฐ, 2564)

5. พฤติกรรมทางวิชาชีพ ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และหลีกเลี่ยงการกระทำใด ๆ ที่อาจทำให้เกิดความเสียหายเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพบัญชี กรณีที่จะถือเป็นการประพฤติผิดจรรยาบรรณอันจะนำมาซึ่งความเสียหายเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพบัญชี มีดังต่อไปนี้ 1) ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพบัญชีตามข้อบังคับนี้และเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง 2) เคยถูกลงโทษโดยคำสั่งถึงที่สุดเนื่องจากประพฤติผิดจรรยาบรรณตามมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 แต่ยังไม่ประพฤติผิดซ้ำ หรือไม่หลบจำ หรือไม่มีความเกรงกลัวต่อการประพฤติผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพบัญชี 3) กระทำความผิดในการประกอบวิชาชีพบัญชีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 269 โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก และ 4) กรณีอื่นที่คณะกรรมการจรรยาบรรณเห็นว่าเป็นการประพฤติผิดจรรยาบรรณอันจะนำมาซึ่งความเสียหายเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพบัญชี รับผิดชอบต่อผู้รับบริการ ได้แก่ ผู้ว่าจ้างผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี หรือบุคคลอื่นที่ใช้ผลงานของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีด้วยความสุจริตและจำเป็น รับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน บุคคล นิติบุคคล หรือนำพนักงานในหน่วยงานของผู้ประกอบวิชาชีพเอง

6. ความโปร่งใส แสดงภาพลักษณ์ให้เห็นถึงการปฏิบัติงานตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ และมาตรฐานวิชาชีพที่กำหนดไว้ และไม่ปกปิดข้อเท็จจริง หรือบิดเบือนความจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งสามารถติดตามตรวจสอบได้ (สุภาณี อินทน์จันทน, 2559)

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของนักบัญชี (ข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชีว่าด้วยจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2561, 2561) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย 5 ประการ ดังนี้

1. อุปสรรคที่เกิดจากผลประโยชน์ส่วนตัว อุปสรรคที่เกิดจากผลประโยชน์คือ อุปสรรคที่เกิดจากผลประโยชน์ทางการเงิน หรือ ผลประโยชน์อื่นที่มีอิทธิพลอย่างไม่เหมาะสมต่อการใช้ดุลยพินิจ หรือพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้วิจัยถือว่าผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นปัญหาและอุปสรรคประการแรกที่เกิดขึ้นโดยตรงกับนักบัญชี (หนึ่งฤทัย เขียวหวาน, 2557) แบ่งออก 2 ประเภทคือ 1) ผลประโยชน์ส่วนตัวที่เป็นรูปธรรม หมายถึง เงินทอง ทรัพย์สิน หรือค่าของเครื่องใช้ที่นักบัญชีได้รับมาจากการติดสินบน หรือการให้เพื่อหวังผลตอบแทนจากงานที่นักบัญชีจะต้องดำเนินการให้ และ 2) ผลประโยชน์ส่วนตัวที่เป็นนามธรรม หมายถึง การได้เลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น การได้รับเงินเดือนที่สูง

2. อุปสรรคที่เกิดจากการสอบทานผลงานตนเอง เป็นอุปสรรคที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไม่สามารถประเมินได้อย่างเหมาะสม เกี่ยวกับผลของการใช้ดุลยพินิจที่ผ่านมาของตน หรือกิจกรรมหรือการให้บริการที่ตนได้กระทำ หรือโดยบุคคลอื่นในสำนักงาน (นิรมล จันทศรี, 2562)

3. อุปสรรคที่เกิดจากการเป็นผู้ให้การสนับสนุน หมายถึง อุปสรรคที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเป็นผู้ให้การสนับสนุนสถานภาพของลูกค้าหรือผู้ว่าจ้างรายใดรายหนึ่ง จนไม่สามารถอยู่ในฐานะที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเที่ยงธรรม

4. อุปสรรคที่เกิดจากความคุ้นเคย หมายถึง อุปสรรคที่เกิดจากความสัมพันธ์อันยาวนาน หรือใกล้ชิดกับลูกค้าหรือผู้ว่าจ้างจนทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเกิดความเห็นอกเห็นใจจนเกินไปในผลประโยชน์ (นิรมล จันทศรี, 2562) หรือง่ายต่อการยอมรับในผลงานของบุคคลดังกล่าว

5. อุปสรรคที่เกิดจากการข่มขู่ หมายถึง อุปสรรคที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีถูกยับยั้งจากการปฏิบัติงานอย่างเที่ยงธรรม เนื่องจากแรงกดดัน ซึ่งไม่ว่าจะเกิดขึ้นจริงหรือซึ่งเข้าใจได้เช่นนั้น รวมถึงการใช้ความพยายามที่จะใช้อิทธิพลอันเกินควรต่อผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี สรุปรจากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี สามารถวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประการหลัก คือ 1) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระดับปัจเจกบุคคลคือ พฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเองที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริต และขาดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้กับองค์กรได้ตามที่องค์กรต้องการ 2) ปัญหาและอุปสรรคภายนอก คือ การที่นายจ้างใช้อำนาจที่มีอยู่ในการให้คุณให้โทษสั่งให้มีการบิดเบือนข้อมูลเพื่อประโยชน์ของบริษัทเอง และความสนิทสนมกับคนในองค์กร หรือการมีผลประโยชน์ร่วมกันต่อการบิดเบือนข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ของเพื่อนร่วมงานและตนเอง

หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมทางวิชาชีพ

หลักธรรมทางพุทธศาสนาถือเป็นรากฐานสำคัญของจริยธรรมและคุณธรรมในสังคมไทย โดยมุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์ให้มีความถูกต้องทั้งในด้านความคิด เจตนา และการกระทำ หลักธรรมดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่

เพียงการปฏิบัติทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางกำกับพฤติกรรมในชีวิตประจำวันและการประกอบวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในวิชาชีพที่ต้องอาศัยความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นสำคัญ เช่น วิชาชีพบัญชี เป็นต้น ในทางพุทธศาสนา หลักการสำคัญที่ใช้เป็นกรอบในการดำเนินชีวิต ได้แก่ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์อย่างเป็นลำดับจากการควบคุมพฤติกรรม การฝึกจิตใจ และการพัฒนาความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง ศีลเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข โดยเน้นการไม่เบียดเบียนและการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง สมาธิช่วยให้เกิดความตั้งมั่น มีสติ และสามารถควบคุมอารมณ์และแรงกดดันต่าง ๆ ได้ ขณะที่ปัญญาช่วยให้เกิดความเข้าใจในเหตุและผล สามารถพิจารณาตัดสินใจได้อย่างรอบคอบและเป็นธรรม จากหลักไตรสิกขา ได้นำไปสู่แนวคิดอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ อริยมรรคมีองค์ 8 สามารถมองได้ในฐานะกรอบจริยธรรมเชิงปฏิบัติที่เชื่อมโยงระหว่างความคิด เจตนา คำพูด และการกระทำอย่างเป็นระบบ โดยเน้นความถูกต้อง ความพอดี และความรับผิดชอบต่อผลของการกระทำ เมื่อพิจารณาในบริบทของการประกอบวิชาชีพ หลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะอริยมรรคมีองค์ 8 มีความสอดคล้องกับแนวคิดด้านจริยธรรมทางวิชาชีพอย่างชัดเจน เช่น หลักสัมมาทิฐิช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีความเข้าใจถูกต้องต่อบทบาทหน้าที่ และผลกระทบของการทำงานของตน หลักสัมมาสังกัปปะเน้นเจตนาที่บริสุทธิ์และการไม่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ขณะที่หลักสัมมาวาจาและสัมมากัมมันตะสะท้อนถึงการสื่อสารและการกระทำที่ถูกต้องและซื่อตรง นอกจากนี้ หลักสัมมาอาชีวะยังเน้นการประกอบอาชีพโดยสุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีที่เน้นความซื่อสัตย์และการยึดประโยชน์สาธารณะ ส่วนหลักสัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเพียร ความรอบคอบ และการมีสติในการปฏิบัติงาน อันช่วยลดความผิดพลาดและการตัดสินใจที่ขาดจริยธรรมภายใต้แรงกดดันของสภาพแวดล้อมในการทำงาน จากการวิเคราะห์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า หลักธรรมทางพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นฐานจริยธรรมภายในเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณทางวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม และเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการบูรณาการหลักธรรมกับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีในลำดับต่อไป

หลักการดำเนินชีวิตตามหลักทางสายกลางและจุดมุ่งหมายในพระวินัยปิฎกมหารวรรคได้กล่าวถึงการแสดงธรรมธัมมจักรกับปวัตตนสูตรของพระพุทธเจ้าแก่ภิกษุปัญจวัคคีย์ ความว่าภิกษุทั้งหลายที่สุด 2 อย่างที่บรรพชิตไม่พึงเสพได้แก่กามสุขัลลิกานุโยคในกามทั้งหลายการหมกมุ่นอยู่ด้วยกามสุขในกามทั้งหลายเป็นธรรมอันทรามเป็นของชาวบ้านเป็นของปุถุชนไม่ใช่ของพระอริยะไม่ประกอบด้วยประโยชน์อัตตกลีณานุโยคการประกอบความลำบากเดือดร้อนแก่ตนเป็นทุกข์ไม่ใช่ของพระอริยะไม่ประกอบด้วยประโยชน์

“ภิกษุทั้งหลาย มัชฌิมาปฏิปทาไม่เอียงเข้าใกล้ที่สุด 2 อย่างนั้น ตถาคตได้ตรัสรู้อันเป็นปฏิปทา ก่อให้เกิดจักขุ ก่อให้เกิดญาณ เป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อพระนิพพาน ภิกษุทั้งหลาย ก็มัชฌิมาปฏิปทาที่ตถาคตได้ตรัสรู้แล้ว อันเป็นปฏิปทา ก่อให้เกิดจักขุ ก่อให้เกิดญาณ เป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ และเพื่อพระนิพพานนั้น เป็นฉน มัชฌิมาปฏิปทานั้น ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 ประการ คือ 1) สัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ 3)

สัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบ 4) สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำชอบ 5) สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ 6) สัมมาวายามะ คือ ความเพียรชอบ 7) สัมมาสติ คือ การระลึกชอบ และ 8) สัมมาสมาธิ คือ ความตั้งจิตมั่น ชอบ ภัทฺฐทั้งหลาย นี้คือมัชฌิมาปฏิปทานั้น ที่ตถาคตได้ตรัสรู้แล้ว อันเป็นปฏิปทาก่อให้เกิดจักขุ ก่อให้เกิด ญาณ เป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อพระนิพพาน” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539)

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงคำว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” ซึ่งสามารถอธิบายความหมายโดยนัยตามศัพท์ได้ว่า คำว่า “มัชฌิมา” หมายถึง “กลาง” และคำว่า “ปฏิปทา” หมายถึง “แนวทางแห่งความประพฤติปฏิบัติ” ดังเช่นปฏิปทาของพระอรหันต์ (นววรรณ พันธเมธา, 2547) อันหมายถึงแนวปฏิบัติที่มุ่งให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม เมื่อรวมความแล้ว “มัชฌิมาปฏิปทา” จึงหมายถึงแนวทางการปฏิบัติตามหลักทางสายกลางที่ประกอบด้วยองค์ 8 ประการ เรียกว่า “อริยมรรค” หรือ “มรรคมองค์ 8” ซึ่งเป็นหนทางสายเดียวที่มุ่งไปสู่จุดหมายเดียว คือ ความดับทุกข์ โดยสิ้นเชิง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการหลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์ โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติทางจิตใจให้เกิดความรู้แจ้งและบรรลุนิพพาน ทั้งนี้สอดคล้องกับถ้อยคำที่กล่าวถึงเป้าหมายสูงสุดของการแสวงหาความจริงของชีวิตว่าเป็นเส้นทางที่ผู้ปฏิบัติต้องเดินด้วยตนเอง ดังคำกล่าวของศรัทธามกฤษณะที่ว่า “เป็นช่วงสุดท้ายในถนนแห่งชีวิตที่ต้องเดินทางโดยลำพัง” (Hermits, 1998) การปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวย่อมมุ่งสู่ความว่างจากกิเลส อันนำไปสู่ความสงบและสันติสุขซึ่งเป็นสาระสำคัญของการพัฒนาจิตใจ นอกจากนี้ “มัชฌิมาปฏิปทา” ยังสามารถแปลได้ว่า “ทางสายกลาง” โดยมีคำว่า “กลาง” เป็นองค์ประกอบสำคัญ จึงอาจกล่าวได้ว่า หากแนวปฏิบัติใดมิใช่ทางสายกลาง ก็ไม่สอดคล้องกับหลักของพุทธศาสนา เนื่องจากพุทธศาสนามุ่งความเป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปสู่ทางซ้ายหรือสู่ทางขวา หากอธิบายในภาษาร่วมสมัย อาจกล่าวได้ว่าเป็นการ “ปรับให้ได้ดี” หรือปรับให้พอเหมาะพอสม กล่าวคือ ในแต่ละสถานการณ์ผู้ปฏิบัติจำเป็นต้องพิจารณาและปรับแนวทางให้เหมาะสมกับกาลเวลา เหตุการณ์ และสถานที่ โดยไม่กำหนดหลักตายตัวเพียงอย่างเดียว (พระรัตนสุวรรณ, 2538)

ทั้งนี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดง “สัมมาปฏิบัติ” อันเป็นข้อปฏิบัติอย่างละเอียดและถูกต้อง โดยเป็นการขยายความของปัญญา ศีล และสมาธิ ซึ่งรวมเรียกว่า “อริยมรรคมองค์ 8” อันประกอบด้วยองค์สำคัญดังต่อไปนี้

1. สัมมาทิฐิ คือ ความเห็นที่ถูกต้องว่า เหตุแห่งความทุกข์ที่สำคัญคือ “ตัณหา” และตัณหาไม่ได้เกิดขึ้นโดยลอย ๆ หากมีกระบวนการเกิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เมื่อเกิดตัณหาแล้วย่อมนำไปสู่อุปาทาน และก่อให้เกิดกระบวนการแห่งทุกข์อย่างสมบูรณ์ ในทางกลับกัน กระบวนการเกิดทุกข์ย่อมสิ้นสุดลงได้เมื่ออวิชชาสิ้นไป และเมื่อปัญญาเกิดขึ้นมาแทนอวิชชา ความมืดย่อมดับไปเมื่อมีแสงสว่าง ความเห็นถูกต้องดังกล่าวจึงเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่การทำลายเหตุแห่งทุกข์อย่างถอนรากถอนโคน (พระครู ชลธาร คุณากร, 2558)

2. สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริหรือความคิดที่ถูกต้อง เป็นความคิดที่มีปัญญาเป็นแสงสว่างนำหน้ามิให้กระบวนการตัณหาตั้งต้น โดยพระพุทธเจ้าแสดงว่าเป็นความดำริที่ไม่หมกมุ่นในกาม ไม่พยาบาท และไม่เบียดเบียน ซึ่งสะท้อนกระบวนการทางจิตอย่างชัดเจนว่า หากความดำริในกามเกิดขึ้นเต็มที่ ย่อมนำไปสู่กามตัณหาและภวตัณหา แต่หากไม่สมหวังอาจกลายเป็นความโกรธ พยาบาท และการเบียดเบียน ซึ่ง

สอดคล้องกับวิวัฒนาการ ดังนั้น สัมผัสกับปะจิงเป็นความดำริที่สอดคล้องกับสัมมาทิฐิ และช่วยมิให้กระบวนการแห่งทุกข์ตามระบบปฏิจสมุปบาทเกิดขึ้น โดยเปลี่ยนจากความดำริผิดที่นำโดยกามไปสู่ความดำริออกจากกาม ไม่พยาบาท และไม่เบียดเบียน (พระครู ชลธาร คุณากร, 2558)

3. สัมมาวาจา คือ การสื่อสารที่ถูกต้อง ดีงาม และเป็นไปเพื่อความไม่ทุกข์ กล่าวคือ ไม่สื่อสารด้วยจิตใจที่ถูกห่อหุ้มด้วยตัณหา ไม่พูดเพื่อตอบสนองตัณหา หรือเพื่อแสวงหาสิ่งมาบำรุงบำเรอตัณหา แต่เป็นการสื่อสารเพื่อความเข้าใจ โดยยึดหลักไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียด และไม่พูดเพ้อเจ้อ เพราะคำพูดดังกล่าวมักปรุงแต่งขึ้นในขณะที่ยึดติดครอบงำจิตใจ เมื่อเว้นจากถ้อยคำเช่นนั้น การสื่อสารย่อมตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริง เหมาะสมกับกาลเทศะ และสำคัญคือทำให้ผู้รับสารเกิดความฉลาด สงบเย็น และเป็นประโยชน์ จึงนับว่าเป็นการพูดจาที่ถูกต้อง (พระครู ชลธาร คุณากร, 2558)

4. สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำที่ถูกต้อง โดยหมายถึงการทำงานที่ไม่เป็นที่ตั้งของอวิชชา ตัณหา และอุปาทาน หากมองการทำงานเป็นกิจกรรมหนึ่งของการปฏิบัติธรรม กล่าวคือ ทำงานไปพร้อมกับการดับกิเลส เพราะในการทำงานมีสติ ปัญญา สมาธิ และศีลประกอบอยู่ครบถ้วน จึงต้องเชื่อมโยงวิถีชีวิตกับวิถีธรรม ให้ประสานกันอย่างกลมเกลียว เพื่อให้ “งานได้” และ “ใจบริสุทธิ์” โดยยังทำงาน ธรรมะยิ่งงอกงาม เพราะมีสติและปัญญาเป็นแสงสว่างนำทางอยู่เสมอ (พระครู ชลธาร คุณากร, 2558)

5. สัมมาอาชีวะ คือ การประกอบอาชีพที่ถูกต้อง ซึ่งครอบคลุมทั้งการทำงาน การเลือกอาชีพ และการใช้จ่ายทรัพย์ที่ได้มาจากอาชีพนั้นอย่างถูกต้อง เหมาะสม และคุ้มค่า ทั้งนี้ การงานหรืออาชีพที่เอื้อต่อการดับทุกข์ต้องเป็นอาชีพที่เลี้ยงกายและเลี้ยงใจให้มีสุขภาวะพอ ๆ กัน กล่าวคือทำให้ร่างกายแข็งแรงพอจะต้านทานโรคภัย และทำให้จิตใจเข้มแข็งพอจะต้านทานการรุกรานของกิเลส (พระครู ชลธาร คุณากร, 2558)

6. สัมมาวายามะ คือ ความเพียรที่ถูกต้อง ได้แก่ การเพียรขจัดกิเลสที่เกิดขึ้นแล้วหรือเคยเกิดให้หมดไป ระมัดระวังกิเลสใหม่มิให้เกิดขึ้นอีก และเมื่อจิตว่างจากการรบกวนของกิเลสก็เร่งสร้างกุศลคือปัญญา ศีล และสมาธิให้มากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้แม้จะสร้างกุศลได้เข้มแข็งแล้ว หากยังไม่มั่นคงและไม่สิ้นเชิงก็ยังไม่ประมาทไม่ได้ จำเป็นต้องหมั่นประกอบกุศลอย่างสม่ำเสมอ (พระครู ชลธาร คุณากร, 2558)

7. สัมมาสติ คือ ความรู้สึกตัวทั่วพร้อมอย่างถูกต้อง ทำหน้าที่เป็นนายทวารสำคัญในการเฝ้าดูสิ่งที่เข้ามากระทบใจ สติจึงทำหน้าที่ตามดู ตามรู้ และตามเห็นอย่างใกล้ชิดทั้งในกายและใจ โดยเฉพาะการระมัดระวังมิให้เกิดการปรุงแต่ง “ตัวกูของกู” อันเป็นต้นตอของทุกข์ เมื่อสติรู้เท่าทันความพอใจและความไม่พอใจ ย่อมตัดวงจรการเกิดตัณหาได้ ทำให้ใจกลับคืนสู่ความเป็นปกติ ไม่ฟูไม่แฟบ ไม่ขึ้นไม่ลงตามโลกธรรม และยังทำหน้าที่พิจารณาธรรมที่เกิดขึ้นกับจิตว่าเป็นกุศลหรืออกุศล มีคุณหรือโทษต่อความบริสุทธิ์ของจิตเพียงใด สติจึงเป็นกุญแจสำคัญในการกลั่นกรองกระบวนการทำงานของจิตให้ดำเนินไปอย่างมีดุลยภาพ (พระครู ชลธาร คุณากร, 2558)

8. สัมมาสมาธิ คือ ความมั่นคงแห่งจิตอย่างถูกต้อง เป็นความตั้งมั่นที่หนักแน่นจนสามารถทำงานสอดคล้องประสานกับปัญญาเพื่อขจัดตัณหาได้อย่างทันทั่วถึง โดยสัมมาสมาธิทำหน้าที่คุ้มครองความบริสุทธิ์ของจิต ความมั่นคงของจิต และความอ่อนโยนยืดหยุ่นของจิตให้พร้อมรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ โดยไม่หวั่นไหวประอะเปื้อน ทั้งนี้ สัมมาสมาธิในระดับสูงสุดคือความสงบมั่นในอารมณ์เดียว มีสติสัมปชัญญะทำงานร่วมกันอย่างไม่ขาดตก

บกพร่อง สามารถเผชิญอารมณ์ได้ทุกชนิดแต่ไม่ยึดติดอารมณ์ใด เปรียบดังใบบัวที่อยู่ในน้ำได้แต่ไม่ถูกน้ำซึมซาบ เมื่อผู้ปฏิบัติเห็นโทษของตัณหาและประพจน์ให้ถูกต้องทางกาย วาจา ใจ โดยตัดรากถอนโคนมิให้ตัณหาเกิดอีก ความทุกข์ก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ทางสายนี้จึงเป็นอิสระจากชั่วบวกและชั่วลบ ไม่ติดในความพอใจหรือไม่พอใจ แต่ดำรงมั่นอยู่ในความเป็นปกติ และไม่เป็นบ่อเกิดแห่งตัณหาเพราะไม่มีเงื่อนไขให้ตัณหาเกิดได้ (พระมหาจรรยา สุทธิญาณ, 2548)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงหลักการดำเนินชีวิตตามทางสายกลางว่า ในทางปฏิบัติมนุษยมักเอนเอียงไปสู่ความสุดโต่ง โดยบางกลุ่มให้ความสำคัญกับการบำรุงบำเรอร่างกายมากจนละเลยการพัฒนาจิตใจ ซึ่งในทางพุทธศาสนาเรียกว่า “กามสุขัลลิกานุโยค” ขณะที่บางกลุ่มเกิดความเบื่อหน่ายรังเกียจความสุขทางกาย แล้วเอนเอียงไปสู่การเน้นด้านจิตใจอย่างสุดโต่ง บางครั้งถึงกับทรมานร่างกายและละเลยความสุขทางกายโดยสิ้นเชิงเพื่อหวังความสำเร็จทางจิตใจ จนกลายเป็นการเสพติดทางจิต และเข้าลักษณะ “อัตตกิลมณานุโยค” ซึ่งแม้ในสังคมปัจจุบันก็ยังปรากฏความสุดโต่งทั้งสองลักษณะนี้ได้ โดยเป็นการเอียงสุดในด้านปฏิบัติ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539)

ดังนั้น มัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งได้แก่มรรคมรรค 8 จึงเป็นข้อปฏิบัติที่อยู่บนความพอดี ไม่ตึงเกินไปและไม่หย่อนเกินไป อันสามารถนำไปสู่จุดหมายแห่งชีวิตที่ดีงาม อีกทั้ง “สายกลาง” ยังมีนัยว่า “ความพอดี” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “ดุลยภาพ” หรือ “สมดุล” ที่นิยมใช้ในปัจจุบัน กล่าวคือ ข้อปฏิบัติในพระพุทธศาสนามีลักษณะของความพอดีและความสมดุล โดยมีมัชฌิมาปฏิปทาเป็นความพอดีของระบบโดยรวม มิใช่เพียงบางส่วน ทั้งนี้โดยทั่วไปจะเห็นได้ว่า หลักธรรมในทุกระดับของพระพุทธศาสนาต่างมีความเป็นสายกลางเป็นแก่นสำคัญ กล่าวคือ ความเป็นสายกลางคือความพอดีที่นำไปสู่จุดหมายและตรงต่อความจริง ไม่เอนเอียงไปสู่ความสุดโต่งจนพลัดจากความจริง อันเป็นลักษณะทั่วไปประการหนึ่งของพุทธศาสนา (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2531) หลักการดำเนินชีวิตตามทางสายกลางในพระพุทธศาสนาเรียกว่า “มรรค” ซึ่งเป็นทางดำเนินชีวิตอันประเสริฐ (พรหมจริยะ) โดยประกอบด้วยมรรคมรรค 8 และสามารถจัดเป็นองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา หรือไตรสิกขา ดังนั้น การดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธจึงเป็นการฝึกฝนและพัฒนาตนให้ดำเนินตามมรรค อันเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตที่ดีงาม และนำไปสู่เป้าหมายของชีวิตตามหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (พระครูชลธารคุณากร, 2558)

การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนากับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี

การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนากับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี เป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างกรอบจริยธรรมเชิงคุณธรรมภายในกับหลักเกณฑ์ทางวิชาชีพที่กำหนดขึ้นอย่างเป็นทางการ เพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานทางบัญชีให้มีความถูกต้อง โปร่งใส และน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น โดยหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะอริยมรรคมีองค์ 8 สามารถทำหน้าที่เป็นฐานทางจริยธรรมภายใน ที่ช่วยหล่อหลอมความคิดเจตนา และพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีให้สอดคล้องกับจรรยาบรรณทางวิชาชีพ

1. การบูรณาการในมิติความคิดและเจตนา ในมิติของความคิดและเจตนา หลักสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นฐานในการเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีได้อย่างเหมาะสม หลักสัมมาทิฐิช่วยให้นักบัญชีมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อบทบาทและหน้าที่ของตน ตระหนักถึงผลกระทบของข้อมูล

ทางการเงินที่จัดทำต่อผู้มีส่วนได้เสีย และเห็นความสำคัญของประโยชน์สาธารณะมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน ขณะที่หลักสัมมาสังกัปปะเน้นเจตนาที่บริสุทธิ์ การไม่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ และการตัดสินใจด้วยความเป็นธรรม การบูรณาการหลักธรรมทั้งสองประการนี้ช่วยเสริมสร้างหลักความซื่อสัตย์ และความเป็นกลาง ซึ่งเป็นหัวใจของจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี เนื่องจากนักบัญชีที่มีความเข้าใจถูกต้องและมีเจตนาบริสุทธิ์จะสามารถต้านทานแรงกดดันจากผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ และปฏิบัติงานตามหลักวิชาชีพได้อย่างมั่นคง

2. การบูรณาการในมิติการปฏิบัติงานทางบัญชี

ในมิติของการปฏิบัติงาน หลักสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ สามารถนำมาบูรณาการเข้ากับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีได้อย่างชัดเจน หลักสัมมาวาจาสะท้อนถึงการสื่อสารข้อมูลทางการเงินอย่างตรงไปตรงมา ไม่บิดเบือน และไม่กล่าวอ้างเกินกว่าข้อเท็จจริง ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานงบการเงินอย่างถูกต้องและโปร่งใส หลักสัมมากัมมันตะเน้นการกระทำที่ถูกต้องและไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งในบริบทของวิชาชีพบัญชี หมายถึง การไม่ปลอมแปลงข้อมูล การไม่ตกแต่งบัญชี และการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี และมาตรฐานการสอบบัญชีอย่างเคร่งครัด ส่วนหลักสัมมาอาชีวะมุ่งเน้นการประกอบอาชีพโดยสุจริต ไม่แสวงหาผลประโยชน์จากการปฏิบัติที่ขัดต่อจริยธรรม ซึ่งช่วยสนับสนุนหลักพฤติกรรมทางวิชาชีพ และเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของวิชาชีพบัญชีในสายตาสังคม (พระธนายุพงศ์ อาสนธ ,2556)

3. การบูรณาการในมิติการควบคุมตนเองและคุณภาพงานวิชาชีพ ในมิติของการควบคุมตนเองและคุณภาพการปฏิบัติงาน หลักสัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความรอบคอบ ความเพียร และความมีสติในการทำงานของนักบัญชี หลักสัมมาวายามะช่วยส่งเสริมความเพียรพยายามในการตรวจสอบข้อมูลอย่างละเอียด ลดความผิดพลาดที่อาจเกิดจากความประมาท ขณะที่หลักสัมมาสติช่วยให้นักบัญชีสามารถรับรู้และจัดการกับอารมณ์ ความเครียด และแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมในการทำงานได้อย่างเหมาะสม (พระธนายุพงศ์ อาสนธ ,2556) ส่วนหลักสัมมาสมาธิช่วยเสริมสร้างความตั้งมั่นและความละเอียดรอบคอบในการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน อันนำไปสู่การจัดทำรายงานทางการเงินที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ การบูรณาการหลักธรรมในมิตินี้จึงมีส่วนช่วยสนับสนุนหลักความสามารถและความรอบคอบในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักการสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี

จากการวิเคราะห์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนากับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีสามารถครอบคลุมทั้งมิติความคิด มิติการปฏิบัติงาน และมิติการควบคุมตนเอง ซึ่งช่วยเสริมสร้างจริยธรรมทางวิชาชีพอย่างรอบด้านและยั่งยืน การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนากับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีมิได้เป็นเพียงการเชื่อมโยงเชิงแนวคิดเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางเชิงปฏิบัติในการเสริมสร้างจริยธรรมทางวิชาชีพได้จริง ทั้งในระดับบุคคล ระดับองค์กร และระดับวิชาชีพ ซึ่งมีส่วนช่วยยกระดับความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินและเสริมสร้างความไว้วางใจของสังคมต่อวิชาชีพบัญชีในระยะยาว

บทสรุป

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนากับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี โดยมุ่งเน้นการนำอริยมรรคมีองค์ 8 มาใช้เป็นกรอบแนวคิดทางจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบในการประกอบวิชาชีพบัญชี ผ่านการศึกษาวิเคราะห์เอกสารทางพระพุทธศาสนา แนวคิดด้านจริยธรรมทางวิชาชีพบัญชี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า หลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะอริยมรรคมีองค์ 8 มีความสอดคล้องกับหลักจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีอย่างเป็นระบบ ทั้งในมิติความคิด เจตนา การปฏิบัติงาน และการควบคุมตนเอง หลักธรรมดังกล่าวสามารถทำหน้าที่เป็นฐานจริยธรรมภายในที่ช่วยเสริมพลังให้กับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ซึ่งเป็นกรอบกำกับพฤติกรรมภายนอก ส่งผลให้การปฏิบัติงานทางบัญชีเป็นไปอย่างสมครใจ มีความมั่นคงทางจริยธรรม และยั่งยืนมากยิ่งขึ้น การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนากับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีไม่เพียงช่วยลดปัญหาการขาดจริยธรรมในการปฏิบัติงาน เช่น การบิดเบือนข้อมูลทางการเงินหรือการปฏิบัติภายใต้แรงกดดันที่ขัดต่อหลักวิชาชีพเท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างคุณภาพของรายงานทางการเงิน ความน่าเชื่อถือของวิชาชีพบัญชี และความไว้วางใจของสังคมต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม ดังนั้น การส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ควบคู่กับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ทั้งในระดับนโยบาย องค์กร และบุคคล จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพบัญชีให้มีจริยธรรม คุณภาพ และความยั่งยืนในบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี ว่าด้วยจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2561. (2561). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนพิเศษ 301 ง.*
- นิรมล จ่านศรี. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของงานการเงินและบัญชีคณะสาธารณสุขศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*, 5(4), 112-112.
- หนึ่งฤทัย เขียวหวาน. (2557). *ผลกระทบของจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี และความเป็นมืออาชีพ ที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในจังหวัดนนทบุรี*. การศึกษาค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พระครูชลธารคุณากร (ถาวโร). (2558). อริยมรรคมีองค์ 8 กับการหลุดพ้นจากกรรม. *วารสารปัญญาภิธาน*, 2(2), 18-27.
- พระธนายุพงศ์ อาสนธ. (2556). อริยมรรค ในฐานะเครื่องมือสร้างความสำเร็จในชีวิต. *Journal of Dhammaduta*, 2(1), 41-54.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2531). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2539). *คำสอนเป็นกลาง ปฏิบัติสายกลาง ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ. (2548). *พุทธวิถี*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

พระรัตนสุวรรณ. (2538). *สมาธิและวิปัสสนา ในชีวิตประจำวันสำนักคั่นคว่ำทางวิญญาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน.

มนัสนันท์ กิตติ์เจริญ, และ สุรีย์ โขษกรณัฐ. (2564). *ความสามารถทางวิชาชีพที่มีต่อคุณภาพของ รายงานการ
ตรวจสอบและรับรองบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระบัญชี
มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีปทุม*.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2561). *ข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี ว่าด้วยจรรยาบรรณของผู้
ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2561*. กรุงเทพมหานคร : สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สิริพร กรรณศร และประเวศ เพ็ญภูมิกุล. (2564). *คุณค่าทางวิชาชีพและจรรยาบรรณที่ส่งผลต่อความสำเร็จใน
การปฏิบัติงานของนักบัญชีในเขตภาคกลาง. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. 15(2),
1-18*.

สุพัตรา รักการศิลป์ และคณะ. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการ
ทำงานของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย สาขาวิชาการบัญชี คณะ
วิทยาการจัดการ. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*.

สุณิรัตน์ ศรีชื่น. (2564). *คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของนักบัญชีวิชาชีพในยุคดิจิทัลที่ผู้ประกอบการมีความ
ต้องการในจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. (การบัญชี). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.

Hermits. (1998). *The insights' of Solitude*. New York : St Martin is Press.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

พระก้องเกียรติ สุวทณปญโญ (แช่ลิ้ม)* และ พระอุเทน อภิชาโต (ศิริกุลพัฒน์ผล)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

PERSONNEL'S QUALITY OF LIFE DEVELOPMENT FOR WORK PERFORMANCE OF TALING CHAN DISTRICT OFFICE IN BANGKOK

Phra Kongkiat Suwatthanapanyo (Lim)* and Phra Uthen Apichato (Sirikulpatthanaphol)

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

*Corresponding author e-mail: Kongsakonnakon@gmail.com

วันที่รับบทความ 27 สิงหาคม 2568 วันแก้ไขบทความ 28 สิงหาคม 2569 วันที่ตอบรับบทความ 30 สิงหาคม 2569

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร 2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้การวิจัยเชิงสำรวจ จากกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน 249 คน จากประชากร 657 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าเอฟด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.32) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.44) ส่วนด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.44)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่มีอายุ ตำแหน่งในการทำงาน และระยะเวลาในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนบุคลากรที่มีเพศ ระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ได้แก่ (1) ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ควรปรับค่าตอบแทนและสวัสดิการให้

เหมาะสม พร้อมส่งเสริมทักษะชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (2) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ควรปรับปรุงพื้นที่ให้บริการ ส่งเสริมสุขภาพและความปลอดภัยสำหรับบุคลากรและประชาชน (3) ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคลากร ควรจัดอบรมและพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ พร้อมเสริมทักษะจิตอาสาในการให้บริการ (4) ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ควรสนับสนุนการเรียนรู้และฝึกอบรมบุคลากร พร้อมออกแบบโครงสร้างตำแหน่งให้ก้าวหน้าและเท่าเทียม (5) ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ควรส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีมและอบรมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน (6) ด้านประชาธิปไตยในองค์กร ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นและสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย (7) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตด้านอื่น ๆ ควรปลูกฝังหลักพอเพียงและพรหมวิหารธรรมเพื่อสร้างสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (8) ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ควรส่งเสริมการปฏิบัติธรรม อดทนอดกลั้น และให้บริการสาธารณะด้วยจิตอาสา

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต บุคลากร เขตตลิ่งชัน

Abstract

The objectives of this research are: 1. To study the level of quality of life in the performance of personnel at Taling Chan District Office, Bangkok; 2. To compare the opinions of personnel on the quality of life in their work at Taling Chan District Office, Bangkok by personal factors; and 3. To study ways to improve the quality of life in the work of personnel at Taling Chan District Office, Bangkok.

The research methodology is integrated, using exploratory research from a sample of personnel at Taling Chan District Office, Bangkok. Two hundred forty-nine people out of a population of 657 were selected. The data were analyzed by determining frequency, percentage, mean, and standard deviation. The F-value test was conducted using a one-way analysis of variance. When differences were identified, pairwise mean differences were compared with the least significant difference method. Qualitative research was also conducted using in-depth one-on-one interviews with 7 key informants, and the data were analyzed by descriptive content analysis.

The Objectives of this research were:

1. The quality of working life of personnel at Taling Chan District Office, Bangkok as a whole was moderate ($\bar{X}=3.37$, S.D.=0.32). When classified into individual aspects, it was found that the nature of work beneficial to society had the highest mean ($\bar{X}=3.41$, S.D.=0.44), while adequate and fair remuneration had the lowest mean ($\bar{X}=3.33$, S.D.=0.44).

2. The results of comparing the opinions of personnel on the quality of working life by individual factors revealed that personnel of different ages, positions, and lengths of service had no difference in opinion, thus rejecting the research hypothesis. However, personnel of different genders and education levels showed a statistically significant difference in opinion at the 0.05 level, thus accepting the research hypothesis.

3. Guidelines for Improving Work-Life Quality at Taling Chan District Office, Bangkok: (1) Ensure fair compensation and benefits while promoting life skills based on the sufficiency economy philosophy. (2) Provide a safe, health-promoting work environment for staff and the public. (3) Offer systematic training and skill development, including volunteer service skills. (4) Support learning and training, and design career structures for advancement and equity. (5) Promote teamwork and ethical conduct for the greatest benefit of the public. (6) Encourage democratic participation and staff input in organizational decisions. (7) Foster work-life balance using sufficiency economy and Brahmavihara principles. (8) Encourage socially beneficial work, including Dhamma practice, off-site learning, and volunteer service.

Keywords: Quality of Life; Personnel's; Taling Chan District

บทนำ

การศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ในประเทศไทยมีการดำเนินการมานานกว่า 30 ปี แต่ยังคงพบปัญหาเรื่องการกำหนดตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตอย่างชัดเจน ทำให้หน่วยงานภาครัฐทั้งกระทรวง กรม และ นักวิชาการพยายามพัฒนาตัวชี้วัดทั้งในระดับจังหวัด ชุมชน และบุคคล รวมถึงกลุ่มเฉพาะ เช่น ผู้สูงอายุ แรงงาน สตรี เกษตรกร ครีวเรือนชนบท และครีวเรือนที่มีแรงงานไปทำงานต่างประเทศ (ดุขฎี อายุวัฒน์, 2548) การวัดและประเมินคุณภาพชีวิตจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของประชากรแต่ละกลุ่ม

คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรภาครัฐยุคใหม่มุ่งเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ให้เป็นกลไกสำคัญในการสร้างคุณค่าให้ส่วนราชการ โดยบรรยากาศการทำงานที่ดีช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของบุคลากร ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน (วรรณ วรชัง, 2558). ความผูกพันต่อองค์กรเกิดจากหลายปัจจัย เช่น ลักษณะงาน การบริหารจัดการ และรางวัลจากงาน การทำงานร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมและพันธะใจต่อองค์กรช่วยให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายอย่างยั่งยืน (ชนิดา เล็บครุฑ, 2554).

สำนักงานเขต เป็นหน่วยงานราชการในสังกัดกรุงเทพมหานคร มีหน้าที่ให้บริการประชาชนในหลายด้าน ได้แก่ การปกครอง การทะเบียน การวางแผนพัฒนาเขต การดูแลทางบก ทางน้ำ และระบบระบายน้ำ การจัดการตลาด ท่าเทียบเรือ และที่จอดรถ การส่งเสริมการลงทุน การท่องเที่ยว การศึกษา การสังคม

สงเคราะห์ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การจัดการชุมชนและที่อยู่อาศัย การส่งเสริม กีฬา ประชาธิปไตย ความเสมอภาค สิทธิเสรีภาพ การรักษาความสะอาด การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกัน ภัย การควบคุมอาคาร และการบังคับใช้กฎหมายอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย (สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์, 2560). เพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตของบุคลากร กรุงเทพมหานครจึงกำหนดนโยบายบริหารทรัพยากรบุคคลโดยยึด หลักคุณธรรม โปร่งใส และมุ่งสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการใช้ศักยภาพของบุคลากรอย่างเต็มที่ โดยมีมาตรการสำคัญ เช่น การวางแผนกำลังคนให้สอดคล้องกับภารกิจ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการ บริหารบุคลากร การสรรหา คัดเลือก และแต่งตั้งบุคลากรอย่างเป็นธรรม การพัฒนาความรู้ ทักษะ และ สมรรถนะของบุคลากร การสนับสนุนความก้าวหน้าและจัดสวัสดิการเสริม การประเมินผลการปฏิบัติราชการ การกำกับดูแลระเบียบวินัยและจริยธรรม ตลอดจนการสร้างขวัญกำลังใจและความผูกพันระหว่างบุคลากรกับ กรุงเทพมหานคร (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร, 2561)

ด้วยเหตุผลและบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร เพื่อตรวจสอบระดับคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนำผล การศึกษามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคลากรและยกระดับประสิทธิภาพการบริการขององค์กร ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการพัฒนางานอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ซึ่ง แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม (2) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ ปลอดภัย และส่งเสริมสุขภาพ (3) ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคลากร (4) ด้านความมั่นคง และความก้าวหน้าในงาน (5) ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน (6) ด้านประชาธิปไตยในองค์กร (7) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตด้านอื่น ๆ และ (8) ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

2. ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(1) ประชากร (Population) ได้แก่ บุคลากรสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน ทั้งสิ้น 657 คน

(2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 7 คน ได้แก่ (1) ผู้บริหารสำนักงานเขต 2 คน (2) หัวหน้าฝ่ายสำนักงานเขต 3 คน และ (3) นักวิชาการ หรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 2 คน

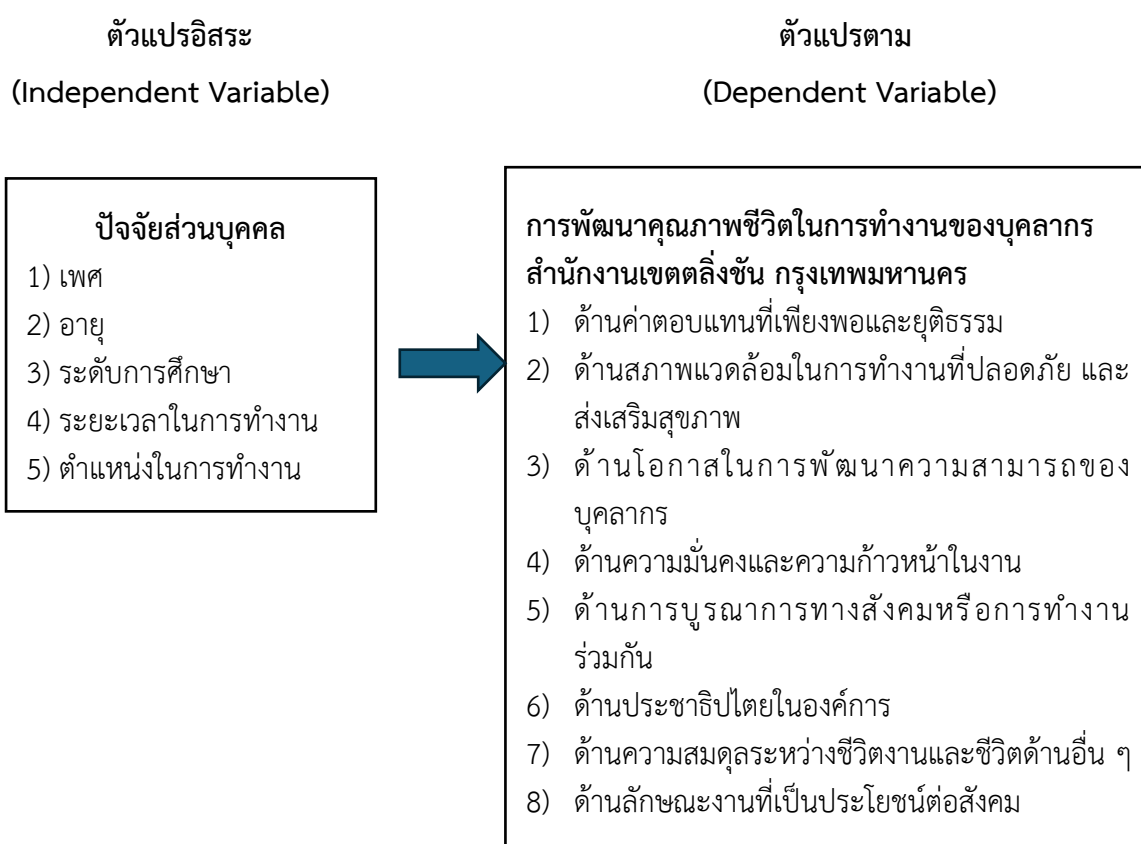
3. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 ถึงเดือน มีนาคม พ.ศ. 2567 รวมเป็น ระยะเวลา 5 เดือน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” โดยใช้วิธีผสมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งช่วยให้เข้าใจทั้งด้านตัวเลขและประสบการณ์เชิงลึกของบุคลากร การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลตัวเลขและวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เช่น ร้อยละ

ขณะที่การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์ และบันทึก เพื่อวิเคราะห์และสรุปความคิดเห็นเชิงพรรณนา ทั้งสองวิธีนี้เสริมกัน ทำให้ได้ภาพรวมของคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ครอบคลุมและเป็นระบบ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (Population)

ประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ บุคลากรสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน 657 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยบุคลากรสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน 249 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ขนาดกลุ่มตัวอย่างถูกกำหนดตามสูตรของยามานะ (Taro Yamane)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณคือ แบบสอบถาม (Questionnaire)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview Script)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จำนวน 249 ชุด โดยใช้วิธีสุ่มแบบพื้นที่ (Area Sampling) จากนั้นเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง และตรวจสอบความถูกต้อง พบว่าข้อมูลสมบูรณ์ทั้งหมด จำนวน 249 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัว (In-depth Interview) ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด จนครบทุกประเด็น โดยได้รับอนุญาตให้การจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมและวิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสม เพื่อจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากคะแนนแบบสอบถาม

2) เปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ เงินเดือน ระยะเวลาในการทำงาน และตำแหน่ง โดยใช้ t-test สำหรับตัวแปรสองกลุ่ม และ One-way ANOVA สำหรับตัวแปรสามกลุ่มขึ้นไป พร้อมเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วย LSD กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วย เทคนิควิเคราะห์เชิงเนื้อหาเชิงบริบท (Contextual Content Analysis Technique)

ผลการวิจัย

1. **ระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร**
ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.37$)

1) **ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม** คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า ค่าตอบแทนที่ได้รับเหมาะสมกับปริมาณงานและความรับผิดชอบอยู่ในระดับปานกลาง

2) **ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ** คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า ส่วนราชการมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพ เช่น การเล่นกีฬา โครงการต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

3) **ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคลากร** คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า เมื่อท่านมีปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน สามารถขอคำแนะนำหรือปรึกษาได้จากเพื่อนร่วมงานหรือผู้บังคับบัญชา อยู่ในระดับปานกลาง

4) **ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน** คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า ท่านได้ปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่การงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ อยู่ในระดับมาก

5) **ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน** คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า ท่านได้รับการช่วยเหลือจากผู้ร่วมงานในการทำงานเป็นอย่างดี อยู่ในระดับปานกลาง

6) **ด้านประชาธิปไตยในองค์กร** คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า ท่านสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระในการทำงานต่อผู้บังคับบัญชาโดยไม่มีผลต่อการพิจารณาความดีความชอบ อยู่ในระดับปานกลาง

7) **ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตด้านอื่น ๆ** คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านพอใจกับระยะเวลาในการปฏิบัติงานของส่วนราชการ อยู่ในระดับมาก

8) **ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม** คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า ท่านได้ปฏิบัติตามนโยบายของส่วนราชการในด้านการประหยัดพลังงานหรือด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

2. **เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล** ผลการวิจัยพบว่า

จากการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

1) **สมมติฐานที่ 1**

บุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

2) **สมมติฐานที่ 2**

บุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3) **สมมติฐานที่ 3**

บุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

4) **สมมติฐานที่ 4**

บุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ที่มีระยะเวลาในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

5) **สมมติฐานที่ 5**

บุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ที่มีตำแหน่งในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. **แนวทางการพัฒนาคูณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร** ผลการวิจัยพบว่า

1) **ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม**

(1) กรุงเทพมหานคร ควรปรับค่าตอบแทนเพิ่มขึ้นให้เหมาะสมกับค่าครองชีพ โดยอยู่ในกรอบของกฎหมายและการปฏิบัติงานของบุคลากรแต่ละที่

(2) กรุงเทพมหานคร ควรจัดให้มีการอบรมและส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับบุคลากร

(3) กรุงเทพมหานคร ควรจัดสวัสดิการให้เกิดความครอบคลุมทุกด้าน ส่งเสริมให้โอกาสบุคลากรแต่ละกลุ่มงานได้แสดงความสามารถอย่างสม่ำเสมอ

2) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ

(1) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรต้องปรับพื้นที่ในการให้บริการ มีการส่งเสริมสุขภาพ มีกิจกรรมออกกำลังกาย และตรวจสุขภาพสำหรับบุคลากร

(2) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรจัดบริการสำหรับนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ เช่น สถานที่จอดรถ การอำนวยความสะดวก และการรักษาความปลอดภัย

(3) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรมีการส่งเสริมสุขภาพให้กับบุคลากรหรือผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้ปรับตัวเข้ากับสำนักงานเขตได้อย่างเหมาะสม

3) ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคลากร

(1) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรมีการอบรมเพิ่มเติมความรู้ให้กับบุคลากรซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ให้มีความเชี่ยวชาญและเหมาะสมกับตำแหน่ง

(2) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบตามตัวชี้วัดประกอบอัตราประจำปี มีการพัฒนา บุคลากรโดยการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านต่าง ๆ

(3) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรให้บริการอย่างมีคุณธรรม รวมถึงทักษะการให้บริการอย่างเป็นจิตอาสา เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว และสร้างความประทับใจให้แก่ผู้มารับบริการ

4) ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน

(1) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรมีการแนะนำส่งเสริมบุคลากรในการเรียนรู้ หรือสนับสนุนการศึกษาที่สูงขึ้น

(2) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรมีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะด้านต่าง ๆ ในสาขาอาชีพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับแต่ละกลุ่มงานอย่างสม่ำเสมอ

(3) กรุงเทพมหานคร ควรออกแบบโครงสร้างของตำแหน่งระหว่างสำนักงานเขตและสำนักให้มีความก้าวหน้า และเท่าเทียมกัน

5) ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน

(1) ควรมีการบูรณาการสิ่งต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีความรวดเร็ว และถูกต้อง บูรณาการการทำงานร่วมกันกับทุกภาคส่วน เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน

(2) ผู้บริหารและบุคลากรควรร่วมกันพัฒนา และยอมรับสิ่งใหม่ ๆ รวมถึงสร้างสรรค์การทำงานเป็นทีม ก่อให้เกิดความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการทำงาน

(3) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรจัดโครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้กับบุคลากร เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

6) ด้านประชาธิปไตยในองค์กร

(1) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นในการทำงาน

(2) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรสร้างบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตย

(3) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรให้เกียรติ และรับผิดชอบในภาระหน้าที่ของตน เพื่อเสริมสร้างการรักษาระเบียบวินัย ข้อกฎหมาย

7) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตด้านอื่น ๆ

(1) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรปลูกฝังความพอเพียง ความประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติให้เป็นปกตินิสัยอยู่ตลอดเวลา

(2) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรนำหลักพรหมวิหารธรรม ซึ่งเป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร

(3) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรส่งเสริมให้บุคลากรมีการดูแลสุขภาพ และปฏิบัติตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลในชีวิตและการทำงาน

8) ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

(1) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรส่งเสริมและปลูกฝังให้บุคลากรแต่ละคนได้มีโอกาสปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน

(2) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรให้บุคลากรมีการศึกษาดูงานนอกพื้นที่ และฝึกการทำงานเป็นทีมร่วมกัน

(3) สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรเพิ่มทักษะการเรียนรู้ในการให้บริการสาธารณะ และให้บริการด้วยความเป็นจิตอาสา การบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนเป็นหลัก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง

1) ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อำนาจ เจริญสุข** เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 6 จังหวัดนครสวรรค์” พบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (อำนาจ เจริญสุข, 2557).

2) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ธนิศา ชีร์ตัน** เรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องค์กรักษ์” พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (ธนิศา ชีร์ตัน, 2554).]

3) ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคลากร คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

ของ **กมลวรรณ ปั่นขาว** เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” พบว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (กมลวรรณ ปั่นขาว, 2561).

4) **ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน** คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุนทร นามโคตรศรี** เรื่อง “คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา” พบว่าภาพรวมทั้ง 8 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง (สุนทร นามโคตรศรี, 2553).

5) **ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน** คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วินัย อำดวง** เรื่อง “คุณภาพชีวิตของประชาชนชาวชุมชนสะพานสาม ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ” พบว่าระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (วินัย อำดวง, 2553).

6) **ด้านประชาธิปไตยในองค์กร** คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พัชรีย์ หล้าแหล่ง** เรื่อง “การศึกษาคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันในพื้นที่ภาคใต้” พบว่าภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง (พัชรีย์ หล้าแหล่ง, 2556).

7) **ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตด้านอื่น ๆ** คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อรนิษฐ์ แสงทองสุข** เรื่อง “การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี” พบว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (อรนิษฐ์ แสงทองสุข, 2563).

8) **ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม** คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระกรัณรัชก์ เขมจาโร** เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่” พบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (พระกรัณรัชก์ เขมจาโร, 2558).

2. **เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า**

1) บุคลากรสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำราญ จุช่วย และคณะ (2556) เรื่อง “คุณภาพชีวิตนักศึกษาวิทยาลัยราชพฤกษ์: กรณีศึกษานักศึกษาเข้าใหม่” พบว่านักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกัน

2) บุคลากรสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรี หล้าแหล่ง (2556) เรื่อง “การศึกษาคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันในพื้นที่ภาคใต้” พบว่าปัจจัยด้านอายุ ศาสนา รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ระดับการศึกษา และลักษณะการถือครองที่ดิน มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) บุคลากรสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระภิกษุณัฏฐ์ เขมจารี (2558) เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าตุม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่” พบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งหน้าที่ แต่ไม่แตกต่างตามเพศและสถานภาพสมรส

4) บุคลากรสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ที่มีระยะเวลาในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลวรรณ ปั่นขาว (2561) เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” พบว่าบุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา เงินเดือน และตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

5) บุคลากรสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ที่มีตำแหน่งในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัลยา สูงสว่าง (2563) เรื่อง “คุณภาพชีวิตการทำงานของนายทหารประทวน หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย” พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ระดับการศึกษาและรายได้ มีผลต่อความแตกต่างของคุณภาพชีวิตการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนและพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้กับบุคลากร พร้อมพัฒนานวัตกรรมยกระดับสุขภาพและเครือข่ายสาธารณสุข เพื่อสอดคล้องกับนโยบาย “กรุงเทพมหานครด้านสุขภาพดี” ของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

2. สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรพัฒนาพื้นที่สีเขียวสาธารณะให้บุคลากรและประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นสถานที่พักผ่อนและทำกิจกรรมลดภาวะโลกร้อน ลดฝุ่นและมลพิษในอากาศ ตามโครงการ Green Bangkok 2023 เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี

3. สำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรมีการวางแผนล่วงหน้า จัดทำแผนงานเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแต่ละส่วนงาน พร้อมนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์สูงสุด และปรับตัวตามยุคสมัยด้วยการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารสำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยสำรวจความต้องการเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนและตอบสนองได้อย่างเหมาะสม
2. ผู้บริหารสำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรส่งเสริมการบูรณาการหลักธรรมกับการทำงาน โดยเฉพาะการใช้สติให้บุคลากร เพื่อช่วยลดความกดดันและความเครียดจากงาน
3. ผู้บริหารสำนักงานเขตตลิ่งชัน ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เหมาะสมและเอื้อต่อการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความสุขและความพึงพอใจในงาน ส่งผลดีต่อบุคลากรและสำนักงานเขต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลากรในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับต่าง ๆ ของสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
2. ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานบุคคล เช่น การพัฒนาบุคลากรและการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจและปรับปรุงสวัสดิการให้เหมาะสม
3. ควรศึกษาการนำหลักธรรมมาบูรณาการใช้จริงในการปฏิบัติงาน หรือการพัฒนาศักยภาพบุคลากร เพื่อนำผลไปปรับปรุงประสิทธิภาพในทุกระดับ
4. ควรสนับสนุนบุคลากรให้ได้รับโอกาสความก้าวหน้าในการทำงานตามความรู้และความสามารถ จัดอบรมและส่งเสริมการพัฒนาทักษะสู่ความก้าวหน้าในสายอาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ ปั่นขาว. (2561). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- กัลยา สูงสว่าง. (2563). *คุณภาพชีวิตการทำงานของนายทหารประทวน หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).
- ชนิดา เล็บครุฑ. (2554). *ผลกระทบของคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์* (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดุขฎิ อายุวัฒน์. (2548). *มาตรวัดคุณภาพชีวิต: ศึกษากรณีประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย*. *วารสารประชากรศาสตร์*, 21(1), 41–62.
- ธนิดา ชีรัตน์. (2554). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องค์กรักษ์* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).

- พระกรัณรักษ์ เขมจาโร. (2558). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พัชรี หล้าแหล่ง. (2556). การศึกษาคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันในพื้นที่ภาคใต้ (รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยแม่โจ้).
- วรรณ วรชัง. (2558). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารวิทยาการจัดการ, 2(2), 90-105.
- วินัย อ่ำดวง. (2553). คุณภาพชีวิตของประชาชนชาวชุมชนสะพานสาม ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี).
- สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์. (2560). แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร. (2561). แผนยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรบุคคลของกรุงเทพมหานคร (พ.ศ. 2561-2565). สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/aPvjp>
- สำราญ จูช่วย, และคณะ. (2556). คุณภาพชีวิตนักศึกษาวิทยาลัยราชพฤกษ์: กรณีศึกษานักศึกษาเข้าใหม่ ปีการศึกษา 2555 (รายงานวิจัย). ศูนย์วิจัยและพัฒนา, วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- สุนทร นามโคตรศรี. (2553). คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา (โครงการวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี).
- อรนิษฐ์ แสงทองสุข. (2563). การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี (รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).
- อำนาจ เจริญสุข. (2557). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 6 จังหวัดนครสวรรค์ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).